

”Ihmisen arvo on abstraktia, siis käytän partitiivi”

Tutkimus edistyneiden suomi toisena kielenä -opiskelijoiden predikatiivin
käytöstä

Pro gradu -tutkielma

Suvi Pöllä

Suomen kieli

Helsingin yliopisto

Lokakuu 2012

Sisällys

1 Johdanto	1
1.1 Aineisto	2
1.2 Metodit ja tutkimuksen kulku.....	3
2 Predikatiivin teoriaa	7
2.1 Predikatiivin sijan määräytyminen.....	8
2.2 Predikatiivi, objekti ja subjekti.....	10
2.2.1 Subjektin sijanvaihtelu	10
2.2.2 Objektin sijanvaihtelu	12
2.2.3 Predikatiivi ja aspekti?	13
2.2.4 Yhteenveto.....	16
2.3 Partitiivin käyttöalan laajentumisesta predikatiivin sijana.....	16
3 Predikatiivi S2-oppikirjoissa	19
3.1 Hyvin menee!	21
3.2 Jatketaan!.....	23
3.3 Suomea suomeksi	25
3.4 Tilanteesta toiseen	26
3.5 Suomen kielioppia ulkomaalaisille	27
3.6 Yhteenvetoa oppikirjoista.....	29
4 Tenttiaineiston analyysi	31
4.1 Predikatiivin käytön yleispiirteitä aineistossa	32
4.2 Odotuksenvastaiset predikatiivin sijamuodot tenttiaineistossa	34
4.2.1 Yksikön nominatiivi.....	35
4.2.2 Monikon nominatiivi.....	38
4.2.3 Partitiivi.....	41
4.2.4 Muut poikkeukselliset predikatiivin sijamuodot.....	45
4.3 Predikatiivin sanaluokat aineistossa	48
4.3.1 Poikkeukselliset adjektiivipredikatiivit.....	50
4.3.2 Poikkeukselliset substantiivipredikatiivit.....	52
4.3.3 Predikatiivin sanaluokat S2-oppikirjoissa.....	53
4.4 Yhteenvetoa odotuksenvastaisista predikatiiveista tenttiaineistossa.....	55

5 Predikatiivikokeen analyysi	57
5.1 Tulokset.....	58
5.1.1 Helpot tai melko helpot muodot.....	59
5.1.2 Melko vaikeat muodot.....	63
5.1.3 Vaikeat muodot	70
5.2 Opiskelijoiden omat käsitykset predikatiivin sijnääräytymisestä.....	72
5.3 Yhteenvetoa Predikatiivikokeesta	77
6 Päätelmiä.....	78
7 Lopuksi.....	80
Lähteet.....	83
Liite 1: Predikatiivikoe	

1 Johdanto

Tämän tutkimuksen tarkoitus on selvittää edistyneiden suomi toisena nä -opiskelijoiden predikatiivin sijamuotojen hallintaa. Tutkimus lähtee siitä huomiosta, että predikatiivia ei ole aiemmin juuri tutkittu S2-opiskelijoiden kielessä, vaikka partitiivin käytön oppiminen mainitaan usein yhdeksi suomen kielen solmukohtaksi – etenkin suomen kielen opinnoissaan jo pitkälle edenneet saattavat kokea partitiivin ongelmalliseksi. Partitiivi koetaan yleensä vaikeaksi etenkin objektin sijana, predikatiivin sijana partitiiviin kiinnitetään harvemmin huomiota. Partitiivin käyttöön predikatiivin sijana liittyy kuitenkin osittain samoja ongelmia ja haasteita kuin partitiivin käyttöön objektin ja subjektin sijana.

Tutkimukseni aineisto koostuu edistyneiden suomen kielen opiskelijoiden tenttivastauksista ja laatimastani predikatiivikokeesta. Tarkoitukseni on selvittää, kuinka edistyneet suomen kielen opiskelijat hallitsevat predikatiivin sijanvalinnan. Minkälaiset predikatiivit ovat vaikeimpia sijanvalinnan kannalta, ja miksi? Koska predikatiivia ei tyypillisesti koeta yhtä vaikeaksi sijanmääräytymisen kannalta kuin esimerkiksi objektia, predikatiivi esiintyy usein myös suomen kielen oppikirjoissa pienemmässä roolissa. Otan tutkimukseeni mukaan myös suomen kielen oppikirjoja ja tarkastelen hieman, miten predikatiivia niissä käsitellään.

Predikatiivin oppimisesta ei löydy juuri aikaisempaa tutkimusta S2-näkökulmasta, mutta objektia ja subjektia on tutkittu jonkin verran. Objektia on tutkinut esimerkiksi Raija Sipilä syventävien opintojen tutkielmassaan *Kuuntelen luontoa ja sen hiljaisuus – Ulkomaalaisopiskelijat suomen objektiviidakossa* (1999) ja Hanna Johanson pro gradu -tutkielmassaan *Ruotsinkielisen koulun oppilaiden objektivirheet – kvalitatiivinen ja kvantitatiivinen katsaus kahden vuoden aikana tapahtuvaan kehitykseen* (2009). Subjektia sivuaa Ilmari Ivaskan pro gradu *Eksistentiaalilauseen ilmiäsuut edistyneiden suomenoppijoiden kirjoituksessa* (2009). Partitiivia on myös tutkittu, ja joissakin partitiivia käsittelevissä tutkimuksissa on tutkittu partitiivia jonkin verran myös predikatiivin sijana. Esimerkiksi Maria Huikuri teki vuonna 2010 pro gradu -tutkielman otsikolla *Miks nyt on partitiivi? Kieliopillisen partitiivin ongelmia saksankielisten suomenopiskelijoiden näkökulmasta*. Huikurin työ on pääosin haastattelututkimus, jossa hän selvittää viiden edistyneen S2-opiskelijan käsityksiä partitiivista ja sen oppimisesta.

Haastattelujen lisäksi Huikuri analysoi haastateltaviensa partitiivin käyttöä. Tutkielmas-
sa eniten huomiota saa partitiivi objektin sijana, mutta partitiivia käsitellään myös sub-
jektin ja predikatiivin sijana. Haastatteluista käy ilmi, että kovin moni haastateltavista ei
pidä predikatiivin sijanvalintaa vaikeana, mutta silti he tekevät siinä virheitä. Yllättävää
on etenkin, että haastateltavat tekevät predikatiivin sijanvalinnassa lähes yhtä paljon
virheitä kuin objektin sijanvalinnassa. (Huikuri 2010.)

1.1 Aineisto

Aineistona tutkimuksessa käytän S2-opiskelijoiden kirjoittamia tenttivastauksia sekä
erillistä predikatiivin hallintaa testaavaa koetta. Valitsin tenttivastaukset aineistokseni,
sillä oletan, että tenttitilanteessa käytetty kieli on melko spontaania. Vastaukset on kir-
joitettu rajallisessa ajassa, jolloin ei ole ollut aikaa kiinnittää huomiota kielioppiin eikä
mahdollisuutta käyttää apuvälineitä. Ennen aineiston käsittelyä perehdyn muutaman S2-
oppikirjan avulla siihen, kuinka predikatiivi on esillä oppikirjoissa ja mitä asioita predi-
katiivin sijanmääräytymisestä yleensä nostetaan esiin. Tenttivastauksista poimin poik-
keukselliset predikatiivin sijamuodot, ja niiden pohjalta laadin S2-opiskelijoille erillisen
predikatiivikokeen. Tarkoitukseni on testata tarkemmin etenkin sellaisten predikatiivien
hallintaa, jotka olen havainnut haastaviksi tenttivastausten pohjalta.

Kaikki tenttivastaukset ovat Helsingin yliopiston suomen kielen ja kulttuurin
opiskelijoilta. Suomen kieli ja kulttuuri -oppiaine on tarkoitettu maahanmuuttajille ja
kansainvälisille opiskelijoille, jotka eivät ole saaneet korkeakoulukelpoisuuttaan Suo-
messä. Opiskelun aloittaminen edellyttää, että opiskelija osaa suomen kieltä jo melko
hyvin. Käytännössä ennen varsinaisia opintoja opiskelijan on suoritettava 15 opintopis-
teen laajuiset suomen peruskielitaito-opinnot sekä 25 opintopisteen laajuinen suomen
kielen opintokokonaisuus, vähintään arvosanalla 3/5. Kun opiskelija aloittaa suomen
kielen ja kulttuurin opinnot, hänen kielitaitonsa vastaa vähintään eurooppalaisen viite-
kehyksen taitotasoa B2.1, joka on itsenäisen kielitaidon perustaso. Tämä tarkoittaa, että
oppilas selviytyy ilman suurempia ongelmia puhetilanteista syntyperäisen kielenpuhu-
jan kanssa. Hän osaa viestiä sujuvasti ja spontaanisti sekä ymmärtää pääajatuksia abstrakteja ja konkreetteja asioita käsittelevistä, vaativistakin teksteistä. Tämän tutkimuksen
aineisto on kerätty ensimmäisen vuoden suomen kielen ja kulttuurin opiskelijoilta, joten

heidän taitotasonsa on siis vähintään B2.1. (Eurooppalaisen viitekehyksen taitotasoteikko.)

Tenttivastaukset ovat kurssilta *Johdatus Suomen kirjallisuuden historiaan 2*, ja ne ovat joko väli- tai loppuenttejä. Kurssi on osa kaikille suomen kielen ja kulttuurin opiskelijoille pakollisia suomalaisen kirjallisuuden opintoja, ja se on jatkoa kurssille *Johdatus Suomen kirjallisuuden historiaan 1*. Koska kurssin aiheena on kirjallisuus, tenttivastausten asiasisältö on tenttiä arvosteltaessa tärkeämpi kuin vastausten oikeakielisyys, mikä entisestään lisää kielen spontaania käyttöä. Opettaja on kommentoinut tentteistä kieltä yleensä vain, jos siinä on ollut reilusti parantamisen varaa, ja silloinkin kiinnittämättä huomiota mihinkään tiettyyn kielen rakenteeseen. Kaikki tenttivastaukset ovat samantasoisilta opiskelijoilta, eli opiskelijat ovat samassa vaiheessa suomen kielen ja kulttuurin opinnoissaan, mutta käytännössä heidän välillään voi olla suuriakin tasoeroja. Tenttivastaukset koostuvat lyhyemmistä, muutaman virkkeen pituisista määrittelytehtävistä ja pidemmistä esseevastauksista. Yhden tenttivastauksen pituus on yhdestä kahteen käsinkirjoitettua konseptiarkkia, siis noin 4–8 sivua. Tenttivastauksia on aineistossa yhteensä 41 kappaletta.

Tenttiaineiston poikkeuksellisten predikatiivin sijamuotojen analyysin pohjalta laadin erillisen, lyhyen kokeen, jolla testaan vielä tarkemmin, minkälaisia predikatiivin sijamuotoja opiskelijat tuottavat. Kokeessa on 20 aukkotehtävää, joihin opiskelijat täyttävät perusmuodossa annetun sanan mielestään oikeassa muodossa. Opiskelijat saavat lisäksi perustella valitsemiaan sijamuotoja vapaasti. Kokeen avulla tarkoitukseni on tutkia tarkemmin tenttiaineiston perusteella vaikeaksi osoittautuneita predikatiiveja mutta myös tuoda esiin uutta tietoa predikatiivin sijamuotojen hallinnasta. Lisäksi kokeen tarkoituksena on tutkia hieman opiskelijoiden omia käsityksiä predikatiivin sijaan määrityksestä. Kokeen vastaajiksi valitut ovat samalla tasolla suomen kielen opinnoissaan kuin tenttivastausten kirjoittajat, mutta he eivät ole samoja opiskelijoita, sillä aineistot on kerätty eri vuosina.

1.2 Metodit ja tutkimuksen kulku

Käytän työssäni tutkimusmetodin aineiston laadullista analyysia yhdistettynä virheanalyysiin. Mukana on jonkin verran myös kvantitatiivista analyysia tutkimustulosten pie-

nimuotoisen tilastoinnin ja erityyppisten predikatiivien prosentuaalisten osuuksien laskeamisen muodossa.

Virheanalyysissä tarkastelun kohteena ovat kielenoppijan tekemät virheet. Kielettutkimuksellisenä menetelmänä virheanalyysi on kokenut monenlaisia vaiheita 1960-luvulta tähän päivään. Virheitä on varmasti tarkkailtu aina, kun vieraita kieliä on opetettu, mutta itsenäinen tieteellinen menetelmä virheanalyysistä (*error analysis*) tuli varsinaisesti 1960-luvulla. Corderin (1981: 1) mukaan virheanalyysin yksi tärkeimmistä tavoitteista on pedagogisen hyödyn saavuttaminen: tutkimalla virheitä voidaan torjua niiden esiintymistä oppijan kielessä. Toinen merkittävä tavoite on pyrkimys ymmärtää toisen kielen oppimista. Virheet rinnastetaan kohdekielen muotojen kanssa, joten virheanalyysi on tavallaan kontrastiivista analyysiä. (Corder 1981: 1, 37.) Perinteisessä virheanalyysissä on viisi vaihetta: aineiston valinta, virheiden tunnistaminen, virheiden luokittelu, virheiden selittäminen sekä virheiden arvottaminen (Corder: 1974). Ellisin ja Barkhuizenin (2005: 62) mukaan neljäs vaihe, virheiden selittäminen, on virheanalyysin tärkein vaihe. Viimeinen vaihe, virheiden arvottaminen, ei heidän mukaansa kuulu varsinaiseen virheanalyysiin, sillä virheiden arvottaminen on monimutkaista monestakin syystä. On mahdotonta arvioida, mitkä virheet ovat merkittävämpiä kuin toiset, vaikka opettaja työssään joutuukin jatkuvasti tekemään tämänkaltaista arviointia antaessaan palautetta oppijan virheistä. (Mts. 67.)

Perinteinen virheanalyysi ei säilynyt kovin pitkään suosionsa huipulla. Tutkimuksessa alettiin kiinnittää huomiota oppijan kieleen omana systeeminään, jolloin oppijan tekemät virheet eivät olleet enää keskiössä. Virheitä ei enää pidetty haitallisina kielenoppimiselle, vaan niiden ajateltiin olevan välttämätön osa oppimista. (Ellis – Barkhuizen 2005: 53.) Virheitä alettiin tutkia osana kielen oppijan oppimisstrategiaa (Corder 1981: 12). Nykyisin nähdään, että oppijankielen tutkimuksen tavoitteena on ennen kaikkea saada tietoa kielenoppimisprosesseista. Opettajaa ei auta pelkkä tieto oppijan tekemistä virheistä, sillä kielen oppiminen on kielitiedon prosessointia. Virheanalyysin painopiste on siis siirtynyt alkuaikojen virhekeskeisyydestä oppijakeskeisyyteen. Nykyisin ajatellaan, että pelkkä tieto opiskelijan virheistä ei vie kovin pitkälle: on kyettävä tutkimaan myös tiedon prosessointia ja muuttumista käytännön kielitaidoksi. (Martin 2006: 47.)

Virheanalyysia on usein arvosteltu sen vuoksi, että se keskittyy tutkimaan ainoastaan kielenoppijan virheitä, jolloin oppijankielestä ei muodostu kokonaiskuvaa. Virheanalyysi voi kuitenkin olla sopiva metodi yksittäisen lauseenjäsenen, tässä tapaukses-

sa predikatiivin, sijavalinnan tutkimuksessa, sillä sen avulla saadaan tietoa siitä, minkälaisia virheitä kielenoppija tekee, ja sitä kautta päästä mahdollisesti käsiksi virheiden lähteisiin. Parhaassa tapauksessa näin voidaan kehittää opetusta vastaamaan kielen oppimisen haasteita. Virheanalyysin huomattava puute on kuitenkin, että sen avulla on hankala huomata, jos kielenoppija välttää joidenkin kielen rakenteen tai muotojen käyttöä esimerkiksi sen takia, että hän kokee ne vaikeiksi. Virheanalyysin avulla voidaan saada tietoa vain kielenoppijan käyttämistä muodoista (Ellis: 2008: 46). Tämä virheanalyysin rajoitus on hyvä huomioida etenkin opiskelijoiden tenttivastauksia tarkasteltaessa. Sen sijaan predikatiivitestissä opiskelijat täydentävät annettuja sanoja valmiisiin lauseisiin, jolloin vaikeita muotoja ei voi samalla tavalla välttää.

Tässä tutkimuksessa pääosassa on virheiden luokittelu ja selittäminen. Arvioin opiskelijoiden tekemiä virheitä predikatiivin sijaanmääräytymiseen liittyvän teorian kautta. Yritän tarkastella, minkälaiden predikatiivien kohdalla virheitä tehdään eniten, ja mikä siihen voisi mahdollisesti olla syynä. Tiedostan, että kielenoppijan tekemien virheiden syitä on mahdotonta kokonaisuudessaan kartuttaa – pyrkimykseni on ennemminkin miettiä, mikä tekee vaikeimmiksi havaituista predikatiiveista vaikeita oppia, ja miten tämän voisi huomioida opetuksessa. S2-oppikirjojen avulla pyrin samalla selvittämään, millaisia käytänteitä predikatiivin opettamiseen liittyy.

Käytän jatkossa tutkimistani predikatiivin sijamuodoista termiä *odotuksenvastainen* tai *poikkeuksellinen* mieluummin kuin termiä *virheellinen*, joka implikoi turhan vahvasti lingvistisen normin olemassaolosta. Sen sijaan, että S2-opiskelijoiden kieltä pidettäisiin kohdekielestä poikkeavana virheellisenä kielimuotona, sitä on mielekkäämpää tarkastella omana systeeminään, jolla on omat sääntönsä. Kielentutkimuksessa tämä S2-opiskelijoiden välikieli ymmärretään dynaamisena kielimuotona, joka muuttuu herkästi ja elää tilanteen mukaan (esim. Latomaa 1993: 20–21). Tutkimus lähtee siitä oletuksesta, että välikieli on myös jollain tavalla systemaattista ja siinä esiintyvät, kohdekielen normista poikkeavat muodot ovat monessa tapauksessa tyypillisiä usealle välikielen puhujalle. Tämän tutkimuksen yhtenä tarkoituksena on siis myös selvittää niitä välikielen lainalaisuuksia, jotka koskevat predikatiivin sijamuotojen käyttöä tutkimukseen valitussa aineistossa.

S2-oppikirjoja tarkastelen deskriptiivisistä, mutta myös vertailevasta näkökulmasta. Pyrin selvittämään, miten predikatiivia niissä opetetaan: Mitä asioita predikatiivin sijaanmääräytymisestä otetaan esille? Käsitelläänkö predikatiivia eksplisiittisesti vai implisiittisesti? Miten oppikirjat eroavat toisistaan? Tarkoitukseni on myös tämän tut-

kimuksen valossa varovasti ottaa kantaa siihen, miten oppikirjat ovat onnistuneet tuomaan esille predikatiivin sijanmääräytymisen. En aio kuitenkaan varsinaisesti arvottaa oppikirjoja, sillä se on ongelmallista monestakin syystä. Oppikirjat on tehty palvelemaan hyvin erilaisia oppijoita, joten funktionaalisiin tavoitteisiin pyrkivää, käytännönläheistä oppikirjaa ei voi arvioida samoin kriteerein kuin selkeästi kielioppipainotteista oppikirjaa. Toisaalta kielen oppiminen on monimutkainen prosessi, johon vaikuttaa moni muuttuja. Ei siis ole yhtä oikeaa tapaa opettaa kieltä, tai tässä tapauksessa predikatiivin sijanmääräytymistä. Tarkoitukseni ei siis ole arvottaa oppikirjoja vaan ennemminkin nostaa esiin niitä tapoja ja käytänteitä, joita predikatiivin opettamiseen mahdollisesti liittyy.

Tenttivastauksista poimin kaikki predikatiivilauseet, jonka jälkeen analysoin tarkemmin odotuksenvastaisia predikatiivin sijavalintoja. Myös laatimastani predikatiivikoekkeesta käyn läpi tarkemmin vaikeimmiksi osoittautuneet predikatiivit. Predikatiivikokeen avointen kommenttien kautta tarkastelen sitä, miten opiskelijat itse näkevät predikatiivin sijanmääräytymisen. Aineiston analyysin tukena käytän aiempaa tutkimusta predikatiivista ja sen sijan määräytymisestä. Odotuksenvastaisia predikatiiveja analysoimalla pyrin selvittämään, minkälaisia virheitä opiskelijat tekevät predikatiivin sijanvalinnassa: Minkä tyyppiset predikatiivit ovat vaikeimpia? Tehdäänkö virheitä enemmän partitiivi- vai nominatiivimuotoisen predikatiivin kanssa? Kummat ovat predikatiivin sijanvalinnan kannalta vaikeampia, adjektiivivi- vai substantiivipredikatiivit? Entä mikä on subjektin vaikutus? Tarkastelen myös jonkin verran, kuinka aineiston perusteella vaikeimmiksi havaittuja predikatiiveja käsitellään S2-oppikirjoissa.

Aineiston koko ei ole tässä tutkimuksessa niin suuri, että sen perusteella voisi tehdä laajoja yleistyksiä. Lisäksi aineisto on selkeästi rajattu tenttivastauksiin ja niiden perusteella vaikeaksi hahmottuneiden predikatiivien tarkasteluun, joten tämän tutkimuksen tulokset eivät ole suoraan yleistettävissä muihin kielenkäyttötilanteisiin. Tutkimuksen on kuitenkin tarkoitus antaa suuntaa siitä, miten edistyneet S2-opiskelijat hallitsevat predikatiivin sijanvalinnan. Tutkimuksen avulla voi olla mahdollista ennustaa, mitkä alueet predikatiivin sijanvalinnassa ovat vaikeita samantasoisille opiskelijoille. Koska aiheesta ei ole tehty tutkimusta aikaisemmin, tutkimuksen tarkoituksena on myös antaa suuntaa jatkotutkimukselle.

Tutkielman kulku rakentuu siten, että aluksi esittelen predikatiivin teoriaa ja sijanmääräytymistä luvussa 2. Tämän jälkeen luvussa 3 käsittelen lyhyesti muutamaa laajasti käytössä olevaa S2-oppikirjaa siltä kannalta, kuinka predikatiivi on niissä esillä.

Luvut 4 ja 5 muodostavat aineiston käsittelyn: tarkastelen aluksi luvussa 4 tenttivastauksia, jonka jälkeen siirryn käsittelemään osittain niiden pohjalta laadittua predikatiivikoetta luvussa 5. Lopuksi luvuissa 6 ja 7 kokoan yhteen tutkimustulokset ja johtopäätökset sekä esittelen jatkotutkimuksen kannalta kiinnostavia kysymyksiä.

2 Predikatiivin teoriaa

Predikatiivi on lauseenjäsen, joka toimii yleisimmin verbien *olla* ja *tulla* syntaktisena täydennyksenä. Predikatiivin tehtävä on luonnehtia eli predikoida subjektista jokin ominaisuus tai luokka. Predikatiivilauseessa ei kuitenkaan aina ole subjektia, jolloin predikatiivi voi luonnehtia esimerkiksi tilaa tai tunnelmaa. Predikatiivilauseen subjektin sijamuoto on aina nominatiivi. Predikatiivin sijamuoto voi olla nominatiivi, partitiivi tai genetiivi. Tyypillinen predikatiivilause on lause, jossa verbinä on *olla*-verbi ja predikatiivi luonnehtii subjektia: *Hän on aikamoinen sankari.* (ISK: 866, 899.)

Predikatiivin sijamuoto ja luku heijastavat tyypillisesti lauseen subjektin ominaisuuksia. Tärkein predikatiivin sijan määräytymiseen vaikuttava seikka on lauseen subjektin jaollisuus tai jaottomuus. Pääsääntöisesti yksiköllisen, jaottoman subjektin kanssa tulee nominatiivimuotoinen predikatiivi ja yksiköllisen, jaollisen subjektin kanssa tulee partitiivimuotoinen predikatiivi. Monikollisen subjektin kanssa predikatiivi on partitiivissa, ellei subjekti ole monikkosana tai parisana, jolloin predikatiivi on nominatiivissa. Predikatiivin sijavalintaan vaikuttavat myös predikatiivin ominaisuudet, joista tärkein on sanaluokka. Predikatiivin sanaluokka voi olla substantiivi, adjektiivi tai pronomini: adjektiivipredikatiivi yleensä luonnehtii subjektin ominaisuutta, substantiivipredikatiivi sen luokkaa. Pronominipredikatiivia käytetään etenkin ekvatiivilauseissa ja omistusta ilmaisemassa – nämä ovat kuitenkin molemmat eräänlaisia predikatiivilauseen erikoistapauksia. Lauseen kielteisyys ei vaikuta predikatiivin sijaan, vaikka se vaikuttaakin objektin ja eksistentiaalilauseen subjektin sijaan. Ainoastaan jos predikatiivina on luku tai määränilmaus, kielto voi aiheuttaa partitiivin: *Tuotetun sähkön määrä ei ole aivan viittä prosenttia voimalan kokonaiskapasiteetista.* (ISK: 899–901.) Seuraavaksi käsittelen tarkemmin näitä predikatiivin sijan määräytymiseen vaikuttavia seikkoja.

2.1 Predikatiivin sijan määräytyminen

Predikatiivin sijanvaihtelun kannalta olennaiset sijamuodot ovat nominatiivi ja partitiivi, sillä ainoastaan pieni osa predikatiiveista on genetiivimuotoisia, ja nekin ilmaisevat etupäässä omistusta. Nominatiivin ja partitiivin yleinen semantiikka kuvastaa hyvin myös niiden tehtävänjakoa predikatiivin sijamuotoina. Nominatiivi ilmaisee sekä subjektin, objektin että predikatiivin sijana, että kyseessä on rajattu entiteetti, jaotontarkotteinen yksilö tai määräinen joukko tai kokonaisuus (ISK: 1182). Partitiiviin liittyy tyypillisesti rajaamattomuuden merkitys, joka voi tarkoittaa esimerkiksi indefiniittistä määrää (ISK: 1186). Siihen, kumpi sijamuoto valitaan predikatiivin sijaksi, vaikuttaa ensisijaisesti subjekti ja sen ominaisuudet, sillä tyypillisesti predikatiivi heijastelee subjektin jaollisuutta ja lukua. Tällainen subjektin jaollisuutta osoittava predikatiivi on distributiivinen. Distributiivinen predikatiivi ilmaisee, että predikatiivi koskee subjektin tarkoitteena olevan joukon jokaista jäsentä tai jaollistarkoitteisen subjektin jokaista osaa. (ISK: 902–903.)

Jaollinen subjekti saa partitiivimuotoisen predikatiivin: *Tyrnimehu on kallista; Koiranomistajat ovat liikunnallisia*, kun taas jaoton subjekti saa nominatiivimuotoisen predikatiivin: *Hyvä elokuva on harvinaisuus; Kunnan varat ovat rajalliset*. Predikatiivin sijamuodolla voi siten myös melko joustavasti vaikuttaa siihen, käsitetäänkö subjektin tarkoite jaolliseksi vai jaottomaksi, vaikka kaikissa tapauksissa se ei olekaan mahdollista. Esimerkiksi lauseista *Tämä pulla on herkullista* ja *Tämä pulla on herkullinen* ensimmäisessä käsitellään subjektia jaollisena ja jälkimmäisessä jaottomana tarkoitteena. Vaikka molemmat sijamuodot ovat kieliopillisesti oikein, niiden välillä on pieni merkitysero, jolloin konteksti ratkaisee, kumpaa sijamuotoa käytetään. Aina ei kuitenkaan ole merkityksellistä, käsitetäänkö subjektin tarkoite jaolliseksi vai jaottomaksi. Tällaista vaihtelua esiintyy predikatiivin sijamuotojen välillä jonkin verran, mikä osaltaan hankaloittaa S2-opiskelijan predikatiivin oppimista.

Myös predikatiivin oma sanaluokka vaikuttaa siihen, käsitelläänkö lauseen subjektia jaollisena vai jaottomana. Adjektiivipredikatiivilla tyypillisesti kuvaillaan subjektia jollakin tavalla, kun taas substantiivipredikatiivilla ilmaistaan subjektin luokkaa: *Tämä kirja on jännittävä; Tämä kirja on dekkari*. Koska substantiivipredikatiivi kuvaa tyypillisesti subjektia jaottomana tarkoitteena, on sen sijamuoto myös useammin nominatiivi kuin partitiivi. Adjektiivipredikatiivit ovat substantiivipredikatiiveja useammin partitiivissa. Substantiivipredikatiivi on myös itse jaollinen tai jaoton, joten sen

avulla voidaan vaikuttaa subjektin jaollisuuteen. (ISK: 903.) Esimerkiksi subjektin *kaulakoru* tarkoite voidaan esittää joko jaottomana tai jaollisena substantiivipredikatiivin avulla: *Tämä kaulakoru on hopeaa; Tämä kaulakoru on lahja.*

Genetiivipredikatiivi erotetaan yleensä omaksi predikatiivin lajikseen (esim. ISK: 913). Yleensä genetiivipredikatiivilla ilmaistaan omistusta, jolloin predikatiiviin ja sen luonnehtiman subjektin välillä on hallintasuhde: *Kirja on hänen.* Genetiivipredikatiivina voi toimia ainoastaan NP. S2-opetuksessa genetiivi esitellään usein selkeyden vuoksi täysivaltaisena predikatiivin sijana. Yleensä genetiivipredikatiivi kuitenkin jää vain maininnan tasolle, mikä on perusteltua, sillä genetiivipredikatiivin käyttöön ei liity monimutkaisia sääntöjä. Lisäksi genetiivin suhteellinen osuus predikatiivin sijoista on todella pieni. Otan tutkimukseeni mukaan kuitenkin myös genetiivipredikatiivin, sillä tarkoitukseni on saada kokonaiskuva predikatiivin käytöstä tutkimassani aineistosta. Oletukseni on kuitenkin, että jos aineistossa on genetiivipredikatiiveja, niiden käytössä ei esiinny juuri ongelmia.

Predikatiivilauseiden joukosta voidaan erottaa ekvatiivilause, joka on oma lausetyyppinsä. Ekvatiivilauseessa predikatiivi on nominatiivimuotoinen substantiivi: *Tuo mies on se meidän uusi opettaja.* Ekvatiivilauseen tehtävä on ilmaista kahden NP:n olevan samantarkoitteisia, jolloin predikatiivi ei luonnehdi tai kategorisoi subjektia. Ekvatiivilauseessa on siis kaksi samaan tarkoitteeseen viittaavaa NP:tä, joista ei muodollisin perustein voi päätellä, kumpi on predikatiivi ja kumpi subjekti. Yleensä verbin edellä oleva NP katsotaan subjektiksi ja verbin jälkeen tuleva NP predikatiiviksi. (ISK: 906.) Teen näin yksinkertaistuksen vuoksi myös tässä tutkielmassa.

On kuitenkin muistettava, että sanajärjestys ei sovi suomen kielessä syntaksin välineeksi, sillä suomen kielen sanajärjestys on vapaa. Tapani Kelomäen (1997: 96) mukaan ekvatiivilauseesta ei voi löytää hyvää subjektia tai predikatiivia, vaan olisi parempi puhua esimerkiksi kahdesta hieman erilaisesta NP:stä, jotka ovat ei-prototyypillisesti subjektimaisia. Myöskään ekvatiivilauseen määrittely ei ole täysin vakiintunut. Tiukimman määritelmän mukaan ekvatiivilauseita ovat vain ne, jotka samaistavat kaksi yksiselitteisesti tunnistettavaa tarkoitetta. Väljemmän määritelmän mukaan taas ekvatiivilauseisiin luetaan myös kaikki sellaiset predikatiivilauseet, joissa predikatiivi-NP on semanttisesti yksilöity (*tuo juna on päivän viimeinen*). Tällöin ekvatiivilauseisiin voitaisiin kuitenkin lukea myös tietyt partitiivipredikatiivilliset lauseet, joissa predikatiivi ja subjekti ovat samantarkoitteiset (esim. Larjavaara 1993: 647–648). Tässä tutkielmassa ei kuitenkaan ole tarvetta määritellä ekvatiivilauseita tarkasti, vaan

käsittelen ekvatiivilauseet predikatiivilauseina, joissa verbin edellä oleva NP on subjekti ja verbin jälkeen tuleva NP on predikatiivi, mikäli konteksti ei määrää toisin.

2.2 Predikatiivi, objekti ja subjekti

Predikatiivin sijanmääräytymisen kannalta tärkein on oppositio nominatiivin ja partitiivin välillä. S2-opiskelija kuitenkin hahmottaa partitiivin ainakin osittain sen merkityksen kautta, osana jostain, olipa se sitten subjektin, objektin tai predikatiivin sijana. Tämän vuoksi voisi olla hyödyllistä tarkastella näiden kolmen lauseenjäsenen sijanmääräytymistä yhdessä. Tässä luvussa tarkastelen, mitä yhteistä predikatiivin sijanmääräytymisellä on subjektin ja objektin sijanmääräytymisen kanssa. Selvästi yhteistä näille kaikille kolmelle lauseenjäsenille on niiden sijanvaihtelu nominatiivin (tai akkusatiivin) ja partitiivin välillä. Tämä sijanvaihtelu on kuitenkin kokonaisuudessaan niin moniulotteinen ilmiö, että sitä ei ole mahdollisuutta tässä yhteydessä tarkastella. Tässä alaluvussa tarkoitukseni on kuvata lyhyesti subjektin ja objektin sijanvaihteluun liittyviä tekijöitä sekä tarkastella näistä lähemmin predikatiivin sijanvaihtelun kannalta mielenkiintoisia seikkoja.

2.2.1 Subjektin sijanvaihtelu

ISK jakaa subjektin sijamuodon ja kongruenssin perusteella kolmeen lajiin: perussubjektiin, eksistentiaalilauseen subjektiin (e-subjektiin) ja genetiivisubjektiin (ISK: 868). Näistä ainoastaan eksistentiaalilauseen subjekti vaihtelee eri sijamuotojen (nominatiivin ja partitiivin) välillä. Eksistentiaalilause kuvaa tyypillisesti olemassa olemista tai olemaan tulemistä. Usein verbinä on *olla*, mutta myös useat muut intransitiiviset verbit käyvät: *Ulkona on paljon lunta; Pihalle ilmaantui yhdessä yössä paljon lunta*. Subjekti on usein verbin jäljessä. (ISK: 850.) Terho Itkosen (1975: 41–42) mukaan eksistentiaalilauseen ja predikatiivilauseen semanttinen lähisukulaisuus tuntuu kiistattomalta, merkiseväthän ne puhetilanteessa usein lähes samaa asiaa: *Tuolla on mun sisko; Tuo tuolla on mun sisko*. Eksistentiaalilauseen ja predikatiivilauseen ero merkityksen tasolla perustuu karkeasti siihen, että eksistentiaalilause tuo jonkin uuden tarkoitteen näköpiiriin, kun taas predikatiivilause kertoo jo tutusta tarkoitteesta jotain. Käytännössä ero lauseiden

välillä voi olla hyvinkin pieni. Itkosen mukaan tätä lausetyyppien samankaltaisuutta voisi kenties käyttää hyväksi suomen kielen opetuksessa (1975: 41).

Eksistentiaalilauseen subjekti vaihtelee nominatiivissa ja partitiivissa osin samojen periaatteiden mukaan kuin predikatiivin sija vaihtelee predikatiivilauseessa. Eksistentiaalilauseen subjekti on partitiivissa silloin, kun se viittaa kvantitatiivisesti epämääräiseen eli rajaamattomaan määrään: *Pihalla on kauniita omenapuita*. Nominatiivimuotoinen subjekti viittaa rajattuun, kvantitatiivisesti määräiseen joukkoon: *Pihalla on kauniit kukkaistutukset*. (ISK:1361.) Subjektin vaihtelu nominatiivissa ja partitiivissa eksistentiaalilauseessa osoittaa siis subjektin jaollisuutta, aivan kuten predikatiivilauseessa predikatiivi heijastelee lauseen subjektin jaollisuutta. Samalla predikatiivi kuitenkin ilmaisee myös oman tarkoitteensa jaollisuutta, erityisesti substantiivipredikatiivien kohdalla, sillä substantiivipredikatiivit voivat olla itse joko jaollisia tai jaottomia. Substantiivipredikatiivi ja eksistentiaalilauseen subjekti vaihtelevat siis melko samoin periaattein nominatiivissa ja partitiivissa: *Päkä on lammas; Tuolla on lammas; Tuo liha on lammasta; Tänään oli tarjouksessa lammasta*.

Selvimmin e-subjektin sijanvaihtelu eroaa predikatiivin sijanvaihtelusta lauseen ollessa kielteinen, sillä e-subjekti reagoi kieltoon mutta predikatiivi ei: *Aitauksessa ei ole lammasta; Tuo ei ole lammas*. Lisäksi on paljon sellaisia predikatiiveja, joiden sijamuotoa ei voi yhdistää eksistentiaalilauseen subjektin sijanvaihteluun. Näitä on koonnut ainakin Itkonen (1975: 47–53). Esimerkiksi predikatiivilauseessa *Miehet ovat vapaat/vapaita* predikatiivin muoto ei tunnu ilmaisevan subjektin tarkoitteen jaollisuutta. Nominatiivimuotoinen predikatiivi on mahdollinen, vaikka se ei tunnu ilmaisevan subjektia jaottomaksi kokonaisuudeksi. Itkosen mukaan nominatiivimuoto ilmaisee subjektin tarkoitteelle predikoidun ominaisuuden määrähetkistä tilaa, se erottuu tilannetta edeltäneestä ”epävapaudesta” Myöskään infinitiivi- tai sivulausessubjekteihin viittaavan predikatiivin sijanvaihtelua ei voida yhdistää eksistentiaalilauseen subjektin sijanvaihtelun kanssa. Lauseessa *Oli hauska/hauskaa että tulit* predikatiivin muoto voi vaihdella melko vapaasti. Predikatiivin sijanvaihtelussa on siis myös paljon sellaisia alueita, joita ei voi tarkastella yhdessä e-subjektin sijanvaihtelun kanssa. (Mts. 47–53.)

Subjektin sijamuoto siis vaihtelee ainoastaan silloin, kun kyseessä on e-subjekti. Tämän vuoksi voikin olla harhaanjohtavaa puhua subjektin sijanvaihtelusta, sillä suurin osa subjekteista (ISK:in *perussubjektit*) on aina nominatiivimuotoisia. Marja-Liisa Helasvuo ja Tuomas Huumo (2010) ovat esittäneet, että eksistentiaalilauseen subjektia ei kutsuttaisi ollenkaan subjektiksi, sillä se eroaa huomattavasti ISK:in perus-

subjektista. Se ei perussubjektin tapaan laukaise verbin kongruenssia, ja lisäksi eksistentiaalilauseen subjektin tehtävä lausekonstruktiossa eroaa monilta osin perussubjektin tehtävästä. Helasvuo ja Huumo ehdottavat, että subjektiksi voitaisiin määrittellä ainoastaan nominatiivimuotoinen NP, kun taas eksistentiaalilauseen subjekti luokiteltaisiin omaksi lauseenjäsenekseen, jota kutsuttaisiin nimeltä e-NP. E-NP sisältäisi e-subjektin lisäksi tilalauseen (*Ulkona on kylmä*) ja intransitiivisen tuloslauseen (*Pojasta tulee veturinkuljettaja*) loppuelementit, jotka ISK luokittelee predikatiiveiksi. Helasvuon ja Huumon e-NP on mielenkiintoinen käsite myös S2-opetuksen kannalta. Voidaan pohtia, olisiko lauseenjäsenten sijanvaihtelun kuvaaminen helpompaa, jos lauseenjäsenyksessä olisi mukana e-NP:n käsite. Toisaalta e-NP:n määrittely vaatii suomen kielen erikoislausetyyppien käsittelyä, joten käsitteestä voisi olla hyötyä lähinnä sellaisille pitkälle suomen kielen opinnoissaan edenneille opiskelijoille, jotka haluavat perehtyä tarkemmin sijanvaihteluun.

2.2.2 Objektin sijanvaihtelu

Kvantitatiivista määräisyyttä tai epämääräisyyttä osoittaa myös objektin sijanvaihtelu totaaliobjektin (nominatiivin tai akkusatiivin) ja partitiiviobjektin välillä. Objektin sijanvaihteluun vaikuttaa lisäksi lauseen aspekti, joka määrittää kuvatun tilanteen kestoa (aspektin yhteydestä predikatiivin sijanvaihteluun tarkemmin seuraavassa luvussa 2.2.3). Partitiiviobjekti ilmaisee partitiivisubjektin ja -predikatiivin tavoin osaa jostain tai epämääräistä, jaollista paljoutta: *Kissa syö kalaa; Ostin kissalle kaloja*. Vastaavasti totaaliobjekti viittaa kokonaisuuteen: *Kissa söi kalan; Ostin kissalle kaikki kaupan kalat*.

Objektin sijanvalintaa on kuitenkin hankala tarkastella ottamatta huomioon lauseen verbin merkitystä. Itkonen puhuu objektin sijavalinnan yhteydessä resultatiivisista ja irresultatiivisista verbeistä (1975: 6–8). Jos lauseessa on predikaattina resultatiiviverbi ja teon kohteena määräistä paljoutta tai jaotonta kokonaisuutta ilmaiseva objekti, lause on resultatiivilause. Se ilmaisee tekemistä, joka on saavuttanut päätepisteensä tai saavuttaa päätepisteensä niin, että tekeminen ei voi enää jatkua samanlaisena: *Olen myynyt lasin; Olen myynyt lasit*. Verbit, joiden merkityksessä tällainen resultatiivinen tekeminen on etualalla, ovat resultatiiviverbejä. Vastaavasti verbit, jotka ilmaisevat sellaista tekemistä, joka on jatkuvaa eikä saavuta päätepistettään, ovat irresultatiiviverbejä. Tällaisen verbin predikaattina sisältävät lauseet ovat irresultatiivilauseita: *Inhoan home-*

juustoa; Silitän kissaa. Objektin sija on tyypillisesti resultatiivilauseessa akkusatiivi tai nominatiivi ja irresultatiivilauseessa partitiivi. (Mts. 6-8.) Voidaan siis nähdä, että partitiivi ilmaisee kuvatessaan tapahtumien resultatiivisuutta myös osaa jostain: osaa tekemisestä, joka ei ole saavuttanut päätepistettään. Tämä edellyttää, että päätepiesteensä saavuttanut tekeminen nähdään kokonaisuutena, jolloin se on rinnastettavissa jaottomaan.

Partitiiviobjekti voi siis viitata paitsi oman tarkoitteensa kvantitatiiviseen epämääräisyyteen myös lauseen ilmaiseman tekemisen keskeneräisyyteen. Joissakin tapauksissa on mahdoton erottaa, kumman tekijän vuoksi objekti on partitiivimuotoinen, mutta usein partitiiviobjektin aiheuttaja voidaan kuitenkin jäljittää. Partitiivi voi kuitenkin johtua kvantitatiivisesta epämääräisyydestä vain, kun objektin tarkoite on jaollinen, esimerkiksi *jäätelöä, rahaa tai energiaa.* (ISK: 888.) Tämä on kiinnostavaa predikatiivin sijanvaihtelun kannalta, sillä myös partitiivipredikatiivi ilmaisee jaollisuutta, tosin sekä lauseen subjektin että oman tarkoitteensa. Vaikka objektin ja predikatiivin sijanvaihtelua ei voida suoraviivaisesti yhdistää toisiinsa, on niillä silti osittain yhteinen periaate: molemmissa partitiivilla ilmaistaan jaollisuutta.

2.2.3 Predikatiivi ja aspekti?

Jaollinen subjekti saattaa joskus saada odotuksenvastaisesti myös nominatiivipredikatiivin, esimerkiksi lause *Omenat ovat vielä kovat* on täysin mahdollinen. Tällaisia lauseita on tutkinut ainakin Valma Yli-Vakkuri (1969). Hän käsittelee *Virittäjässä* ilmestyneessä artikkelissaan lähinnä adjektiivipredikatiivia jaollisen subjektin yhteydessä. Hän toteaa, että predikatiivin sijan vaihteluun vaikuttaa subjektin jaollisuuden tai jaottomuuden lisäksi myös se, osoittaako predikatiivi subjektin pysyvää ominaisuutta tai tilaa. Edellisessä esimerkkilauseessa sana *vielä* tekee nominatiivipredikatiivista mahdollisen, tai ainakin luonnollisemman, kuin mitä se olisi ilman sitä. Tilanne ikään kuin rajataan, jolloin käy selväksi, että omenat eivät ole aina kovia, vaan kypsyvät aikanaan. Samoin lauseessa *Lapset ovat kalpeat väsymyksestä* tilanne rajautuu, kalpeus määritellään väliaikaiseksi ja jossain suhteessa rajatuksi. Partitiivipredikatiivi olisi myös mahdollinen, mutta tällöin lauseen sävy olisi hieman enemmän toteava, sillä nominatiivi predikatiivin sijana näyttäisi ainakin Yli-Vakkurin mukaan kuvaavan tämän tyyppisissä lauseissa herkemmin muutosta kuin partitiivi. Esimerkiksi lauseilla *Heinät ovat kuivia* ja *Heinät ovat kuivat* näyttäisi olevan pieni merkitysero: ensimmäisessä kerrotaan vallitsevasta tilanteesta, kun taas jälkimmäinen ilmoittaa muutoksesta. (Yli-Vakkuri 1969: 264–266.)

Toki merkitysero on pieni, ja suomea toisena kielenä opiskelevan näkökulmasta se saattaa tuntua merkityksettömältä. Kuitenkin mitä pidemmälle suomea opiskellaan, sitä tärkeämmäksi tulee kielen pienimpienkin vivahteiden hallinta.

Fennistiikassa ei ole perinteisesti kiinnitetty kovinkaan paljon huomiota siihen, kuinka predikatiivin sijan vaihtelun vaikuttaa lauseen esittämän tilanteen keston tulkitaan. Jos edellä esitettyä ajatusta predikatiivin sijanvaihtelun vaikutuksesta lauseen esittämän tilanteen keston rajaamiseen jatketaan vielä pidemmälle, voidaan predikatiivin sijan vaihtelun nähdä heijastelevan myös jonkinlaista aspektia, aivan kuten objektin sijan vaihtelu tekee. Aspekti on moniselitteinen käsite, mutta lyhyesti määriteltynä sillä tarkoitetaan niitä lauseen eri tasoilla ilmeneviä seikkoja, jotka ilmentävät kuvatun tilanteen kestoa. Tilanne voidaan esittää aspektiltaan rajattuna tai rajaamattomana: Rajattu aspekti esittää tilanteen yhtenä kokonaisuutena, jolla on selkeästi alku ja loppu (*Koira juoksi talon ympäri*) tai joka on punktuaalinen, hetkellinen (*Jussi aivasti*). Rajaamaton aspekti sitä vastoin kuvaa tilannetta, joka on keskeneräinen eikä ei ole vielä tullut päätepisteeseensä (*Koira juoksi taloa ympäri*). (ISK: 1430.) Kuten edellisessä luvussa mainittiin, objektin sijanvaihtelussa aspektilla on tärkeä rooli, sillä partitiivin ja nominatiivin vaihtelu määrittää lauseen aspektia. Toinen tärkeä objektin sijan määräytymiseen vaikuttava seikka on NP:n kvantitatiivinen määräisyys tai epämääräisyys – akkusatiivi tai nominatiivi osoittaa objektin määräiseksi ja partitiivi epämääräiseksi.

Tuomas Huumo (2007) on kehittänyt ajatusta predikatiivin sijanvaihtelun mahdollisesta aspektuaalisuudesta pidemmälle. Hän puhuu *nominaalisesta aspektista* erotuksena *verbaalisesta aspektista*. Nominaalisella aspektilla hän tarkoittaa sellaista lauseen kuvaamaa tilanteen kestoa, joka perustuu NP:n tarkoitteen vaiheittaiseen mukanaoloon tilanteessa. Verbaalinen aspekti taas kytkeytyy verbin kuvaamaan aspektiin, jolloin tilanteen keston määrittää predikaattiverbi. Predikatiivilauseessa nominaalinen aspekti ilmenee Huumon mukaan silloin, kun subjektin tarkoitetta tarkastellaan seriaalisesti, osa osalta (2007: 5). Tämä liittyy siihen, kuinka puhuja tarkastelee subjektin tarkoitetta. Esimerkkinä hän käyttää lausetta *Tuosta putkesta tuleva jätevesi on päivä päivältä likaisempaa*. Lauseen kuvaama vesiaines on ajallisesti jakautunutta, sen osasia tarkastellaan peräkkäin. Lisäksi lauseen aspekti on rajaamaton, sillä tapahtumalla ei ole päätepistettä.

Nominaalista aspektia ilmaistaan Huumon mukaan etenkin partitiivipredikatiivilla jaottoman subjektin yhteydessä. Koska jaoton subjekti saa normaalisti nominatiivipredikatiivin, voidaan partitiivilla saada aikaan sellainen vaikutelma, että subjektin

tarkoitetta tarkastellaan seriaalisesti: *Tässä kohtaa tie on tällaista kapeampaa*. Nominatiivipredikatiivi aiheuttaa kokonaisvaltaisen tulkinnan: *Tässä kohtaa tie on tällainen kapea*. Mielenkiintoista on, että Huumon mukaan tämäntyyppisten lauseiden partitiivin valinta kertoo ennen kaikkea siitä, että subjektin tarkoitetta halutaan tarkastella vaiheittaisesti, eikä ainoastaan siitä, että tarkoite halutaan esittää jaollisena. (2007: 7–8.) Vaiheittaisella tarkastelulla ja tarkoitteen esittämisellä jaollisena on toki paljon yhteistä, sillä molemmissa tarkoitteesta sanottu pätee tarkoitteen osiin. Voidaan siis myös ajatella, että vaiheittainen tarkastelu on sama asia kuin tarkoitteen esittäminen jaollisena predikatiivin sijamuodolla. Toisaalta Huumolla on esimerkki myös siitä, että ainoastaan partitiivipredikatiivilla ei ole mahdollista saada aikaan seriaalista tulkintaa, vaan siinä voi onnistua myös nominatiivipredikatiivi: *Tunnelista ulos vyöryvä tavarajuna oli loppupupäättään kohti yhä törkyisempi* (mts. 10). On kuitenkin huomattava, että tässä lauseessa muillakin lauseen jäsenillä on suuri merkitys seriaalisen tulkinnan aikaansaamisessa, esimerkiksi partikkeli *yhä* yhdessä predikatiivina toimivan komparatiivin *törkyisempi* kanssa vaikuttaa paljon siihen, että syntyy vaikutelma subjektin tarkoitteen seriaalisesta tulkinnasta.

Huumon nominatiivisen aspektin tarkastelu nostaa esille joitakin mielenkiintoisia seikkoja predikatiivin sijan määräytymistä. Ainakin se antaa yhden lisäselityksen sille, miksi jaotonta subjektia on joskus tarpeellista kuvata partitiivipredikatiivilla. Selvää on, että partitiivipredikatiivilla voidaan muuttaa normaalisti jaoton subjekti sellaiseksi, että sitä voidaan tarkastella jaollisena: *Käytävä oli ahdas/ahdasta; Koivikko oli valoisa/valoisaa*. Nominaalisen aspektin tarkastelu tuo näistä lauseista lisäksi esille selityksen sille, miksi subjektin tarkoitetta mahdollisesti halutaan tarkastella jaollisena. Subjektin tarkoitteen esittäminen jaollisena mahdollistaa seriaalisuuden, vaikutelman siitä, että subjektia tarkastellaan vaiheittain. Voisi ehkä ajatella myös, että Huumo tuo esille tarkastelunäkökulman merkityksen predikatiivin kannalta. Lauseissa *Käytävä oli ahdas* ja *Käytävä oli ahdasta* näkökulma on erilainen: ensimmäisessä lauseessa käytävää tarkastellaan melko staattisesti yhtenä kokonaisuutena, kun taas jälkimmäisessä lauseessa tarkastelunäkökulma pikemminkin etenee tarkoitetta pitkin, ja syntyy vaikutelma siitä, että käytävää tarkastellaan ikään kuin kohta kohdalta. Nominaalisen aspektin tarkastelu voi siis parhaimmillaan tuoda jotain lisää predikatiivin sijan määräytymisen kokonaiskuvaa mietittäessä. Täytyy kuitenkin muistaa, että monissa tapauksissa predikatiivilauseen mahdollisen aspektin tarkkailu voi olla S2-näkökulmasta liian marginaalista.

2.2.4 Yhteenvetoa

Objektin, subjektin ja predikatiivin sijnvaihtelulla on takanaan osittain yhteisiä periaatteita, jotka kannattaa huomioida myös S2-opetuksessa. Subjektin ja predikatiivin sijnvaihtelua yhdistää eksistentiaalilauseen subjektin sijnvaihtelu, vaikka subjekti muissa lausetyypeissä yleensä onkin nominatiivimuotoinen. Eksistentiaalilauseen subjektin sijnvaihtelu ja predikatiivin sijnvaihtelu ilmaisevat lauseen subjektin jaollisuutta, mutta predikatiivin sijnvaihtelussa täytyy lisäksi huomioida predikatiivin oma jaollisuus. Eksistentiaalilause ja predikatiivilause voivat joissain tapauksissa olla semanttisesti todella lähellä toisiaan, vaikka eksistentiaalilause tyypillisesti esittelee uuden tarkoitteen ja predikatiivilause kuvaa tai luokittaa jo tuttua tarkoitetta. Täytyy kuitenkin muistaa, että eksistentiaalilauseen subjekti reagoi kieltoon, toisin kuin predikatiivi, joten S2-opiskelijan on tärkeää oppia myös erottamaan nämä lausetyypit. Objektin ja predikatiivin sijnvaihtelulla ei ole keskenään yhtä selvää yhdistävää tekijää. Niitä kuitenkin yhdistää vähintäänkin se, että molemmissa nominatiivin ja partitiivin vaihtelu heijastaa jaollisuutta – objektin tapauksessa objektin tarkoitteen jaollisuutta ja predikatiivin tapauksessa subjektin ja/tai predikatiivin jaollisuutta. Lisäksi predikatiivin sijavalinnan voidaan ajatella osoittavan joissakin tapauksissa aspektia, aivan kuten objektin sijavalinta tekee. Lopulta kuitenkin kaikkien kolmen lauseenjäsenen sijnvaihtelu pohjaa partitiivin semantiikkaan.

S2-opetuksessa kannattaa varmasti ainakin jonkin verran hyödyntää näiden kolmen lauseenjäsenen sijnvalinnan yhtäläisyyksiä, sillä yhteisten periaatteiden oppiminen voi helpottaa opiskelijaa ymmärtämään sijnvaihtelua kunkin lauseenjäsenen kohdalla paremmin. Vaarana saattaa kuitenkin olla sijavalinnan periaatteiden sekoittuminen eri lauseenjäsenten välillä. Yliopistotasoisessa S2-opetuksessa, jossa lauseenjäsenet ja lausetyypit ovat jo opiskelijoille tuttuja, voitaisiin kuitenkin opettaa subjektin, objektin ja predikatiivin sijavaihtelua yhdessä. Myös ihan suomen kielen opiskelun alkuvaiheessa on hyödyllistä kertoa partitiivin semantiikan vaikutuksesta näiden kolmen lauseenjäsenen sijnvalintaan.

2.3 Partitiivin käyttöalan laajentumisesta predikatiivin sijana

Nyky-suomessa nominatiivi ja partitiivi ovat selvästi käytetyimmät predikatiivin sijamuodot: predikatiiveista on nominatiivimuotoisia noin 60 %, partitiivimuotoisia noin 40

% ja genetiivimuotoisia ainoastaan 0,3 % (ISK: 1182) On kuitenkin jonkin verran näyttöä siitä, että partitiivi olisi yleistymässä predikatiivin sijamuotona nominatiivin kustannuksella. Tämä on mielenkiintoinen huomio, sillä se voi osittain selittää melko suurta vapaan vaihtelun määrää predikatiivin sijanvaihtelussa. Lisäksi voi olla, että partitiivin käytön yleistyminen olisi syytä ottaa huomioon myös S2-opetuksessa ja oppikirjojen laadinnassa.

Vanhassa kirjasuomessa partitiivin käyttö oli huomattavasti harvinaisempaa kuin nykysuomessa – niin objektin, subjektin kuin predikatiivin sijana. Pirkko Forsman Svensson (2001) on tutkinut partitiivin käyttöä 1600-luvun saarna-aineistossa, ja hänen mukaansa muutos predikatiivin kohdalla partitiivin käytössä on kuitenkin ollut kaikkein huomattavin. Partitiiviobjektien osuus oli Forsman Svenssonin tutkimassa 1600-luvun aineistossa runsaat 40 % ja partitiivisubjektien osuus noin 3 %. Sen sijaan partitiivipredikatiivi oli niin harvinainen, että sitä käytettiin lähinnä erikoistapauksissa. (Mts. 46–47.) Nykysuomessa partitiiviobjekteja on noin 58 %, partitiivisubjekteja 8 % ja partitiivipredikatiiveja 41 % (ISK: 1182.)

Partitiivia käytettiin predikatiivin sijana vanhimmassa kirjasuomessa lähinnä yksikössä, monikollista partitiivipredikatiivia alettiin käyttää vasta paljon myöhemmin. Partitiivipredikatiivia käytettiin enimmäkseen joidenkin pronomien sijana (*jotakin, mitä*) ja lisäksi fraasimaisissa ilmaisuissa (*olla sukua/velkaa*). Mielenkiintoista on, että vanhassa kirjasuomessa usein samastettiin jaoton kokonaisuus ja epämääräinen paljous, minkä vuoksi partitiivipredikatiivia ei tarvittu sen varsinaiseen tehtävään eli ilmaisemaan jaollisuutta. Partitiivimuotoisia adjektiivipredikatiiveja, jotka ilmaisevat subjektin tarkoitteen jaollisuutta, alkaa esiintyä kirjasuomessa 1700- ja 1800-luvun vaihteessa. Nämä olivat edelleen yksiköllisiä: *Olut ei saa olla tuoresta eikä aivan vanhaa; Tärpättiölly on mustan näköistä.* (Forsman Svensson 2001: 47, 52.) Monikollisia partitiivipredikatiiveja ei esiinny muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta vielä tässäkään vaiheessa. Luultavasti onkin niin, että koko itämerensuomalaisten kielten partitiivi on ollut alkuaan pelkästään yksiköllinen sija. Nykyään partitiivimuotoiset predikatiivit ovat selvästi yleisempiä suomessa kuin muissa itämerensuomalaisissa kielissä (esim. Ojajärvi 1950: 240–241). Esimerkiksi virossa distributiivinen predikatiivi on aina nominatiivimuotoinen, mutta suomessa se on partitiivimuotoinen, jos subjekti on jaollinen: *Naiset olivat vielä nuoria; Naised olid veel noored, Kahvi on hyvää; Kohv on hea.* (Spoelman 2011: 283–284.)

Partitiivin käyttöalan laajentumista nykysuomessa ei ole tutkittu kovin paljoa. Vaikuttaa kuitenkin siltä, että partitiivi on koko ajan yleistymässä, ainakin predikatiivin sijamuotona. Kielioppaat muutaman vuosikymmenen takaa saattavat suositella joissakin tapauksissa predikatiivin sijamuodoksi ainoastaan nominatiivia, vaikka nykyisen kieli­ käsityksen mukaan näissä tapauksissa kävisi myös partitiivi. Juuri vapaa vaihtelu parti­ tiivin ja nominatiivin välillä tuntuu lisääntyneen. Esimerkiksi 1. infinitiivin lyhyemmän muodon yhteydessä voidaan usein käyttää yhtä hyvin sekä nominatiivi- että partitiivi- muotoista predikatiivia. *Uudessa kielioppaassa* (Itkonen – Maamies 2011: 67) suositel­ laan käytettäväksi partitiivia: *On mieluisaa nähdä kaikkien olevan paikalla*. Tässä yh­ teydessä muistutetaan, että muutamat adjektiivit voivat olla poikkeuksellisesti 1. infini­ tiivin yhteydessä ainoastaan nominatiivissa, esimerkiksi *hyvä* ja *paha*: *Tämä sinun on hyvä tietää; Siitä on paha mennä sanomaan mitään*. *Uuden kielioppaan* mukaan kui­ tenkin monet tavalliset adjektiivit voivat olla yhtä hyvin nominatiivi- kuin partitiivi- muotoisia, esimerkiksi *On vaikeaa/vaikea huomata, missä raja kulkee; Nyt on pa­ ras/parasta lähteä*, mutta partitiivin kerrotaan hiljalleen yleistyvän näissä tapauksissa. (Mts. 67.) Sama ilmiö näkyy myös seuraavassa luvussa tarkasteltavista S2-oppikirjoista, sillä osa oppikirjoista suosittelee 1. infinitiivin lyhyemmän muodon kanssa ainoastaan nominatiivia, kun taas osa suosittelee nominatiivia vain poikkeuksellisten adjektiivien (esim. *hyvä* ja *paha*) sijamuodoksi ja partitiivia muissa tapauksissa. Tämä voi toki ker­ toa myös oppikirjan tekijän halusta yksinkertaistaa sääntöjä, mutta siinäkin tapauksessa nykykäsityksen mukaan olisi parempi suositella nominatiivin sijasta partitiivia.

Pienimuotoisen tutkimuksen partitiivin käytön laajentumisesta on tehnyt Maisa Martin (1987), joka alkoi ihmetellä oppilaidensa partitiivin käyttöä predikatiivilauseis­ sa. Martin teki pienen kyselytutkimuksen, jossa hän selvitti äidinkieleltään suomenkie­ listen yliopisto-opiskelijoiden käsityksiä yksiköllisen adjektiivipredikatiivin sijan valin­ nasta. Koelauseet hän oli poiminut suoraan niiltä opiskelijoilta, joiden partitiivin käyttö oli hänen oman kielikorvansa vastaista. Lauseissa oli käytetty alun perin partitiivia, vaikka nominatiivi olisi ollut Martinin mielestä odotuksenmukaisempi. Koelauseita oli­ vat esimerkiksi *Upseeristoon henki on aina ollut moitteeton/moitteetonta* ja *Kirjelmän sanamuoto on tiivis/tiivistä*.

Tutkimuksessa selvisi, että enemmistö opiskelijoista oli kyllä Martinin tavoin nominatiivin kannalla, mutta kuitenkin löytyi niitä, jotka olivat sitä mieltä, että partitiivi olisi ollut parempi valinta. Eniten hajontaa nominatiivin ja partitiivin välillä oli lausees­ sa *Gorbatšov mainitsi tapaamisen presidentti Reaganin kanssa olevan mahdolini-*

nen/mahdollista, jossa molemmat sijamuodot saivat suunnilleen yhtä paljon kannatusta. Tämä on mielenkiintoista, sillä esimerkiksi ISK:in (904) mukaan teonnimeä (etenkin *minen*-substantiivia) luonnehtivan predikatiivin sijamuoto on lähes yksinomaisesti partitiivi. Martin kuitenkin arvelee, että sanan *tapaaminen* verbaalinen luonne on heikko, minkä vuoksi se ei käyttäydy kuten tavalliset *minen*-loppuiset teonnimet. Koska Martin tekemä tutkimus oli hyvin pieni, sen pohjalta ei voi tehdä vielä johtopäätöksiä partitiivin yleistymisestä, mutta se kertoo kuitenkin siitä, että myös äidinkielisten puhujien käsitykset predikatiivin oikeasta sijamuodosta eroavat toisistaan.

Partitiivin käytön mahdollinen laajentuminen predikatiivin sijana tuo haasteita myös S2-opetukselle. Jos partitiivin käyttö lisääntyy, se voi tuoda enemmän vapaata vaihtelua nominatiivin ja partitiivin välille, mutta toisaalta vapaa vaihtelu vaikeuttaa entisestään predikatiivin sijan vaihtelun pukemista sääntöihin. Opiskelijaa saattaa hämätä esimerkiksi edellä käsitelty adjektiivipredikatiivien sijanvaihtelu 1. infinitiivin yhteydessä: partitiivia suositellaan, mutta useimmat adjektiivit voivat olla yhtä hyvin myös nominatiivissa. Koska adjektiivipredikatiivin sija tällaisissa tapauksissa vaihtelee äidinkielenäänkin suomea puhuvilla, voi suomea toisena kielenä opiskelevan olla vaikea oppia kuulemaan ympäristöstä, mikä sijamuoto tulisi valita.

3 Predikatiivi S2-oppikirjoissa

Tässä luvussa esittelen tarkemmin viittä eri S2-oppikirjaa siitä näkökulmasta, kuinka predikatiivi on niissä esillä. Kiinnitän huomioita erityisesti siihen, kuinka predikatiivin sijan määräytyminen on esitetty ja minkälaiset säännöt sille on annettu. Tavoitteeni ei ole tehdä systemaattista tutkimusta predikatiivin opettamisesta S2-oppikirjoissa, vaan ainoastaan saada jonkinlainen yleiskuva siitä tutkimukseni pohjaksi. Sen vuoksi olen pyrkinyt valitsemaan tarkasteltavaksi laajasti käytössä olevia oppikirjoja. Toisaalta joidakin suosittuja oppikirjoja olen joutunut jättämään pois tarkastelusta, sillä niissä ei joko ole käsitelty predikatiivia ollenkaan tai sitten predikatiivi on jäänyt vain maininnan tasolle. Yhden poikkeuksen olen kuitenkin tehnyt: mukana on kirjasarja *Hyvin menee!*, vaikka siinä on käsitelty predikatiivia melko suppeasti. *Hyvin menee!* -kirjasarja on kuitenkin mukana, koska se on käytetyimpiä S2-oppikirjoja tällä hetkellä.

Kuinka suuri merkitys oppikirjalla lopulta on kielen oppimisessa? Oppikirjan rooli on hyvin erilainen erilaisten kielenoppijoiden keskuudessa, sillä oppijoita ja opis-

kelutapoja on erilaisia. Oppikirja on tärkeässä roolissa etenkin kielikursseilla, sillä usein sitä käytetään pohjamateriaalina, jonka ympärille kurssin sisältö laaditaan. Oppikirjaa käytetään eräänlaisena opetussuunnitelmana, jolloin oppikirja ohjaa väistämättäkin kurssin painotuksia ja etenemisjärjestystä. Vaikka viime kädessä kurssin sisällöstä vastaakin opettaja, voi oppikirja vaikuttaa opettajaan paljon. Oppikirjan rooli myös korostuu, jos opiskelee kieltä yksin tai jos ei kuule kieltä säännöllisesti opetustilanteen ulkopuolella. Koska S2 on suhteellisen tuore ala Suomessa, ovat oppikirjojen tekijät myös olleet merkittäviä alan vaikuttajia. Uusien oppikirjojen painotukset on nähty kannanotoina aiempien oppikirjojen ja opetuksen linjauksille (Aalto ym. 1997: 546).

Oppikirjojen yhteydessä on käyty hyvin pitkään keskustelua siitä, tulisiko kieltä opettaa formaalisen vai funktionaalisen lähestymistavan avulla. Formaalin kielenopetus keskittyy opettamaan kieltä kieliopin varassa, kun taas funktionaalinen kielenopetus lähtee kielellä viestinnän tarpeista, jolloin ensisijalla on kommunikaation oppiminen. Varsinkin viime aikoina on korostettu yhä enemmän funktionaalisen kielenopetuksen etuja, sillä se esittää kielen toiminnallisena kokonaisuutena ja keskittyy jokapäiväisessä elämässä tarpeellisen diskurssin tuottamiseen (Aalto ym. 1994: 11). Todellisuudessa kielen opetus ei kuitenkaan koskaan ole puhtaasti kumpaakaan, vaan jotain näiden kahden suuntauksen välimaastosta.

Painotukset lähestymistapojen kesken vaihtelevat opetuksen tavoitteista riippuen. Varsinkin kotoutumiskoulutuksen S2-opetus pyrkii hyvin vahvasti funktionaaliseen kielenopetukseen, sillä sen keskeinen tavoite on auttaa opiskelijoita saavuttamaan nopeasti toiminnallinen kielitaito, jolla he pärjäävät suomalaisessa yhteiskunnassa. Usein kaan opiskelijat eivät ole tottuneita opiskelemaan kielioppia, joten lähestymistavan on oltava mahdollisimman käytännönläheinen. Toisaalta kaiken tasoiset opiskelijat kaipaavat sääntöjä kielenoppimisen tueksi, ja opettajan on kyettävä selittämään opiskelijoille tyydyttävällä tavalla kielen lainalaisuuksia. Kieliopin osaaminen on pohja kielen syvällisemmälle opiskelulle, sillä se antaa valmiudet kielen jäsentämiseen.

Kielen opetuksessa käytettävän oppikirjan on oltava lähestymistavaltaan suunnilleen samassa linjassa opetuksen kanssa. Jos opettaja ei käytä opetuksessaan kuin pakollisia kielioppitermejä, ei myöskään oppikirjassa voi esiintyä liikaa sellaisia termejä, joita opiskelija ei ymmärrä. Seuraavaksi tarkasteltavat S2-oppikirjat poikkeavat toisistaan melko paljonkin lähestymistavaltaan: esimerkiksi Olli Nuutisen *Suomea Suomeksi* edustaa melko funktionaalista kielenopetusta, kun taas Leila Whiten *Suomen kielioppia ulkomaalaisille* on kielioppiin painottuva, formaalisemman kielenopetuksen tueksi

suunniteltu teos. Seuraavaksi esittelen tarkemmin, kuinka predikatiivi on esillä viidessä eri oppikirjassa. Näkökulma oppikirjojen tarkasteluun on enimmäkseen kuvaileva, sillä on luontevaa, että predikatiivin sijanomääräytyminen on esitetty yksityiskohtaisemmin formaalimman lähestymistavan oppikirjoissa kuin funktionaaliseen kielenopetukseen suunnitelluissa oppikirjoissa. Oppikirjoja ei tämän vuoksi ole mielekästä vertailla tai arvottaa sen perusteella, kuinka tarkasti predikatiivin sijanomääräytyminen on niissä kuvattu.

3.1 Hyvin menee!

Tällä hetkellä suomi toisena kielenä -opetuksessa todella suosittuja oppikirjoja ovat *Hyvin menee!* (Heikkilä – Majakangas 2008) ja *Hyvin menee! 2* (Kuparinen – Tapaninen 2008). Kirjat opettavat suomen kieltä käytännönläheisesti ja helposti lähestyttävästi, joten kieliopin osuus on pieni. Kirjat tähtäävät ensisijaisesti siihen, että opiskelija saavuttaa toiminnallisen kielitaidon. Otan kirjat kuitenkin mukaan tarkasteluun sen vuoksi, että ne ovat niin laajassa käytössä S2-opetuksessa tällä hetkellä.

Alkeisoppikirjassa *Hyvin menee!* käsitellään eksplisiittisesti lauseenjäsenistä ainoastaan objektia aivan kirjan lopussa. Partitiivin yhteydessä tulee mainituksi kuitenkin myös muutama predikatiivilause. Aluksi esitellään partitiivin muodostus, jonka jälkeen seuraa seitsemän eri tapausta, joissa oppikirjan mukaan kuuluu käyttää partitiivia. Näistä tapauksista kahdessa sivutaan predikatiivia. Ensimmäisen mukaan kielteisissä omistuslauseissa käytetään partitiivia, mutta predikatiivilauseessa ei:

Partitiivia ei tule kielteisissä lauseissa, joissa on **olla**-verbi, kun kyse ei ole omistamisesta. *Minä en ole opiskelija.* (Mts. 75.)

Tämän säännön voisi myös käsittää niin, että kaikki predikatiivit olisivat kielteisissä lauseissa nominatiivimuotoisia. Toisaalta on ymmärrettävää, että alkeisoppikirjassa sääntöjä yksinkertaistetaan selkeyden vuoksi, sillä tässä vaiheessa opiskelija ei ole vielä tutustunut lauseenjäsennykseen. Voi olla hyväkin, että jo aikaisessa vaiheessa otetaan esille, että predikatiivilause ei reagoi kieltoon. On hyvin tavallista, että opiskelija olettaa kiellon vaikuttavan myös predikatiiviin, aivan kuten se vaikuttaa objektiin ja eksistentti-

aalilauseen subjektiin. Hämäläisen (1994: 25) mukaan partitiivin käyttö kielteisissä lauseissa onkin helpoimmin selitettävissä oleva virhe predikatiivin sijaanvalinnassa.

Toinen predikatiivia sivuava sääntö partitiivin käytöstä käsittelee ainesanoja, joista puhutaan havainnollisuuden vuoksi *ruokasanoina*:

Ennen verbiä ruokasana on nominatiivissa ja **olla**-verbin jälkeen se on partitiivissa, kuten adjektiivikin. *Salami on makkaraa. Liha on kallista.* (Mts. 76.)

Tämäkin sääntö on yleistys, mutta sen perusteella voi saada sellaisen käsityksen, että kaikki ruokasanat ovat *olla*-verbin jälkeen partitiivissa. Molemmat esimerkit ovat varmasti tavallaan havainnollisia, mutta ne ovat myös harhaanjohtavia opiskelijan kannalta. On vaikea sanoa, kuinka tarkasti kielioppisäännöt tulisi esittää alkeisoppikirjassa – tarkoitus on kuitenkin, että säännöt auttavat opiskelijaa alkuun kielen käytössä mutta eivät ole liian monimutkaisia. Tässä oppikirjassa on päädytty siihen, että ei käytetä kuin pakollisia kielioppitermejä. Sijamuodot on nimetty, mutta lauseenjäseniä ei tässä vaiheessa tunneta vielä nimeltä. Kielioppisäännöt pyritään esittämään yleistajuisesti käyttämällä mahdollisimman vähän kieliopillista terminologiaa, minkä vuoksi edellä olevat säännöt vaikuttavat epätarkoilta. Objekti esitellään kirjan toiseksi viimeisessä kappaleessa, mutta subjektia ja predikatiivia ei esitellä ollenkaan, yllättäen ei myöskään sarjan seuraavassa osassa.

Hyvin menee! 2 -oppikirjassa kieliopin osuus on myös melko pieni. Predikatiivi tulee jälleen ohimennen esille, tällä kertaa monikon partitiivin yhteydessä. Monikon partitiivia käytetään kirjan mukaan kolmessa tapauksessa, joista ensimmäisessä puhutaan predikatiivista:

Kun lauseen alussa on T-monikko, lauseen lopussa on usein monikon partitiivi, loppumonikko. Tämän tyyppiset lauseet ovat suomen kielessä yleisiä. *Pienet perheet ovat Suomessa tavallisia.* (Mts. 86.)

Lisäksi monikon partitiivia tarvitaan kirjan mukaan eksistentiaalilauseessa ja objektin sijamuotona. Objektin sijamuodon yhteydessä esitellään lyhyesti, minkälaisissa tapauksissa partitiivia käytetään objektin sijamuotona. Predikatiivista puhutaan kuitenkin ainoastaan edellä mainitun T-monikon yhteydessä, ja silloinkaan predikatiivia ei nimetä, vaan sitä käsitellään ainoastaan implisiittisesti. Lisäksi edellä esitetty sääntö on hieman

vaikeasti hahmotettava pelkästään määritelmien ”lauseen alussa T-monikko” ja ”lauseen lopussa monikon partitiivi” avulla. Tässä kohtaa voisi olla hyödyllistä esitellä predikaatiivilause nimeltä, aivan kuten eksistentiaalilausekin on esitelty. Havainnollista olisi ainakin tuoda esille, että lauseeseen liittyy lähes aina *olla*-verbi.

Kirjat *Hyvin menee! 1* ja *Hyvin menee! 2* sisältävät kielioppia vain vähän. Vaikka kielioppitermistöä ja sääntöjä on otettu mukaan todella harkiten, ei kielioppi-termistön esittely kuitenkaan ole täysin johdonmukaista. Kirjassa puhutaan esimerkiksi eksistentiaalilauseesta, mutta ei predikaatiivista. Peruslauseenjäsenten esittelemine lyhyesti kohtalaisen aikaisessa vaiheessa helpottaisi varmasti kieliopin käsittelyä jatkossa. Predikaatiivin sijaan määrityksistä ei muodostu minkäänlaista kokonaiskuvaa, vaan sitä esitellään lähinnä implisiittisesti partitiivin yhteydessä.

3.2 Jatketaan!

Jatketaan! (Hämäläinen 2002b) on suosittu oppikirja jo suomen kielen alkeet osaaville. Se on jatkoa saman tekijän alkeisoppikirjalle *Aletaan!* (2002a), jota en kuitenkaan käsittele tässä tutkielmassa, sillä siinä ei ole käsitelty predikaatiivia juuri ollenkaan.

Predikaatiivi tulee esille heti kirjan alussa, kun aiheena on oman mielipiteen ilmaiseminen. Johdantona predikaatiiviin esitetään aluksi kysymyksiä, joihin vastataan predikaatiivilauseilla, esimerkiksi *Minkälainen se on? – Se on mukava*. Tämän jälkeen esitellään lause-esimerkein predikaatiivia lauseenjäsenenä. Varsinaiset predikaatiivisäännöt jaetaan aluksi kolmeen osaan:

1. Jaoton subjekti Predikaatiivin muoto:

(yksi kokonaisuus) nominatiivi

2. Jaollinen subjekti Predikaatiivin muoto:

(ei yksi kokonaisuus) partitiivi

Monikkosubjekti monikon partitiivi

Ainesana yksikön partitiivi

3. Ei subjektia Predikaatiivin muoto:

partitiivi

Säännöissä tulee selkeästi esille subjektin jaollisuuden vaikutus predikatiivin sijavalintaan. Lisäksi on hyvä, että esille otetaan myös subjektiton predikatiivilause. Sääntöjen lisäksi esitetään myös poikkeus: ”Sana voi tarkoittaa yhtä kokonaisuutta, vaikka se on monikossa. Silloin predikatiivi on monikon nominatiivissa”. Poikkeuksen tueksi esitetään vielä esimerkkilauseita perusteluineen: ”*Silmälasit ovat uudet* (Silmälasit ovat yksi esine); *Silmät ovat siniset* (Silmät ovat parillinen ruumiinosa)”. Lisäksi esille otetaan myös kysymyslauseet, jotka ovat muotoa ”onko + predikatiivi” ja ”kuinka + predikatiivi”. Kaikissa esimerkeissä on käytetty adjektiivipredikatiiveja, joten substantiivi- ja adjektiivipredikatiivin väliset erot eivät tule esille. (Hämäläinen 2002b: 9–10.)

Myöhemmin konditionaalien yhteydessä käsitellään vielä tarkemmin predikatiivin käyttäytymistä ilman nominisubjektia:

Tavallisesti predikatiivi on partitiivissa, jos lauseessa ei ole nominisubjektia. Esimerkiksi: *Olisi ollut hauskaa hiihtää Lapissa.* – – Mutta adjektiivi *hyvä* ja sen komparatiivi *parempi* ovat tällaisissa lauseissa nominatiivissa. Samoin *paha* ja *pahempi* ja muutamat muut adjektiivit, joita käytetään usein, esim. *helppo* ja *vaikea*. Esimerkiksi: *Oliko vaikea saada lippuja?* (Mts. 25.)

Tässä vaiheessa opiskelijalle varmasti riittää sääntö, jonka mukaan predikatiivi on yleensä partitiivissa, jos lauseessa ei ole nominisubjektia. Poikkeukset säännöstä on kuitenkin esitetty hiukan ongelmallisesti, sillä adjektiivit *helppo* ja *vaikea* on niputettu samaan kategoriaan adjektiivien *hyvä*, *parempi*, *paha* ja *pahempi* kanssa. Todellisuudessa adjektiivit *helppo* ja *vaikea* kuitenkin voivat olla tällaisessa rakenteessa myös partitiivissa. Usein molemmat sijamuodot, partitiivi ja nominatiivi, käyvät ihan yhtä hyvin: *Oliko vaikea/vaikeaa oppia puhumaan suomea; Oliko helppo/helppoa saada vanha auto kaupaksi?*

Predikatiivin sijaan määräytyminen on esitetty oppikirjassa kohtalaisen selkeästi. Subjektin vaikutus predikatiivin sijaan määräytymiseen on selkeästi esillä, mutta substantiivipredikatiivit jätetään kokonaan tarkastelun ulkopuolelle.

3.3 Suomea suomeksi

Olli Nuutisen *Suomea suomeksi* (2005) on S2-oppikirjallisuuden klassikko ja tiennäyttäjäksi, josta ilmestyi ensimmäinen painos jo vuonna 1977. Tässä oppikirjassa predikatiivin sijamuotoja käsitellään ensimmäisen kerran ainesanojen yhteydessä. Kerrotaan, että ainesanat ovat usein partitiivissa, mutta kuitenkin lauseen subjektina ainesana on nominatiivissa, jolloin sitä kuvaava adjektiivi on partitiivissa (mts. 68). Sääntö on hyvin yksinkertaistettu, eikä predikatiivin käsitettä tuoda vielä esiin ollenkaan. On kuitenkin hyvä, että lukijalle selviää tässä vaiheessa jo ainesanojen ja partitiivin yhteys, mikä varmasti auttaa myöhemmin predikatiivin sijaan määrätymisen ymmärtämistä. Seuraavalla aukeamalla esitellään vielä adjektiivipredikatiivien taipumista erilaisten subjektien kanssa: *Tämä kissa on valkoinen; Maito on valkoista*. Ainesanojen yhteydessä on paljon kuvitettuja esimerkkejä ja lyhyitä esimerkkikeskusteluja, joissa käytetään predikatiivilauseita.

Predikatiivilause esitellään varsinaisesti vasta myöhemmin, monikon partitiivin yhteydessä:

Monikon partitiivi on tavallinen sellaisissa lauseissa, joissa on verbi *olla* + adjektiivi tai substantiivi (predikatiivilauseissa). - - Tällaisissa lauseissa voi kuitenkin joskus olla myös nominatiivi: *Silmälasit ovat uudet; Silmät ovat siniset*. (Mts. 155.)

Tästä ei kuitenkaan käy mitenkään ilmi, minkä logiikan mukaan predikatiivi sijaksi tulee nominatiivi. Tässä vaiheessa voisikin olla hyvä tuoda esille subjektin vaikutus predikatiivin sijaan: näin voitaisiin myös kertoa syy nominatiivin valinnalle partitiivin sijaan (monikkosanojen kanssa predikatiivi esiintyy nominatiivissa). Subjektin käsite on kyllä jo tuttu lukijalle aiemmista kirjan kappaleista, joten sen voisi ottaa hyvin mukaan myös predikatiivin käsittelyyn. Lukijalle on lisäksi esitelty aiemmin kirjassa ainesanojen vaikutusta sijaan määrätymiseen, joten voisi olla hyvä ratkaisu tuoda tämä asia uudelleen esille predikatiivin yhteydessä.

Suomea suomeksi ei sisällä paljoa kielioppia, vaan se opettaa enemmän käytännön esimerkkien kautta. Kielioppiosiot rakentuvat siten, että ensin esitellään lyhyesti käsiteltävä asia, esimerkiksi partitiivi, jonka jälkeen annetaan esimerkkejä lauseista, joissa sitä käytetään. Sääntöjä ei kuitenkaan juuri esitetä, joten oppiminen pohjautuu lähinnä esimerkkeihin.

3.4 Tilanteesta toiseen

Tilanteesta toiseen (Bessonoff – Hämäläinen 2008) on englanninkielinen suomen kielen oppikirja. Kirja on kohdistettu suomen kielen peruskurssin materiaaliksi, mutta kirjasta löytyy kielioppia runsaammin kuin monesta jatkokurssille suunnatusta oppikirjasta. Kielioppi on koottu kirjan loppuun omaksi osiokseen. Kielioppia tulee kuitenkin esille jatkuvasti tekstikappaleidenkin yhteydessä, tosin melko tiiviissä muodossa. Kielioppia ei esitellä systemaattisessa järjestyksessä, vaan jokaisen tekstikappaleen jälkeen on koottu kappaleen hankalat rakenteet *explanations*-nimiseen osioon, jossa ne käydään läpi kieliopin kannalta. Esimerkiksi lause *Kotona oltiin vihaisia!* selitetään seuraavasti: ”The adjective *vihaisia* is in the partitive plural because the passive voice is understood to be plural” (mts. 91). Lisäksi vaikeimmissa rakenteissa on vielä selityksen jälkeen viittaus, mikä kielioppiasia on kyseessä, jos siihen haluaa perehtyä tarkemmin kirjan kielioppiosion avulla. Kirjan ratkaisu kieliopin sijoittamisen kannalta on mielenkiintoinen sen vuoksi, että systemaattisen järjestyksen puuttuessa esimerkiksi sijamuodot tulevat esille sellaisissa yhteyksissä, joissa niitä aidosti käsitellään. Esimerkiksi jo ensimmäisen kappaleen *explanations*-osiossa tulee esille objekti ja eksistentiaalilause ja toisessa kappaleessa predikatiivi. Kielioppiosiossa predikatiivia käsitellään monipuolisesti, jopa tuloslauseet on huomioitu. Kirjassa esitetään predikatiivin sijan määräytyminen subjektin kautta neljässä eri tapauksessa.

Ensimmäiseksi esitellään tapaus, jossa predikatiivin sija riippuu subjektin ominaisuuksista. Tässä yhteydessä esitellään aluksi perussääntö, jonka mukaan jaottoman subjektin kanssa predikatiivi on nominatiivissa ja jaollisen subjektin kanssa predikatiivi on partitiivissa. Poikkeuksina mainitaan sellaiset subjektit, jotka voi käsittää joko jaolliseksi tai jaottomiksi, jolloin predikatiivilla voidaan osoittaa, kumpaa tarkoitetaan: *Tämä on liitu. Liitu on valkoinen/valkoista*. Lisäksi lausesubjektin kanssa kerrotaan käytettävän yleensä predikatiivia partitiivissa. Poikkeuksena tästä mainitaan monet adjektiivipredikatiivit, kuten *hauska, hyvä, paha, kiva, mukava, turha, helppo, vaikea, parempi ja paras*, jotka tulevat nominatiiviin. (Mts. 200–201.) Monia näistä adjektiiveista voi kuitenkin käyttää myös partitiivissa lausesubjektin kanssa, mikä jätetään mainitsematta, aivan kuten *Jatketaan!* -oppikirjassakin. On tietysti selkeämpää opettaa näiden adjektiivien käyttö vain nominatiivissa, sillä nominatiivi on varmasti oikein kaikkien sijamuotona. Toisaalta näyttäisi siltä, että partitiivi on yleistymässä esimerkiksi adjektiivien

helppo ja *vaikea* sijamuodoksi lausesubjektin ja infinitiivin kanssa, mikä olisi hyvä huomioida myös S2-opetuksessa (ks. luku 2.5).

Toisessa kirjan esittelemässä tapauksessa on kyse ekvatiivilauseesta, jossa predikatiivin ja subjektin ainoastaan osoitetaan viittaavan samaan tarkoitteeseen: ”In sentences of the following type the predicative doesn’t describe or classify the subject, the sentence just express that the subject and the predicative mean the same thing (a=b)” (mts. 201). Tässä yhteydessä otetaan myös esille, että predikatiivin sijalla voidaan vaikuttaa siihen, viittaako predikatiivi tyhjentävästi subjektin tarkoitteeseen. Esimerkkeinä ovat lauseet *Matti ja Esko ovat Juhan veljet* ja *Matti ja Esko ovat Juhan veljiä*, joista ensimmäisessä subjekti ja predikatiivi viittaavat samaan ryhmään, mutta jälkimmäisessä predikatiivi ainoastaan kertoo jotain subjektista. Partitiivipredikatiivi jättää auki sen mahdollisuuden, että Juhalla on muitakin veljiä.

Kolmantena esitellään tapaus, jossa predikatiivi ilmaisee, mitä materiaalia subjekti on. Predikatiivin kerrotaan oleva tällaisessa tapauksessa aina partitiivissa. Lisäyksenä mainitaan vielä, että predikatiivi on myös silloin partitiivissa, jos se ilmaisee aluetta tai joukkoa, johon subjekti kuuluu, esimerkiksi *Suomenlahti ja Pohjanlahti ovat Itä-merta*.

Neljäntenä esitellään vielä lauseita, joissa predikatiivin sija ei riipu subjektista. Tällaisista lauseita ovat kirjan mukaan esimerkiksi lauseet *Pajunkissat ovat kevään merkki* ja *Vaaleat värit ovat nyt muotia*. Predikatiivi on näissä lauseissa vakiintunut tiettyyn muotoon, eikä subjekti vaikuta siihen. Lopuksi *Tilanteesta toiseen* esittelee vielä lyhyesti tuloslauseet, joita ei muissa tarkastelluissa oppikirjoissa käsitellä. (Mts. 200–201.)

3.5 Suomen kielioppia ulkomaalaisille

Leila Whiten *Suomen kielioppia ulkomaalaisille* (2003) on kielioppiin keskittyvä oppikirja. Se on tarkoitettu lähinnä opiskelijan tueksi, kieliopin tarkempaan opiskeluun ja kertaamiseen. Se esittelee predikatiivia perusteellisesti, aloittaen sen semanttisesta määrittelystä. Aluksi käydään läpi predikatiivilauseen tehtävä ja rakenne kysymyslauseiden avulla. Esille tulee myös muista tarkastelluista oppikirjoista poiketen, että predikatiivilauseeseen liittyy *olla*-verbi silloinkin, kun se ei ole lauseen pääverbi, esimerkiksi: *Tämän viinin täytyy olla ranskalaista; Nämä saappaat saisivat olla hieman pienemmät*.

Predikatiivin sanaluokiksi esitellään adjektiivi, substantiivi ja pronomini. Myös predikatiivin luku otetaan esille ja esitellään poikkeustapauksia, joissa predikatiivi ei noudata subjektin lukua. Genetiivikin mainitaan predikatiivin sijana, mutta se jää lähinnä maininnan tasolle, sillä genetiivi liittyy ainoastaan possessiiviseen predikatiiviin ja sillä on siten oma selkeä käyttöalansa. Predikatiivin sijanmääräytyminen on esitetty poikkeuksellisesti sijamuotolähtöisesti: nominatiivi ja partitiivi esitellään molemmat erikseen, yksikössä ja monikossa. Jokaisen sijamuodon kohdalla on esitelty tapaukset, joissa sitä käytetään.

Predikatiivin kerrotaan olevan yksikön nominatiivissa, kun subjekti on yksikössä oleva konkreettinen sana tai kun lause on geneerinen. Monikon nominatiivissa predikatiivi on, jos subjekti on parisana, monikkosana tai jos subjekti tarkoittaa yhtä tiettyä, ainoata joukkoa: *Makuuhuoneen seinät ovat valkoiset*. Yksikön partitiivi käydään läpi melko yksityiskohtaisesti. Ensin tehdään selväksi, että ainesana tai abstraktisana subjektina vaatii partitiivimuotoisen predikatiivin, jos predikatiivina on adjektiivi. Lisäksi kerrotaan, että jos predikatiivi ilmaisee, mitä ainetta, lajia, laatua, tyyliisuuntaa subjekti on, predikatiivi tulee partitiiviin. Samoin predikatiivi on partitiivissa, jos se ilmaisee subjektin olevan osa jotain: *Kallio on Helsinkiä*. (White 2003: 258–260.)

Yksiköllisen partitiivin yhteydessä tulee esille myös subjektiton predikatiivilause, jonka White on nimennyt ”on hauskaa” -rakenteeksi. Oppilaan kannalta voikin olla valaisevampaa puhua ”on hauskaa” -rakenteesta kuin subjektittomasta predikatiivilauseesta. Pääsääntönä kerrotaan predikatiivin olevan tällaisessa rakenteessa partitiivissa, aivan kuten kirjoissa *Jatketaan!* ja *Tilanteesta toiseen*. Nyt kuitenkin kerrotaan selvästi, että predikatiivi on nominatiivissa, jos predikatiivina on substantiivi tai jokin adjektiiveista *hyvä*, *parempi* tai *paha*. Lisäksi adjektiivien *helppo* ja *vaikea* sijoiksi mainitaan sekä nominatiivi että partitiivi. Samalla tavalla käyttäytyvät Whiten mukaan myös esimerkiksi sellaiset yleiset adjektiivit kuin *kiva*, *mukava*, *tylsä* ja *ikävä*. (White 2003: 260.)

Monikon partitiivi valitaan kirjan mukaan kolmessa eri tapauksessa: kun subjekti on monikossa, subjektina on numeroilmaus tai kun lause on passiivinen. Monikollisen subjektin kohdalla muistutetaan tärkeästä, mutta joskus todella pienestä erosta passiivilauseen ja predikatiivilauseen välillä. Lause *Seinät ovat maalattuja/maalatut* on predikatiivilause, kun taas lause *Seinät on maalattu* on passiivilause, jossa ei ole predikatiivia. (White 2003: 260–261.)

Kaiken kaikkiaan *Suomen kielioppia ulkomaalaisille* -kirjan säännöistä tulee subjektin vaikutus predikatiivin sijaan aika hyvin selväksi, ja esimerkkejä on paljon. Lisäksi esillä on predikatiivin oman sanaluokan vaikutus sijamuotoon. Lopuksi esitään vielä tiivistetysti kaavion avulla pääsäännöt, joiden mukaan predikatiivin sija määräytyy. *Suomen kielioppia ulkomaalaisille* sopii selkeiden sääntöjensä vuoksi hyvin kieliopin kertaukseen, mutta vaikka sijamuotolähtöinen predikatiivin opetus mahdollistaa melko tarkan sijanvaihtelun kuvauksen, voi sen ongelmana olla selkeyden puuttuminen. Opiskelijaa voisi helpottaa, jos mukaan olisi otettu enemmän predikatiivin sija määräytymisen semanttista määrittelyä.

3.6 Yhteenvetoa oppikirjoista

Tarkastelemieni S2-oppikirjojen antamat tiedot predikatiivin sija määräytymisestä ovat vaihtelevia. Osa kirjojen välisistä eroista selittyy sillä, että mukana on lähestymistavaltaan melko funktionaalisia alkeistason oppikirjoja sekä pelkästään kielioppiin suuntauneita, formaalisempia oppikirjoja. Käytännönläheisimpiä tarkastelluista oppikirjoista olivat *Hyvin menee!* ja *Suomea suomeksi*, kun taas selkeimmin kielioppiin painottui *Suomen kielioppia ulkomaalaisille*. *Jatketaan!* ja *Tilanteesta toiseen* sijoittuvat näiden välille. *Hyvin menee!* ja *Suomea suomeksi* -oppikirjoista ei hahmottunut minkäänlaista kokonaiskuvaa tai säännöstöä predikatiivin sija valinnasta, koska predikatiivin sija valintaa käsiteltiin vain partitiivin yhteydessä. Kolmessa muussa oppikirjassa annetaan säännöt, joiden mukaan predikatiivin sija määräytyy. Tärkeimmäksi predikatiivin sija valintaan vaikuttavaksi tekijäksi mainitaan kaikissa oppikirjoissa lauseen subjektin jaollisuus tai jaottomuus. Tosin *Suomen kielioppia ulkomaalaisille* -teoksessa ei mainita ollenkaan käsitteitä *jaollinen* ja *jaoton*, vaan puhutaan *jaottoman* sijaan esimerkiksi *konkreettisista sanoista*, *parisanoista*, *monikkosanoista* ja *yhdestä kokonaisuudesta*, ja *jaollisen* sijaan puhutaan *ainesanoista*, *abstraktisanoista* ja *monikosta*. Tuloslause huomioidaan ainoastaan *Tilanteesta toiseen* -kirjassa.

Yksi selkeä ero oppikirjojen välillä on siinä, käsittelevätkö ne predikatiivia eksplisiittisesti omana kielioppiosionaan vai käsitelläänkö sitä ainoastaan implisiittisesti partitiivin yhteydessä. *Hyvin menee!* -teoksessa predikatiivia ei käsitellä lauseenjäsenenä ollenkaan, vaan sen sija valintaan liittyviä asioita tulee esille ainoastaan jonkin verran partitiivin yhteydessä. Samoin toimitaan kirjassa *Suomea suomeksi*. Molemmissa

kirjoissa käsitellään partitiivin yhteydessä sekaisin predikatiivia, objektia ja subjektia. Tämä toki auttaa alkuun partitiivin käytössä, mutta toisaalta on todettu, että ongelmia predikatiivin sijaanvalinnassa aiheuttaa myös predikatiivin sekoittuminen muiden lauseenjäsenten kanssa. Opiskelija saattaa sanoa esimerkiksi, että ”Kahvia on kuumaa”, sillä hän muistaa säännön, että ainesana on aina partitiivissa (White 2003: 131). Toisaalta predikatiivi ja eksistentiaalilauseen subjekti sekoitetaan herkästi keskenään, koska ne molemmat sijaitsevat lauseen lopussa (esim. Hämäläinen 1994: 25). On siis selvää, että lausetyyppien ja lauseenjäsenten sekoittuminen keskenään vaikeuttaa oikean sijamuodon valintaa.

Tulisiko lausetyyppejä ja lauseenjäseniä sitten opettaa tunnistamaan jo aikaisessa vaiheessa? Koska objektin, subjektin ja predikatiivin sijaanmääräytymiseen vaikuttaa osin samat asiat, voisi olla hyödyllistä, jos näitä lauseenjäseniä ja niiden sijaanmääräytymistä verrattaisiin toisiinsa. Voi olla, että näin eri lauseenjäsenten sijaanvalinta olisi selkeämpää opiskelijoille. Esimerkiksi Itkosen mukaan eksistentiaalilauseen ja predikatiivilauseen samankaltaisuutta voisi käyttää hyväksi S2-opetuksessa (1975: 41–57). Vaarana on kuitenkin, että lauseenjäsenten keskinäinen vertailu sekoittaa opiskelijaa. Jos kuitenkin kielioppitermistö on jo tuttua opiskelijalle, on varmasti hyödyllistä opettaa predikatiivin sijaanvalintaa yhdessä objektin ja subjektin sijaanvalinnan kanssa. Samaan tulokseen on päätyneet myös Maria Huikuri S2-opiskelijoiden partitiivin käyttöä käsittelevässä pro gradu -työssään (2010). Tekemiensä haastattelujen pohjalta Huikuri ehdottaa muun muassa, että partitiivia voisi opettaa lauseenjäsenten kautta niin, että lauseenjäseniä opetettaisiin yhdessä nipussa. Näin hänen mukaansa opiskelijalle voisi muodostua paremmin kokonaiskuva siitä, miten suomen kielen lauseet rakentuvat. (2010: 92.)

On kuitenkin vaikeaa arvioida, missä vaiheessa suomen kielen opiskelua olisi oikea aika opettaa lauseenjäseniä ja lausetyyppejä – oikeaa vastausta tuskin on olemassa. Iso osa varsinkin aikuisopiskelijoista on kokonaan kielioppiin tottumattomia, jolloin lauseenjäsenystä ei kannata, ainakaan eksplisiittisesti, opettaa liian varhaisessa vaiheessa. Hämäläisen (1996) mukaan apua voisikin olla erilaisten lausetyyppien harjoittelusta oppitunnilla, ilman että lauseenjäseniä tai lausetyyppejä vielä nimetään. Tunnilla voitaisiin harjoitella lauseita, jotka havainnoivat ympäristöä: *Mikä tämä on? Se on kirja; Mitä tämä on? Se on liitua; Kadulla on punainen auto* (eksistentiaalilause); *Tämä ei ole hyvä sanakirja*. Vaikka lauseenjäseniä ei vielä esiteltäisi, lauseenjäsenien paikat ja ominaisuudet tulisivat jo esille. Todennäköisesti myös muodot jäisivät paremmin mieleen, jos niille olisi aidosti ilmaisutarve. (Mts. 30–31.)

Kielioppiin keskittyvä *Suomen kielioppia ulkomaalaisille* käsittelee muista käsitellyistä oppikirjoista poiketen predikatiivia sijamuotolähtöisesti. Jokaisen sijamuodon, erikseen yksikkö- ja monikkomuotojen, valinnalle oli esitetty tarkat perusteet. Tällainen sijamuotojen käsittely kuitenkin saattaa vaatia rinnalleen myös semanttista perustelua: mitä partitiivilla ilmaistaan, minkä takia sitä käytetään? Predikatiivin semanttinen käsittely voi auttaa opiskelijaa hahmottamaan kielen logiikkaa ja ymmärtämään sijanvaihtelua paremmin. Semanttisen puolen liiallisessa korostamisessa on kuitenkin riskinsä. Esimerkiksi Hämäläisen (1996) mukaan on tavallista, että jos semanttinen puoli hallitsee ajattelua, saattaa partitiivi tunkeutua alaansa laajemmalle. Esimerkkinä hän mainitsee opiskelijan lauseen *Horjuvuutta on mahdollista*, jonka partitiivimuodon opiskelija selittää ”Horjuvuus, se tarkoittaa joko niin tai näin ja silloin se on epävarma. Epävarma on partitiivissa” Hämäläinen mainitsee kuulleensa samantapaisia selityksiä muiltakin opiskelijoilta, jotka ovat pohtineet partitiivin olemusta. (1996: 29.)

4 Tenttiaineiston analyysi

Tässä luvussa käyn läpi opiskelijoiden predikatiivin käyttöä tenttivastauksissa. Aluksi esittelen hieman predikatiivin käyttöä kokonaisuudessaan, jonka jälkeen tarkastelen odotuksenvastaisia predikatiivin sijamuotoja tarkemmin. Olen säilyttänyt esimerkeissä kirjoitusasun täsmälleen samanlaisena kuin se on ollut tenttivastauksissa, minkä vuoksi esimerkeissä voi esiintyä muitakin odotuksenvastaisia muotoja kuin predikatiiveja ja lisäksi ihan silikkoja opiskelijoiden kirjoitusvirheitä.

Aineisto koostuu 41 tenttivastauksesta kurssilta *Johdatus Suomen kirjallisuuden historiaan 2*. Kurssilla oli kaksi tenttiä, kurssin puolivälissä pidetty välitentti sekä kurssin päätteeksi pidetty lopputentti, ja aineistoni koostuu näistä molemmista. Aineistossa on siis lähes jokaiselta opiskelijalta kaksi tenttivastausta, kahdelta opiskelijalta on vain yksi tenttivastaus. Molemmat kurssin tentit ovat rakenteeltaan samantyyppisiä, ne koostuvat muutamasta lyhyemmästä määrittelytehtävästä sekä muutamasta pidemmästä esseetehtävästä.

Olen poiminut tenttivastauksista kaikki predikatiivilauseet ja niistä erikseen kaikki predikatiivit. Jos lauseessa on useampi predikatiivi, olen laskenut jokaisen erikseen. Näin olen tehnyt sen vuoksi, että joissakin tapauksissa samassa lauseessa on kaksi eri sijamuodoissa olevaa predikatiivia, jotka viittaavat samaan subjektiin. On myös

mahdollista, että samassa lauseessa on sekä odotuksenvastaisessa että odotuksenmukaisessa sijamuodossa olevia predikatiiveja. Tämän vuoksi ei ole mielekäästä laskea pelkästään predikatiivilauseita. Jaottelin myös kaikki predikatiivit sijamuodon ja sanaluokan mukaan.

Poimiessani odotuksenvastaisia predikatiiveja aineistosta oli tehtävä selkeä rajaus, jonka perusteella määrittelin predikatiivit odotuksenvastaisiksi. Tenttivastaukset sisältävät jonkin verran selkeitä huolimattomuusvirheitä, esimerkiksi kirjainten puuttumista sanoista tai väärää taivutusmuotoja. Välillä on kuitenkin mahdotonta sanoa, milloin kyse on ollut huolimattomuusvirheestä. Aluksi otin tarkasteluun mukaan ainoastaan selkeästi sijamuodoltaan poikkeavat muodot. Joukossa oli kuitenkin rajatapauksia, joissa predikatiivi on sijamuodoltaan oikein, mutta se ei kongruoi luvultaan subjektin kanssa. Otin tarkasteluun mukaan myös nämä odotuksenvastaiset muodot, sillä vaikka tällaiset virheet voi tulkita kiireestä johtuviksi, ei predikatiivi kuitenkaan aina normaalitapauksessakaan kongruoi lauseen subjektin kanssa. Tällöin kongruoimattomuus voi olla myös tietoinen valinta.

Olen merkinnyt jokaisen aineistoesimerkin numeroin, esimerkiksi 2/13. Numeroista ensimmäinen viittaa joko välitenttiin (1) tai lopputenttiin (2) ja toinen on tenttivastauksen numero kyseisessä aineistossa. Tenttivastaukset ovat sattumanvaraisessa järjestyksessä, joten esimerkiksi numerot 1/13 ja 2/13 eivät viittaa automaattisesti saman opiskelijan tenttivastauksiin.

4.1 Predikatiivin käytön yleispiirteitä aineistossa

Predikatiiveja oli aineistossa yhteensä 770. Yhdessä tenttivastauksessa oli siis keskimäärin 19 predikatiivia. Pienin määrä predikatiiveja tenttivastauksessa oli kuusi ja suurin määrä 36, joten vaihtelu aineistossa oli melko suurta. Sijamuodoiltaan predikatiiveista oli nominatiivimuotoisia 74 % (571) ja partitiivimuotoisia 22 % (170). Genetiivimuotoisia predikatiiveja oli ainoastaan 0,4 % (3) ja muita sijamuotoja 3 % (26). (Taulukko 1.)

Taulukko 1. Predikatiivin sijamuodot tenttiaineistossa.

Sijamuoto	Kpl	%
Nominatiivi	571	74 %
Partitiivi	170	22 %
Genetiivi	3	0,4 %
Muu sijamuoto	26	3 %
Yhteensä	770	100 %

Nominatiivimuotoisia predikatiiveja oli siis selvästi eniten, ja myös enemmän kuin suomen kielessä keskimäärin. Suomen kielen tekstilauseiden predikatiiveista keskimäärin 64 % on nominatiivimuotoisia ja 36 % partitiivimuotoisia (ISK: 1182). Nominatiivimuotoisten predikatiivien suuri osuus saattaa kuitenkin kertoa enemmän aineiston tekstilajista kuin siitä, että aineisto on S2-opiskelijoilta. Monet aineiston tenttikysymykset ovat lyhyitä määrittelytehtäviä, joissa on tarkoitus kertoa lyhyesti esimerkiksi jostain kirjailijasta tai teoksesta. Tällainen on esimerkiksi välitentin kysymys 5. a): ”August Ahlqvistilla oli kaksi roolia. Mitkä?” Vastaukset tähän kysymykseen olivat usein seuraavan tyyppisiä:

- 1) August Ahlqvist oli suomen kielen professori yliopistossa, runoilija ja kirjallinen arvostelija. (1/1)
- 2) August Ahlqvist oli suomen kielen professori ja vaikuttava kriitikko. (1/14)

Aineistossa on paljon esimerkkien 1 ja 2 kaltaisia predikatiivilauseita, joissa subjektina on henkilö ja predikatiivi kertoo jotain tästä henkilöstä. Pääsääntöisesti henkilöä kuvaavat predikatiivit ovat nominatiivissa, sillä subjekti on jaoton. Poikkeuksellisesti predikatiivi voi olla partitiivissa esimerkiksi silloin, jos henkilö kuvataan kuuluvaksi johonkin luokkaan:

- 3) Minna Canth on Suomessa realismin *vahvimpia ja tunnetuimpia kirjailijoita*. (1/2)

Suurin osa yksiköllistä henkilösubjektia luonnehtivista predikatiiveista on kuitenkin nominatiivimuotoisia, mikä voi olla yksi syy aineiston predikatiivien nominatiivivoittoisuudelle. Lisäksi muutamassa tenttikysymyksessä opiskelijaa pyydetään tunnistamaan jokin tekstinäyte, joten aineistossa on paljon myös seuraaventyypisiä predikatiivilauseita:

4) Teoksen nimi on ”Vanhempieni romaani” ja kirjailija Arvid Järnefelt (1/16)

5) ”Kun isä lampun osti ”on Juhani Ahon kirjoittama kertomus (1/18)

Myös tällaisten predikatiivilauseiden suuri määrä nostaa nominatiivimuotoisten predikatiivien määrää aineistossa. Toisaalta nominatiivi on predikatiivin sijana yleisempi, mikä vuoksi predikatiivit saattavat S2-opiskelijoilla hakeutua helpommin nominatiivikuin partitiivimuotoon.

4.2 Odotuksenvastaiset predikatiivin sijamuodot tenttiaineistossa

Aineiston predikatiiveista oli odotuksenvastaisessa sijamuodossa 8,4 %. Tavallisimmin predikatiivin sijamuotona oli nominatiivi partitiivin sijasta: poikkeuksellisista muodoista 70 % oli nominatiivimuotoisia, partitiivimuotoisia oli 12 % ja muita sijamuotoja 18 % (taulukko 2).

Taulukko 2. Odotuksenvastaiset predikatiivit tenttiaineistossa.

Sijamuoto	Kpl	Odotuksenvastaisista
Nominatiivi	46	70 %
Partitiivi	8	12 %
Muu sijamuoto	12	18 %
Yhteensä	66	100 %

Käyn seuraavaksi poikkeuksellisia sijavalintoja läpi tarkemmin. Olen jakanut odotuksenvastaiset muodot kategorioihin aluksi predikatiivin sijamuodon mukaan ja sen jälkeen vielä subjektin ominaisuuksien mukaan. Lopuksi tarkastelen poikkeuksellisia predikatiiveja vielä sanaluokan mukaan. Aineistoesimerkeistä olen kursivoinut ne predikatiivit, joita tarkastellaan.

4.2.1 Yksikön nominatiivi

Aineiston poikkeuksellisista predikatiiveista suurin osa on nominatiivimuotoisia, ja näistä suurin osa on yksikön nominatiivissa. Sääntöjen mukaan predikatiivi on yksikön nominatiivissa, kun subjekti on yksiköllinen tai jaoton. Seuraavissa esimerkeissä subjektina on sana *kritiikki*:

6) Canthin kritiikki oli ajoittain niin *pureva*, että yleisö (rikkaimmat) ei aina vastaanottanut teoksiaan. (1/14)

7) Yhteiskuntakritiikki on hyvin *kova*. (1/19)

Kritiikki ei tässä yhteydessä ole konkreettinen vaan ennemminkin abstrakti käsite, joka on tulkittavissa jaolliseksi. Tässä tapauksessa predikatiivin tulisi siis olla partitiivissa. Esimerkissä 6 partitiivimuotoista predikatiivia tukisi myös adverbini *ajoittain*, joka aiheuttaa tulkinnan, että subjektista tarkastellaan vain osaa. Jos subjektilla *kritiikki* tarkoitettaisiin konkreettista, esimerkiksi lehdessä ilmestynyttä kirjallisuuskritiikkiä, voisi lauseen predikatiivi olla myös nominatiivimuotoinen: *Tämän päivän lehdessä ilmestynyt Ahlqvistin kritiikki oli todella pureva*. Tällöin subjekti olisi selkeästi rajattu ja helppo tulkita jaottomaksi.

Esimerkeissä 6 ja 7 partitiivipredikatiivin valintaa tukee myös predikatiivin sanaluokka, sillä molemmista esimerkeissä kyseessä on adjektiivipredikatiivi. Substantiivipredikatiivi olisi sen sijaan nominatiivimuotoinen: *Yhteiskuntakritiikki on hankala laji*. Toisaalta substantiivipredikatiivikin voisi olla partitiivimuotoinen: *Kritiikki on demokraatiaa*. Tässä tapauksessa partitiivilla haluttaisiin ilmaista subjektin olevan osa jostain, kuuluvan johonkin joukkoon.

Myös muut abstraktisanat aiheuttavat subjektina poikkeuksellisia predikatiivin sijamuotoja:

8) Kertoo rakkaus on *tärkein* elämässä. (2/9)

9) Teemana on miten *vaikea* on rakkaus, miten vaikea unohtaa joku ja aloittaa rakastaa toista. (2/1)

Molemmissa esimerkeissä subjektina on sana *rakkaus*, joka yleensä käsitetään abstraktisanaksi. Abstraktisanan kanssa adjektiivipredikatiivi on partitiivissa. Molemmissa lauseissa voisi kuitenkin jälleen olla nominatiivimuotoinen predikatiivi, mikäli predikatiivina olisi substantiivi ja adjektiivi toimisi vain sen määrittäen: *rakkaus on tärkein asia elämässä*. Esimerkeissä 10 ja 11 esiintyvät subjektikäsitteet *runous* ja *kerronta* ovat myös jaollistarkotteisia abstraktisanoja, joiden kuuluisi saada partitiivipredikatiivi:

10) Tulenkantajien runous on *loistava*. (2/4)

11) Realismin tunnuspiirteisiin luetaan mm. työläisen aseman esille tuonti, miljöoteoria, (liittyy darwinismiin), vähäisten aineiden suosiminen, kurjalistosympatiat, naissympatiat, tyyppien korostus, lyriikan vieroksunta, säätyläis- pappisviha, kerronta on *ulkokohtainen* ja usein *pelkistetty*. (1/2)

Esimerkissä 11 virkkeen luettelomaisuus on saattanut vaikeuttaa predikatiivin sijan hahmottamista oikein. Luettelossa on paljon nominatiivimuotoisia aineksia, jolloin nominatiivin vaikutus ylettyy helposti myös virkkeen lopussa sijaitseviin predikatiiveihin. Luettelo jatkuisikin luontevammin, jos predikatiivilause korvattaisiin pelkästään muodolla *ulkokohtainen ja pelkistetty kerronta*, jolloin adjektiivit olisivat nominatiivimuotoisia.

Kun subjektina on abstraktisana, on tärkeää ottaa huomioon myös predikatiivin sanaluokka. Tämä voi olla hankalaa S2-opiskelijalle, sillä ei riitä, että muistaa missä sijassa predikatiivi on tietyn subjektin kanssa, vaan täytyy muistaa myös predikatiivin sanaluokan vaikutus. Predikatiivin sanaluokan vaikutusta abstraktisanaa kuvaavan predikatiivin sijanvalintaan käsitellään lisää luvussa 4.3.

Jaoton subjektikin voi saada partitiivipredikatiivin, esimerkiksi silloin jos subjektin tarkoitteen halutaan ilmaista kuuluvan johonkin joukkoon. Tällöin ei ole välttämättä kyse siitä, että subjekti haluttaisiin esittää jaollisena. Tällainen predikatiivi on aineistossa muutamassa tapauksessa poikkeuksellisessa muodossa:

12) Kirjaa voi pitää historian kirjana vaikka se on *fiktio*. (1/8)

13) Eino Kaila, Syvähenkinen elämä, koska se on *huippufilosofian proosa*. (1/11)

Molemmissa esimerkeissä subjektina on kirjallinen teos, joka on siis jaoton tarkoite. Nyt kuitenkin subjektia luonnehditaan substantiiveilla *fiktio* ja *proosa*, jotka nostavat subjektista esiin lajin. Partitiivipredikatiivit *fiktiota* ja *proosaa* ilmaisevat subjektiansa kuuluvan johonkin tiettyyn luokkaan. Ne ovat vaihtelemattomia, sillä ne ovat aina yksikön partitiivissa, vaikka subjekti olisi monikollinen: *Nämä kirjat ovat fiktiota*. Lisäksi esimerkkien 12 ja 13 substantiivipredikatiivit ovat itse jaollisia, joten partitiivi ilmaisee myös predikatiivin jaollisuutta. On myös joitakin vakiintuneita sanontoja, joissa predikatiivi on aina yksikön partitiivissa subjektista riippumatta. Tällaisia ovat esimerkiksi *sukua* ja *muotia*: *Pastellivärit ovat nyt muotia; Anni ja Iida ovat (minulle) sukua*. (ISK: 908). S2-opiskelijalle tällaiset vakiintuneiden sanontojen kaltaiset partitiivipredikatiivit ovat hankalia, sillä ne täytyy opetella ulkoa. Hiukan samantapainen on ilmaus *olla ominaista jollekin*:

14) Runous oli *omaisempi* tulenkantajille kuin proosa. (2/18)

Odotuksenmukaisempi olisi partitiivimuoto *omaisempaa/ominaisempaa*, sillä subjekti *runous* hahmottuu abstraktiksi. Tämä rakenne ei kuitenkaan ole vakiintunut partitiivimuotoon, sillä subjektin ominaisuuksilla on vaikutusta predikatiivin sijaan. Jaoton subjekti saa nominatiivimuotoisen predikatiivin: *Jokin tietty rooli saattaa olla meidän persoonallemme ominaisempi kuin toinen*.

Lause- ja infinitiivisubjektit aiheuttavat tenttiaineistossa vain yhden poikkeuksellisen predikatiivin sijamuodon. Predikatiivin sijanvalinnassa on paljon vapaata vaihtelua juuri näissä tapauksissa, minkä vuoksi on mielestäni yllättävää, että poikkeuksellisia muotoja oli vain yksi:

15) Ei se ole *tärkeä* mistä ryhmästä, socialisesta ryhmästä luokasta henkilö on kohtaisin. (2/1)

Lausesubjektin kanssa predikatiivin sijanvalinta ei noudata samoja periaatteita kuin tavallisen subjektin kanssa. Luvultaan predikatiivi on yksikössä, ja sen sija vaihtelee predikatiivina toimivasta sanasta riippuen. Substantiivipredikatiivin sija riippuu siitä, onko

se itse jaollinen (predikatiivin sija on partitiivi) vai jaoton (predikatiivin sija on nominatiivi), mutta adjektiivipredikatiivin sijanvaihtelu on muotoryhmittäisistä. Partitiivissa ovat esimerkiksi lähes aina inen-, tOn- ja kAs-loppuiset adjektiivit: *Onpa merklistä/kiittämätöntä/tehokasta, että hän vain joi kahvinsa ja lähti heti kotiin.* (ISK: 910.)

Lause- ja infinitiivisubjektien kanssa esiintyvä vapaa vaihtelu antaa toisaalta opiskelijalle monissa tapauksissa vapauden käyttää sekä nominatiivia että partitiivia predikatiivin sijana: *On hankala/hankalaa sano, miksi hän teki niin.* Monissa tapauksissa, etenkin yleisten perusadjektiivien kanssa, molemmat sijamuodot ovat hyväksyttäviä. Kuten edellä luvussa 2.4 todettiin, partitiivi tuntuisi kuitenkin yleistyvän näissä tapauksissa. S2-opiskelijan voi olla hankala oppia predikatiivin oikeaa käyttöä infinitiivi- ja lausesubjektin yhteydessä, sillä monissa tapauksissa sijavaihtelua esiintyy paljon äidinkielistenkin puhujien keskuudessa. Tällöin on haasteellista oppia muistamaan ne predikatiivit, jotka eivät vaihtelee vapaasti vaan vaativat joko partitiivi- tai nominatiivimuodon.

4.2.2 Monikon nominatiivi

Hieman alle puolet aineiston poikkeuksellista nominatiivimuotoisista predikatiiveista on monikollisia. Predikatiivin sijaksi on valittu monikon nominatiivi, vaikka useimmissa tapauksissa monikon partitiivi olisi odotuksenmukaisempi. Monikollinen subjektihan on yleensä käsitettävissä jaolliseksi, jolloin predikatiivi tulee partitiiviin:

16) Muumeista kertoo suomalaisruotsalainen kirjailija Tove Jansson, ne ovat *eläimet*. (2/16)

17) P. Mustapää ja Aaro Hellaakoski ovat 1950-luvun runoilijat ja tieautajat. (2/3)

18) Esimerkiksi Väinö Linnan trilogiassa ”Täällä Pohjantähden alla” oikeudenmukaista on se, että Koskelan perhe ostaa maata, vaikka ne ovat *torpparit*. (2/19)

Esimerkissä 16 predikatiivi *eläimet* viittaa subjektiin *ne*, jolla tarkoitetaan edellä mainittuja Muumeja. Subjekti on jaollinen, joten predikatiivin tulisi olla partitiivissa. Samoin on esimerkissä 17. Esimerkissä 18 *torpparit* viittaa Koskelan perheen jäseniin, eli siis jaolliseen käsitteeseen. Predikatiivi tulisi nominatiivin näissä tapauksissa vain, jos se viittaisi johonkin tiettyyn, selkeästi rajattuun ja yhtenäiseen joukkoon, jolloin subjektin tarkoite käsitettäisiin tavallaan jaottomaksi. Jotta tällaisen subjektin kanssa voidaan

käyttää nominatiivimuotoista predikatiivia, täytyy subjektin ja predikatiivin kattaa toisensa jäännöksettömästi: *Jussi ja Akseli Koskela olivat seudun ainoat torpparit*.

Käytännössä nominatiivia siis käytetään harvoin monikollisen subjektin kanssa, koska monikot ovat yleensä jaollisia. Poikkeuksia tästä on monikkosanat, kuten *silmät, kasvot, lastenvaunut* ja *sakset*, jotka saavat subjektina olleessaan nominatiivimuotoisen predikatiivin. Tällaiset monikkosanat on opiskelijan kannalta helppo käsittää yhtä kokonaisuutta tarkoittaviksi, sillä niitä yleensä käsitellään kokonaisuuksina, eihän esimerkiksi puhuta *yhdestä lastenvaunusta*. Vastaavasti kun monikkosanoja käsitellään useampitarkoitteisina, ilmaistaan se predikatiivin muodolla: *Lastenvaunut ovat kalliita*. Kontekstin perusteella rajattavat monikkosanat voivat sen sijaan olla S2-opiskelijan kannalta hankalampia. Milloin on kyse todella yhdestä, rajatusta joukosta? Voidaan sanoa toisaalta, *että tämän pelin säännöt ovat helpot*, jolloin kyseessä ovat yhden tietyn pelin säännöt, mutta toisaalta *pelatessa säännöt ovat tärkeitä*, jolloin puhutaan peleistä yleensä. Entä mitä eroa on nominatiivi- ja partitiivipredikatiivilla lauseessa *Tutkimustulokset kirkasvalon vaikutuksesta ovat lupaavat/lupaavia?* Merkitysero tuntuisi olevan lähes olematon, ja näyttäisikin siltä, että *tulokset* on yksi niistä jaollistarkoitteisista subjekteista, joiden kanssa predikatiivi voi poikkeuksellisesti olla myös nominatiivimuotoinen.

Lisäksi on predikatiivilauseita, joissa monikollisen subjektin kanssa on luontevampaa käyttää nominatiivi- kuin partitiivipredikatiivia: *Kaivostoiminnan edellytykset ovat Suomessa erinomaiset*. Subjekti *edellytykset* näyttäisi kuuluvan sellaisiin abstrakteihin substantiiveihin, joiden voi nähdä kiteytyneen monikollisiksi (ISK: 905). Sen vuoksi ne saavat nominatiivimuotoisen predikatiivin. Ne ovat siis samankaltaisia monikkosanoja kuin *lastenvaunut* ja *housut*, joita ei yleensä käytetä yksiköllisinä. Muita samankaltaisia subjekteja ovat esimerkiksi *kustannukset* ja *olosuhteet*. Näitä voidaan kuitenkin pitää poikkeuksina, jotka suomen kieltä opiskelevan on vain opittava muistamaan ulkoa.

S2-oppikirjoissa monikon nominatiivissa oleva predikatiivi huomioidaan lähinnä silloin, kun subjektina on monikkosana tai parisana. Aiemmin käsitellyistä S2-oppikirjoista kolme kirjaa, *Suomen kielioppia ulkomaalaisille, Jatetaan!* ja *Tilanteesta toiseen*, mainitsevat monikkosanat. *Suomen kielioppia ulkomaalaisille* kertoo, että predikatiivi tulee monikon nominatiiviin, kun ”subjekti tarkoittaa jotain tietystä, ainoasta joukkoa”, mutta muistuttaa kuitenkin, että tavallisesti monikkosubjektiin liittyvä predikatiivi on monikon partitiivissa (2001: 259). *Jatetaan!* -oppikirjassa on maininta, jonka

mukaan sana voi tarkoittaa yhtä kokonaisuutta, vaikka se on monikossa (1994: 10). Englanninkielisessä oppikirjassa *Tilanteesta toiseen* selitetään ero ekvatiivilauseen *Matti ja Esko ovat Juhan veljet* ja lauseen *Matti ja Esko ovat Juhan veljiä* välillä: ensin mainitun lauseen predikatiivi ja subjekti viittaavat tyhjentävästi samaan ryhmään, mutta jälkimmäinen lause vain kertoo jotain subjektista (2008: 201).

Voiko siis ajatella, että jos siis predikatiivi on monikon nominatiivissa oleva substantiivi, täytyy lauseen olla ekvatiivilause, jotta predikatiivin muoto olisi odotuksenmukainen? Tämä pitää paikkansa ainakin, jos ekvatiivilause määritellään väljän määritelmän mukaan, jonka mukaan lause on ekvatiivilause, jos NP:t kattavat toisensa jäännöksittä (esim. ISK: 907). Yleensä predikatiivi ei viittaa mihinkään tiettyyn tarkoitteeseen, mutta ekvatiivilauseen predikatiivi on poikkeus, sillä siinä subjekti ja predikatiivia on usein mahdoton erottaa toisistaan (ks. luku 2.1). Edellä olevat esimerkkilauseet 16, 17 ja 18 olisivat siis odotuksenmukaisia vain, jos ne toimisivat ekvatiivilauseina. Muumien tulisi olla (kontekstissaan) ainoita eläimiä, aivan kuten Koskelan perheen ainoita torppareita. Oleellista monikollisten predikatiivien kohdalla on se, onko subjekti tarpeeksi jaollinen, jotta predikatiivi voi olla distributiivinen. Yleensä jos subjektin voi hahmottaa jaottomaksi joukoksi, setiksi, pariksi tai ryhmäksi, ei predikatiivi voi olla distributiivinen, vaan sen täytyy kattaa subjekti jäännöksittä ja olla siis monikon nominatiivissa. S2-opetuksessa juuri subjektin jaollisuuden tai jaottomuuden merkitystä predikatiivin sijaanvalintaan kannattaisi korostaa.

Adjektiivipredikatiivi sen sijaan ei yleensä voi kattaa subjektin alaa jäännöksittä. Poikkeuksia ovat kuitenkin adjektiivit *seuraava*, *ainoa*, *ensimmäinen* ja *viimeinen* (ISK: 907). Lisäksi adjektiivi voi toimia yksilöivänä määritteenä substantiivipredikatiiville, kuten esimerkiksi lauseessa *Jussi ja Akseli Koskela olivat seudun ainoat torpparit*. Jotta monikollinen adjektiivipredikatiivi voisi olla nominatiivimuotoinen, subjektin täytyy hahmottaa jollain tavoin jaottomaksi kokonaisuudeksi, aivan kuten nominatiivimuotoisen substantiivipredikatiivinkin kohdalla. Tämän vuoksi seuraavissa esimerkeissä adjektiivipredikatiivi ei ole odotuksenmukainen monikon nominatiivissa:

19) Kirjailijat ovat *ylpeät* kansasta. (1/19)

20) Vaikka Aleksis Kivi on kirjoittanut vain suomeksi, hänen kielessä on paljon kohtia, jotka ovat *erilaiset* kuin nykysuomessa. (1/11)

Esimerkissä 19 subjekti *kirjailijat* viittaa tietyn aikakauden kirjailijoihin, siis rajattuun mutta ei kuitenkaan jaottomaksi käsitettävään joukkoon, joten predikatiivi ei voi olla nominatiivimuotoinen. Samoin on esimerkissä 20, subjekti ei hahmotu jaottomaksi.

Pieni osa poikkeuksellisista monikon nominatiivimuotoisista predikatiiveista johtuu kongruenssivirheistä:

21) Hän on myös realistinen *kansankuvaromaanikirjailijat*. (1/3)

22) Hän oli biologinen *kansankuvallinen kirjailijat*, myös hän oli *nobel-kirjailijat*. (1/3)

Esimerkit 21 ja 22 ovat samalta opiskelijalta. Näiden esimerkkien kohdalla voidaan tietysti pohtia, onko opiskelijalla ollut mallinaan partitiivipredikatiivillinen ilmaisutapa, joka ilmaisee johonkin joukkoon kuulumista: *Hän oli Nobel-kirjailijoita*. Tämä selittäisi monikolliset predikatiivit selvästi yksiköllisten subjektien kanssa. Kongruenssivirheitä oli aineistossa todella vähän, vain yksi näiden kahden lisäksi, mistä voi päätellä, että predikatiivin kongruenssi subjektin kanssa ei aiheuta ongelmia opiskelijoille.

4.2.3 Partitiivi

Tutkimusaineiston poikkeuksellisista predikatiiveista ainoastaan 12 % oli partitiivimuotoisia. Partitiivia siis käytettiin hyvin harvoin tarpeettomasti. Tämä johtuu luultavasti siitä, että nominatiivi on selvästi käytetyin predikatiivin sija, jolloin predikatiivit myös herkemmin hakeutuvat nominatiivimuotoon. Melkein kaikki poikkeukselliset partitiivimuotoiset predikatiivit olivat yksiköllisiä, ainoastaan yksi oli osittain monikollinen:

23) Runon aihe on *kertojan uni ja hänen näkemyksiä luonnosta ja ihmisten tunteista*. (1/6)

Esimerkissä 23 predikatiivi on pitkä ja kaksiosainen, minkä vuoksi lause on hieman vaikeasti hahmotettava. Lisäksi viittaussuhde predikatiivin ja subjektin välillä ei ole selvä, sillä subjekti *runon aihe* on yksiköllinen mutta predikatiivina toimii kaksi substantiivilauseketta. Ensimmäinen substantiivilauseke on odotuksenmukaisesti nominatiivissa, mutta jälkimmäinen ei. Luultavasti pitkä lauserakenne on aiheuttanut sen, että opiskelija ei ole hahmottanut niin selkeästi predikatiivin ja subjektin suhdetta.

Predikatiivin sijana partitiivia oli käytetty nominatiivin sijasta lähinnä abstraktien subjektien kanssa. Yleensä adjektiivipredikatiivi tulee abstraktin subjektin kanssa partitiivimuotoon, mutta tästä säännöstä on myös poikkeuksia. Adjektiivipredikatiivi on esimerkiksi nominatiivissa niinkin abstraktin subjektin kanssa kuin *arvo*:

24) Ihmisen arvo on *samanlaista*. (1/1)

Ihmisen arvo on abstrakti käsite, mutta se hahmotetaan kuitenkin kielessä jaottomaksi kokonaisuudeksi. Genetiivisijainen subjektin määrite *ihmisen* toimii myös rajaavana elementtinä. Hieman samanlaisia ovat myös subjektit *asema* ja *vaihe*, jotka hahmottuvat abstraktiudestaan huolimatta jaottomiksi:

25) Suomi uskoi, että sen asema Venäjän osana on *hyvää*, mutta sitten tilanne vaihtui, ja venäläistyminen alkoi. (1/11)

26) Minna Canthin toinen vaihe oli *psykologisempaa*. (1/20)

Voi olla, että S2-opiskelijalle ei ole aina selvää, milloin subjekti on niin abstrakti, että se käsitetään jaolliseksi ja sen kanssa täytyy käyttää partitiivimuotoista predikatiivia. S2-oppikirjoissa puhutaan yleensä abstraktisanojen vastakohtana konkreettisista sanoista, mikä saattaa olla tavallaan harhaanjohtavaa. Käsite konkreettinen tuntuu viittaavan lähinnä sellaiseen, joka on jotain fyysistä ja aistein havaittavaa. Oppikirjojen mukaan konkreettisen subjektin kanssa tulee nominatiivimuotoinen predikatiivi ja abstraktin subjektin kanssa partitiivimuotoinen predikatiivi. Aina ei kuitenkaan ole selvää, milloin sana on tarpeeksi abstrakti saadakseen partitiivimuotoisen predikatiivin. S2-oppikirjojen esimerkit ovat lisäksi yleensä melko yksinkertaisia. Esimerkiksi Whiten oppikirjassa *Suomen kielioppia ulkomaalaisille* käytetään esimerkkeinä konkreettisista subjekteista sanoja *Liisa*, *Pekka*, *tämä*, *Maija*, *kassi*, *kamera* ja *tuo auto*. Abstraktisanoista esimerkkeinä ovat *lukeminen*, *opiskeleminen*, *siivoaminen*, *kirjallisuus* ja *elämä*. (2003: 258–259.) Todellisuudessa kuitenkin suomen kielessä sanat, jotka voisi kuvitella helposti niin abstrakteiksi, että ne saisivat partitiivipredikatiivin, eivät kuitenkaan saa partitiivipredikatiivia. Tällaisia ovat edellä mainitun *arvon* lisäksi esimerkiksi *tunne* ja *ajatus*.

Abstraktisubjekteja kuvaavien predikatiivien käyttöä mutkistaa lisäksi se, että joidenkin abstraktisanojen kohdalla voi käyttää sekä partitiivi- että nominatiivimuotoista predikatiivia merkityksen juuri muuttumatta: *Mielipiteen vapaus on tärkeä/tärkeää*. Joissakin tapauksissa myös esimerkiksi normaalisti partitiivipredikatiivin saava subjekti *usko* saa nominatiivimuotoisen predikatiiviin: *Ilman tekoja usko on hyödytön/hyödytöntä; Hänen uskona on vahva/vahvaa*.

Predikatiivina toimiva adjektiivi saattaa myös itse vaikuttaa predikatiivin sijaan: *Elämä on ihanaa; Elämä on ainutkertainen*. Eri adjektiivien avulla subjektia *elämä* käsitellään hieman eri näkökulmista: lauseessa *Elämä on ihanaa* subjektia käsitellään jaollisena, mutta lauseessa *Elämä on ainutkertainen* subjekti ymmärretään jaottomaksi kokonaisuudeksi. Abstraktin subjektin kanssa käytetäänkin yleensä nominatiivimuotoista predikatiivia, mikäli subjekti on jotenkin rajattu: *Hänen rakkautensa oli rajaton, Kirjan päähenkilön elämä oli kiinnostava*. Jos subjektia ei olisi rajattu, olisi predikatiivi partitiivissa: *Rakkaus on rajatonta; Elämä on kiinnostavaa*. Nominatiivipredikatiivi on siis mahdollinen, jos subjekti on tulkittavissa jaottomaksi eli rajatuksi. Samasta asiasta puhutaan ISK:issa teonnimien yhteydessä. Teonnimet ovat abstraktisanoja, mutta niistä voidaan nostaa esiin ajallisesti rajattu merkitys tai teon tulos: *Siksi alkanut keskustelu oli erityisen kiusallinen Ranskalle*. ISK:in mukaan muuten abstraktisanojen esittäminen predikatiivin sijamuodon avulla jaottomaksi tai jaolliseksi on melko joustavaa. Esimerkiksi lauseessa *Festareiden kotimainen anti oli niukkaa/niukka* voidaan käyttää sekä nominatiivi- että partitiivimuotoista predikatiivia. Tässäkin subjektia on rajattu, muttei kuitenkaan niin tiukasti, ettei myös partitiivimuotoinen predikatiivi kävisi. (ISK: 904.)

Esimerkissä 27 mallina on ehkä ollut teonnimi *eroaminen*, jonka kanssa predikatiivi tulisi partitiiviin:

27) Ero on ollut *rankkaa*. (2/17)

ISK:in mukaan teonnimet voi ymmärtää jaollisiksi, minkä vuoksi niiden kanssa käytetään partitiivipredikatiivia (904). Täysin odotuksenvastainen esimerkin 27 lause ei kuitenkaan ole: partitiivipredikatiivi tuntuisi korostavan tekemisen keskeneräisyyttä enemmän kuin nominatiivipredikatiivi. Kuitenkin kontekstin perusteella predikatiivin sijaksi olisi mielestäni sopinut paremmin nominatiivi:

On vaikea luopua ihmisestä ja ei voi heti unohda sen eron aiheuttamaa kipua. Runossa se uusi on tullut runon ”minun” elämään. Hänen täytyy ymmärtää ettei hän vielä saa oman paikan toisen elämässä. Ero on ollut *rankkaa*. Runo voi myös viitata masennukseen - -. (2/17)

Kontekstin perusteella voi päätellä, että puhutaan jo menneestä tapahtumasta, jolloin nominatiivipredikatiivi oli odotuksenmukaisempi: *Ero on ollut rankka*. Toisenlainenkin tulkinta on kuitenkin mahdollinen.

Esimerkki 28 on hieman samanlainen kuin edellinen esimerkki 27, sillä opiskelija on ehkä peilannut predikatiivin sijamuotoa subjektin *kansan kuva* sijasta teonni-
meen *kansankuvaus*:

28) Suomenruotsalaisten kirjoittamissa teoksissa kansan kuva on aina *surullista*. (2/5)

Jälleen teonnimi subjektina saisi kyllä partitiivipredikatiivin: *kansankuvaus on surullista*. ISK:in mukaan teonnimeä (etenkin *minen*-substantiivia) luonnehtiva predikatiivi on lähes yksinomaisesti partitiivissa (904). On kuitenkin muutamia sellaisia tilanteita, joissa *minen*-substantiivin kanssa voi tulla nominatiivipredikatiivi. Esimerkiksi lauseessa *Obaman virkaanastuminen oli historiallinen* nominatiivipredikatiivi on ihan luonnollinen. Tämä tuntuisi johtuvan siitä, että *virkaanastuminen* on helppo hahmottaa konkreettiseksi, jaottomaksi tapahtumaksi. Samalla tavalla käyttäytyy teonnimi *tapaaminen*: *Presidenttien tapaaminen oli kiireetön*. Molemmissa edellisissä esimerkeissä teonnimet ovat jollakin tavalla rajatumpia kuin teonnimet yleensä: ne eivät ilmaise tekemistä yleisellä tasolla, vaan tekeminen on selkeästi kerrallista ja rajattua.

Kaikki teonnimet eivät kuitenkaan tällaisessakaan kontekstissa saa nominatiivimuotoista predikatiivia. Esimerkiksi lause *Ravintolan perustaminen oli riskialtista* on täysin odotuksenmukainen, vaikka lauseen ilmaisema tapahtuma voidaan ymmärtää selkeästi rajatuksi. Rajattuus tai ainutkertaisuus ei siis aina riitä ehdoksi sille, että predikatiivi tulisi nominatiiviin. Nominatiivipredikatiivin saavat teonnimet tuntuvat kuitenkin olevan vähemmän toiminnallisia, sillä yleensä teonnimellä kuvataan tekemistä yleensä. Teonnimienkin yhteydessä on muistettava substantiivipredikatiivin oman sanaluokan vaikutus predikatiivin sijamuotoon: substantiivipredikatiivit ovat lähes aina nominatiivimuotoisia viitatessaan teonnimisubjektiin: *Ravintolan perustaminen oli merkittävä käännekohta*.

S2-näkökulmasta abstraktin subjektin sisältämät predikatiivilauseet ovat hankalia. Sääntö, jonka mukaan adjektiivipredikatiivi on partitiivissa abstraktin subjektin kanssa, ei auta opiskelijaa kovin pitkälle. Abstraktit subjektit eivät ole selvärajainen joukko, vaan siihen sisältyy monenlaisia sanoja, joiden kanssa predikatiivi käyttäytyy eri tavalla. Lisäksi abstraktisana ei ole käsitteenä aina kovin selvä tai havainnollinen. S2-opiskelija oppii suhteellisen helposti, missä sijassa predikatiivi on tavallisimpien abstraktisanojen (*rakkaus, elämä, lukeminen, opiskeleminen* ym.) kanssa, mutta koko abstraktisanojen kenttää voi olla vaikea hahmottaa. Myös Leila Whiten (2003: 131) mukaan abstraktisanoihin viittaavat predikatiivit kuuluvat niihin suomen kielen solmu-kohtiin, joita hän on usein käsitellyt suomen kielen kertauskursseilla. Hänen mukaansa aina ei ole selvää, mikä abstraktisana on – esimerkkeinä hän mainitsee lauseet *Vapaus on ihanaa* ja *Tapaus oli mainio*. Abstraktisanoja käsiteltäessä olisi siis tärkeää kiinnittää huomiota myös abstraktisanojen määrittelyyn.

4.2.4 Muut poikkeukselliset predikatiivin sijamuodot

Aineiston poikkeuksellisista sijamuodoista 18 % oli muissa sijamuodoissa kuin nominatiivissa tai partitiivissa. Suurin osan näistä oli essiivissä, mutta mukana oli myös muutama translatiivi ja genetiivi. Essiivejä oli kaikista poikkeuksellisista sijamuodoista 14 %. Yhtä lukuun ottamatta kaikkien odotuksenmukainen sijamuoto olisi ollut nominatiivi, vain yhdellä se olisi partitiivi:

29) Näytelmän hahmot eivät ole enää *statisena* tyypinä. (2/5)

Predikatiivilla on ilmeisesti haettu muotoa *staattisina* tyypeinä. On oletettavaa, että essiivin käyttöä predikatiivin sijana esiintyy jonkin verran S2-opiskelijoilla, sillä essiiviä käytetään paljon predikatiiviadverbiaalien sijamuotona.* Predikatiiviadverbiaali toimii lauseessa osin samoissa tehtävissä kuin predikatiivi, sillä se kuvaa ja luokitaa lauseen subjektia ja usein kongruoi luvussa sen kanssa. Predikatiiviadverbiaali voi olla merkitykseltään lähellä predikatiivia: *Hän on opettajana; Hän on opettaja*. Ero essiivisijaisen predikatiiviadverbiaalin ja predikatiivin välillä liittyy aikaulottuvuuteen: ensin

*Äidinkieleltään venäjänkielisillä essiivin käyttö voi selittyä venäjän vaikutuksella, sillä venäjässä käytetään suomen essiiviä vastaavaa instrumentaalia esimerkiksi ammatista puhuttaessa: *On byl studentom; Hän oli ylioppilas*.

mainittu sisältää aikaulottuvuuden, jälkimmäinen ei. Essiivisijainen predikatiiviadverbiaali siis kytkee subjektiin liitettävän ominaisuuden aikaan, se kertoo tilan vallitsevan tietyllä hetkellä, mutta predikatiivilause kertoo subjektista jotain ilman aikaulottuvuutta. (ISK: 928.)

S2-opiskelija ei kuitenkaan helposti erota näitä syntaktisesti hyvin samankaltaisia lauseenjäseniä toisistaan. Aina ei olekaan suurta merkitystä, käyttääkö *olla*-verbillisessä lauseessa predikatiiviadverbiaalia vai predikatiivia: *Hän on sairaana; Hän on sairas*. Yleensä sijamuodoilla kuitenkin on selvä merkitysero, minkä vuoksi predikatiivia ja predikatiiviadverbiaalia käytetään tavallisesti eri yhteyksissä. Tämä käy ilmi myös seuraavista tenttiaineiston esimerkeistä:

30) Snellman oli *suomalaisen kansan herättäjänä* ja kehitteli Suomen kansalliskirjallisuuden käsitteen. (2/10)

31) Minna Canth on *realismin edustajana*. (2/13)

Essiivimuotoinen predikatiiviadverbiaali predikatiivin paikalla tuo aikaulottuvuuden lauseeseen. Molempien esimerkkien tulkinta essiivimuotoisen predikatiiviadverbiaalin ollessa predikatiivin paikalla on sellainen, jossa predikatiiviadverbiaalin kuvaama ominaisuus olisi paikallistettavissa vain johonkin tiettyyn ajanjaksoon. Kuitenkin lauseissa kuvatut subjektien ominaisuudet ovat pysyviä ja kokonaisvaltaisia, mikä tekee essiiveistä odotuksenvastaisia.

Joissakin aineiston tapauksissa on kyseenalaista, voiko essiivimuotoa pitää poikkeuksellisenä. Voi olla ongelmallista sanoa, että olisi ollut odotuksenmukaisempaa käyttää predikatiivia predikatiiviadverbiaalin sijasta, jos ei voi olla varma, minkälaista merkitystä opiskelija on tavoitellut. Tällainen on seuraava esimerkki 32:

32) August Ahlqvist oli *runoilijana*, mutta samana aikana *yliopiston professorina* ja jopa *rehtorina*. (2/10)

Predikatiiveista ensimmäinen, *runoilijana*, olisi kyllä selvästi odotuksenmukaisin nominatiivimuotoisena. Tämä liittyy essiivimuotoisen predikatiiviadverbiaalin ilmaisemaan aikaulottuvuuteen, sillä yleensä substantiivi *runoilija* kuvaa pysyvää ominaisuutta eikä niinkään tietyllä hetkellä vallitsevaa ominaisuutta. Esimerkin lopussa olevat predi-

katiivit *yliopiston professorina* ja *rehtorina* voisivat kuitenkin toimia myös essiivimuotoisina predikatiiviadverbiaaleina. Tässä tapauksessa jälkimmäinen lause kuitenkin vaatisi oman verbin, esimerkiksi *toimia* (myös *olla*-verbi kävisi), jolloin se toimisi omana päälauseenaan: - - *mutta samana aikana hän toimi yliopiston professorina ja jopa rehtorina*. Näin essiivimuotoinen predikatiiviadverbiaali kävisi hyvin samassa virkkeessä predikatiivin kanssa ja olisi yhtä odotuksenmukainen kuin nominatiivimuotoinen predikatiivikin.

Poikkeuksellisten essiivisijaisten predikatiivien tutkiminen paljastaa mielenkiintoisen asian: aineistossa on suunnilleen saman verran poikkeuksellisia partitiivimuotoisia ja essiivimuotoisia predikatiiveja. Kuten aiemmin todettiin, partitiivia käytetään predikatiivin sijana harvoin tarpeettomasti, sillä nominatiivi on predikatiivin yleisempi ja myös tunnusmerkittävämpi sijamuoto. Aineiston perusteella essiiviä käytetään jopa hieman useammin poikkeuksellisten predikatiivien sijamuotona kuin partitiivia. Tämän huomion vuoksi myös erillisessä predikatiivitestissä (luku 5) on testattu predikatiivin ohella yhdessä kohdassa myös essiivisijaisten predikatiiviadverbiaalin hallintaa.

Mainitsin tutkimuksen alussa, että otan tarkasteluun mukaan myös genetiivisijaiset predikatiivit. Genetiivi luokitellaan predikatiivin sijana usein vain erikoistapauksissa käytettäväksi, mikä näkyy myös tenttiaineiston predikatiivien määrästä: kaikista tenttiaineiston predikatiiveista genetiivimuotoisia oli ainoastaan 0,4 %. Määrä on samaa luokkaa kuin suomen kielen tekstilauseissa keskimäärin (0,3 %) (ISK: 1181). Poikkeuksellisista predikatiiveista ainoastaan kaksi oli genetiivimuotoisia:

33) Tämä mitta on omaperäinen, ei ole *saksalaisen* ja *ruotsalaisen*. (1/2)

Esimerkissä 33 on käytetty genetiiviä nominatiivin sijasta. Koska tämä on aineiston ainoa poikkeuksellinen genetiivimuotoinen predikatiivi, en käsittele genetiivipredikatiivia tässä tutkimuksessa laajemmin.

Muissa sijamuodoissa kuin nominatiivissa, partitiivissa tai genetiivissä oli poikkeuksellisista predikatiiveista yhteensä noin 18 %. Kaikista aineiston predikatiiveista tämä on kuitenkin vain 2 %. Essiivi oli ainut hieman laajemmin esiintynyt poikkeuksellinen sijamuoto, muita sijamuotoja esiintyi lähinnä yksittäisinä tapauksina. Predikatiivit olivat siis aineistossa lähes aina kieliopillisissa sijoissa, nominatiivissa ja partitiivissa.

4.3 Predikatiivin sanaluokat aineistossa

Tässä luvussa tarkastelen aineiston predikatiivien jakautumista sanaluokittain. Kiinnitän huomioita etenkin poikkeuksellisten predikatiivien sanaluokkiin. Ovatko johonkin sanaluokkaan kuuluvat predikatiivit vaikeampia sijnääräytymisen kannalta kuin toiset, ja jos ovat, minkä takia?

Koko aineiston predikatiiveista 64 % on substantiiveja, 35 % adjektiiveja ja vain noin 0,5 % pronomineja (taulukko 3). Suomen kielen tekstilauseissa on keskimäärin 49 % substantiivipredikatiiveja ja 48 % adjektiivipredikatiiveja (Hakulinen – Karlsson – Vilkuna 1980: 117), joten tenttiaineistossa substantiivipredikatiivien edustus on huomattavasti suurempi kuin suomen kielessä normaalisti.

Taulukko 3. Predikatiivien sanaluokat aineistossa.

Sanaluokka	Kpl	%
Substantiivi	490	64 %
Adjektiivi	269	35 %
Pronomini	4	0,5 %
Yhteensä	763	100 %

Odotuksenvastaisista predikatiiveista substantiiveja on 35, adjektiiveja 28 ja pronomineja 2. Näiden osuudet kaikista aineiston vastaavista näkyvät taulukossa alla (taulukko 4).

Taulukko 4. Odotuksenvastaisten predikatiivien sanaluokat aineistossa.

Sanaluokka	Virheet kpl	Kaikista %
Substantiivi	35	7 %
Adjektiivi	28	10 %
Pronomini	2	(50 %)

Adjektiivipredikatiivit näyttäisivät siis olevan hieman vaikeampia sijnääräytymisen kannalta kuin substantiivipredikatiivit, vaikka suurta eroa sanaluokkien välillä ei olekaan. Tämä voi selittyä sillä, että adjektiivien kohdalla sijnvaihtelua on enemmän kuin

substantiivien kohdalla. Tämä johtuu siitä, että substantiivipredikatiivit ovat itse joko jaollisia tai jaottomia, mikä vaikuttaa niiden sijamuotoon subjektin ominaisuuksien ohella. Voisi olettaa, tämä substantiivipredikatiivien ominaisuus aiheuttaisi ongelmia sijanvalinnassa, mutta aineiston perusteella näyttäisi siltä, että se saattaa jopa helpottaa predikatiivin sijanvalintaa. Toisaalta adjektiivipredikatiivi on enemmän riippuvainen subjektin ominaisuuksista, mikä saattaa hankaloittaa juuri adjektiivipredikatiivien sijanvalintaa.

Kaikista aineiston substantiivipredikatiiveista suurin osa, 84 % oli nominatiivimuotoisia. Adjektiiveista nominatiivimuotoisia oli sen sijaan jonkin verran pienempi osa, 67 %. Partitiivimuotoisia substantiiveja oli vastaavasti kaikkiaan 16 % ja partitiivimuotoisia adjektiiveja 33 %. Adjektiivit olivat aineistossa siis selvästi useammin partitiivimuotoisia kuin substantiivit. Odotuksenvastaisista substantiivipredikatiiveista 77 % oli nominatiivimuotoisia ja vain 3 % partitiivimuotoisia (essiivissä oli 23 %). Odotuksenvastaisista adjektiivipredikatiiveista 71 % oli nominatiivimuotoisia ja 25 % partitiivimuotoisia. Sanaluokkajakaumat ovat siis suunnilleen samat koko aineistossa ja odotuksenvastaisissa predikatiiveissa. (Taulukot 5 ja 6.)

Taulukko 5. Substantiivipredikatiivien sijamuotojakaumat.

SUBSTANTIIVIT		
Sijamuoto	% kaikista	% poikkeuksellisista
Nominatiivi	84 %	77 %
Partitiivi	16 %	3 %

Taulukko 6. Adjektiivipredikatiivien sijamuotojakaumat.

ADJEKTIIVIT		
Sijamuoto	% kaikista	% poikkeuksellisista
Nominatiivi	67 %	71 %
Partitiivi	33 %	25 %

Jaottelin lisäksi aineiston poikkeuksellisten predikatiivilauseiden subjektit karkeasti abstrakteihin ja konkreettisiin (taulukko 7). Jaottelu on karkea sen vuoksi, että raja abstraktin ja konkreettisen subjektin välillä voi olla hyvin tulkinnanvarainen. Pysin kuitenkin jaottelussa ottamaan huomioon kontekstin, sillä yleensä konteksti määrää, käsitetäänkö sana abstraktiksi vai konkreettiseksi. Jaottelun tarkoituksena on selvittää, minkälainen merkitys predikatiivin sanaluokalla on suhteessa subjektin abstraktiuteen tai konkreettisuuteen: onko esimerkiksi abstraktisubjektin kanssa vaikeampi käyttää adjektiivivi- vai substantiivipredikatiivia?

Taulukko 7. Subjektien jakautuminen abstrakteihin ja konkreettisiin odotuksenvastaisissa predikatiivilauseissa.

Predikatiivin sanaluokka	Viittaa abstraktiin subjektiin %	Viittaa konkreettiseen subjektiin %
Substantiivi	9 %	81 %
Adjektiivivi	83 %	17 %

Subjektien jakautumisessa abstrakteihin ja konkreettisiin on havaittavissa selvä ero riippuen siitä, onko lauseessa substantiivi- vai adjektiivipredikatiivi. Substantiivipredikatiivit näyttäisivät olevan hankalampia sijnääräytymisen kannalta silloin, kun ne viittaavat konkreettiseen subjektiin, kun taas adjektiivipredikatiivit ovat hankalampia viitattaessa abstraktisubjektiin. Syitä tähän pohditaan kahdessa seuraavassa alaluvuissa.

4.3.1 Poikkeukselliset adjektiivipredikatiivit

Adjektiivipredikatiiveista vaikeimpia näyttäisivät olevan ne, jotka kuvaavat aine- tai abstraktisubjektia. Aineiston odotuksenvastaisista adjektiivipredikatiiveista 83 % (21 kappaletta) kuvaa ei-konkreettista subjektia ja 17 % (4 kappaletta) kuvaa konkreettista subjektia. Tästä joukosta melkein kaikki predikatiivit kuvaavat sellaista subjektia, joka on tulkittavissa abstraktiksi – poikkeuksia ovat ainoastaan lausesubjektit.

Syy adjektiivipredikatiivin sijnävalintaan liittyviin ongelmiin saattaa olla abstraktisanojen luonteessa. Suomen kielessä on paljon erilaisia abstraktisanoja, ja ne eivät kaikki saa samanlaista predikatiivia. Adjektiivipredikatiivit ovat abstraktisanoja luon-

nehtiessaan vaikeampia kuin substantiivipredikatiivit, sillä adjektiivipredikatiiveilla on enemmän sijanvaihtelua. Substantiivipredikatiivit ovat useimmiten nominatiivissa (yksiköllisten) abstraktisanojen kanssa, mutta niidenkin sija voi vaihdella näkökulman ja predikatiivin oman jaollisuuden mukaan. Adjektiivipredikatiivit ovat monien abstraktisubjektien kanssa ainoastaan partitiivimuotoisia: *Tanssiminen on ihanaa; Älykyys on yliarvostettua*. Suomen kielessä on kuitenkin paljon sellaisia abstraktiksi tulkittavia sanoja, jotka voivat saada myös nominatiivimuotoisen adjektiivipredikatiivin. Tällaisia ovat seuraavissa aineiston esimerkeissä esiintyvät abstraktit subjektit:

34) *Ihmisen arvo* on samanlaista. Ei se ole tärkeä mistä ryhmästä, socialisesta ryhmästä luokasta henkilö on kotoisin. (2/1)

35) *Ero* on ollut rankkaa. (2/17)

36) ”Kanervalä” on runokokoelman nimi, jossa Aleksis Kivi osoitti hänen oman runoustyyliänsä. *Se tyyli* oli aikalaisille outoa, siksi runojen arvoa ei pitkään tajuttu. (1/8)

Virheellisistä adjektiivipredikatiiveista kuitenkin vain pieni osa oli partitiivimuotoisia. Adjektiivipredikatiivit tuottivat selvästi enemmän hankaluuksia abstraktisubjektien kanssa silloin, kun niiden olisi pitänyt olla partitiivimuotoisia. Tällaisia ovat seuraavat esimerkit:

37) Oikeudenmukaisuus on hyvin *tärkeä* tämän kauden kirjoittajille. (1/18)

38) Yhteiskuntakritiikki on hyvin *kova*. (2/19)

39) Taide on *pyhä* ja me palvelemme sitä. (1/16)

Näiden esimerkkien kaltaiset tapaukset ovat mielenkiintoista, sillä predikatiivi on kuitenkin pääsääntöisesti partitiivissa abstraktisanojen kanssa. Näyttää siltä, että sääntö jonka mukaan predikatiivi tulee partitiiviin abstraktisubjektien kanssa, ei ole vielä osa kaikkien opiskelijoiden kielitajua. Lisäksi voi olla, että opiskelijat eivät jostain syystä miellä kaikkia abstraktisanoja abstrakteiksi tai jaollisiksi, vaan käyttävät niiden kanssa nominatiivipredikatiivia.

4.3.2 Poikkeukselliset substantiivipredikatiivit

Suhteellisesti laskettuna substantiivipredikatiivien käyttö ei ollut niin hankalaa kuin adjektiivipredikatiivien, mutta koska substantiivipredikatiivit ovat aineistossa yleisempiä, oli niissä tehty enemmän virheitä (taulukko 4). Poikkeuksellisissa adjektiivi- ja substantiivipredikatiivillisissa lauseissa on kuitenkin selvästi erilaiset subjektit: vaikka adjektiivipredikatiivien sijanvalinta aiheutti ongelmia abstraktisubjektien kanssa, poikkeuksellisista substantiivipredikatiiveista vain 9 % viittasi abstraktiin subjektiin. Tähän saattaa olla syynä juuri adjektiivipredikatiivien runsaampi sijanvaihtelu, kuten edellä todettiin. Voi myös olla, että abstraktisubjektit suosivat adjektiivipredikatiiveja.

Poikkeukselliset substantiivipredikatiivit eivät liity selvästi vain yhteen tiettyyn subjektityyppiin. Suurin osa tosin viittaa henkilösubjektiin, mutta tämä selittyy sillä, että aineiston predikatiiveista muutenkin melko suuri osa viittaa henkilösubjekteihin. Odotuksenvastaisten substantiivipredikatiivien joukosta erottuu kuitenkin monikkosubjekteihin viittaavat predikatiivit (43 %), joita käsiteltiin jo edellä luvussa 4.2.2. Monikkosubjektien kanssa on käytetty odotuksenvastaisesti monikon nominatiivissa olevaa predikatiivia, vaikka yleensä monikollisen subjektin kanssa käytetään monikon partitiivissa olevaa predikatiivia:

40) Muumit ovat *valkoiset kahdella jalalla kävelevät pallomaiset olennot*. (2/18)

Koska monikkosubjektin kanssa käytetään vain poikkeustapauksissa nominatiivimuotoista predikatiivia, tuntuu monikkosubjekteihin viittaavien poikkeuksellisten substantiivipredikatiivien osuus (43 %) melko suurelta.

Huomattavaa poikkeuksellisissa substantiivipredikatiiveissa on myös, että niistä vain yksi oli partitiivissa. Muut olivat nominatiivissa (77 %) tai essiivissä (23 %). Näyttää siis siltä, että substantiivipredikatiivit hakeutuvat nominatiivimuotoon silloinkin, kun niiden kuuluisi olla partitiivimuotoisia. Substantiivipredikatiivin tulisi olla partitiivimuotoinen etenkin ilmaistessaan subjektin materiaalia tai subjektin kuulumista johonkin joukkoon, kuten seuraavissa esimerkeissä:

41) Realismin aika oli *urbanisoitumisen ja teollisuuden vilkustuminen aika*. (1/8)

42) Pekka on *vanha sukupolvi*, hän haluaa vanhan valon, kuin ennen. (2/20)

Aineistosta löytyy useita samantyyppisiä poikkeuksellisia substantiivipredikatiiveja. Tämän tyyppiset predikatiivit ovat vaikeita sen vuoksi, että substantiivipredikatiivit ovat yksiköllisen subjektin kanssa muuten lähes aina nominatiivimuotoisia, myös esimerkiksi abstraktin subjektin kanssa. On siis harvinaista, että substantiivipredikatiivi on yksiköllisen subjektin kanssa partitiivimuotoinen.

4.3.3 Predikatiivin sanaluokat S2-oppikirjoissa

Adjektiivi- ja substantiivipredikatiivien sijnääräytyminen ei noudata täysin samoja sääntöjä. Monessa tapauksessa predikatiivin sija riippuu paitsi subjektista myös siitä, onko predikatiivi adjektiivi vai substantiivi: *Hiihtäminen on tehokasta/urheilulaji*. Myös sanaluokkien sisällä on vaihtelua: *Hiihtäminen on urheilulaji/liikuntaa*. Missä määrin adjektiivi- ja substantiivipredikatiivien eroja sitten tulisi ottaa esille S2-opetuksessa ja oppikirjoissa?

Tässä tutkimuksessa esitellyissä S2-oppikirjoissa substantiivi- adjektiivipredikatiivien erot ovat esillä hyvin vaihtelevasti. *Hyvin menee! 1* ei esittele predikatiivia kovin perusteellisesti, mutta ottaa huomioon sen, että *ruokasanat* ja adjektiivit ovat partitiivissa olla-verbillisen lauseen lopussa: ”Ennen verbiä ruokasana on nominatiivissa ja olla-verbien jälkeen se on partitiivissa, kuten adjektiivikin” (mts. 76.) Oppikirja yleistää säännöt karkeasti: sen perusteella voisi kuvitella, että kaikki adjektiivit ovat aina predikatiiveina partitiivissa. On kuitenkin hyvä, että sanaluokan vaikutus tuodaan esille. Sen sijaan oppikirjassa *Jatketaan!* on selvitetty muuten aika hyvin predikatiivin sijnääräytymisen perusteet, mutta predikatiivin sanaluokan vaikutusta ei huomioida ollenkaan, sillä kaikissa kirjan esimerkkilauseissa on adjektiivipredikatiivi.

Oppikirjassa *Suomea suomeksi* on kielioppia todella vähän, mutta predikatiivin sanaluokan vaikutusta sijavalintaan on tuotu kuitenkin jonkin verran esille. Jo ennen predikatiivilauseen esittelyä kirjan alussa puhutaan ainesanoista ja esitellään ainesanoja erilaisissa lausetyypeissä. Tässä yhteydessä kerrotaan, että ainesana on subjektina nominatiivissa, mutta sitä kuvaava adjektiivi on partitiivissa: *kahvi on hyvää*. Lisäksi samassa yhteydessä on kuvitettuja esimerkkilauseita, joissa esitellään ainesanojen käyttöä. Esimerkkilauseissa on sekä substantiivi- että adjektiivipredikatiivillisia lauseita. Ainesanojen yhteydessä predikatiivin sanaluokan vaikutus tulee hyvin esille juuri esimerkkilauseiden kautta. (Mts. 68–71.)

Oppikirja *Tilanteesta toiseen* sisältää myös sekä substantiivi- että adjektiivipredikatiivillisia esimerkkilauseita. Sanaluokan vaikutuksesta ei puhuta suoraan, mutta se tulee osittain ilmi joidenkin sääntöjen yhteydessä. Esimerkiksi sivulla 201 on esimerkkilauseita tilanteista, joissa predikatiivi viittaa joko kollektiivisesti tai distributiivisesti subjektin tarkoitteeseen. Esimerkkilauseita ovat esimerkiksi *Nämä miehet ovat sairaalan kirurgit* ja *Nämä miehet ovat sairaalan kirurgeja*. Tässä yhteydessä tulee ilmi yksi niistä säännöistä, joiden mukaan substantiivipredikatiivi voi olla partitiivissa. Oppikirjassa myös kerrotaan, että substantiivipredikatiivi on aina partitiivissa, kun se ilmaisee, mitä materiaalia subjekti on (mts. 200). Lisäksi tulee esille substantiivipredikatiivillisia lauseita, joissa predikatiivi on vakiintunut tiettyyn sijamuotoon subjektin ominaisuuksista riippumatta. Kirjassa tulee hyvin esille myös ne perusteet, joiden mukaan substantiivipredikatiivien sijat vaihtelevat, vaikka sanaluokan vaikutusta predikatiivin sijaan määritykseen ei mainita missään vaiheessa eksplisiittisesti.

Kielioppiin painottuvassa oppikirjassa *Suomen kielioppia ulkomaalaisille* esitellään aluksi predikatiivin sanaluokat ja kerrotaan, minkälaisiin kysymyksiin eri sanaluokista olevat predikatiivit voivat vastata: *Matti on insinööri* – mikä? *Hän on Liisa* – kuka? Predikatiivin sanaluokan vaikutus on esillä koko ajan oppikirjan sijamuotolähtöisessä predikatiivin sijaan määrityksen kuvauksessa. Sanaluokan vaikutus mainitaan esimerkiksi ainesanojen yhteydessä: kerrotaan, että ainesana tai abstraktisana subjektina vaatii partitiivimuotoisen predikatiivin, jos predikatiivina on adjektiivi. Lisäksi esillä on sääntö, jonka mukaan predikatiivi on partitiivissa, jos se kuvaa subjektin ainetta, lajia, laatua tai tyyllisuuntaa. Esille tulee, muista oppikirjoista poiketen, myös mahdollisuus, että lausesubjektin yhteydessä esiintyvä predikatiivi voi olla substantiivi, jolloin se on aina nominatiivissa (Whiten ”on hauskaa”-rakenne): *Ei ollut ihme, että hän lähti*. (Mts. 256–262.)

Tässä työssä tarkastelluista oppikirjoista kovin monessa ei kerrota predikatiivin sanaluokan vaikutuksesta sijavalintaan. Vain oppikirjassa *Suomen kielioppia ulkomaalaisille* käsitellään predikatiivin sanaluokkia ja sen vaikutusta predikatiivin sijavalintaan hieman laajemmin. Muissa oppikirjoissa predikatiivin sanaluokka on esillä vaihtelevasti, yhdessä oppikirjassa tosin (*Hyvin menee! I*) kaikki esimerkkilauseetkin ovat adjektiivipredikatiivillisia. Liian aikaisessa vaiheessa predikatiivin sanaluokan vaikutusta ei kannatakaan käsitellä eksplisiittisesti, eikä se ole välttämättä tarpeellista missään vaiheessa. Olisi kuitenkin hyvä, että oppikirjoissa olisi monipuolisia predikatiivilauseita, joissa tulisi esille sekä adjektiiv- että substantiivipredikatiiveja. Edistyneemmät suomen

kielen opiskelijat sen sijaan voisivat hyötyä predikatiivin sanaluokkien laajemmasta käsittelystä predikatiivin sijavalinnan yhteydessä.

4.4 Yhteenvetoa odotuksenvastaisista predikatiiveista tenttiaineistossa

Tutkimusaineisto koostuu S2-opiskelijoiden tenttivastauksista, mikä näkyy aineistossa monin tavoin. Aineistossa on käytetty paljon nominatiivimuotoisia predikatiiveja (74 % kaikista predikatiiveista), mikä saattaa johtua osin tekstilajista. Odotuksenvastaisten predikatiivien analyysi osoittaa, että myös suurin osa poikkeuksellisista predikatiiveista on nominatiivissa (71 %). Partitiivipredikatiivit olivat siis predikatiivin sijanmääräytymisen kannalta selvästi vaikeampia kuin nominatiivimuotoiset predikatiivit. Partitiivia käytetään aineistossa todella harvoin tarpeettomasti, vain 12 % kaikista poikkeuksellisista predikatiiveista oli partitiivimuotoisia. Essiivien osuus (14 %) poikkeuksellisista predikatiiveista kertoo siitä, että predikatiivin ja essiivisijaisen predikatiiviadverbiaalin ero ei ole aina täysin selvä. Muuten suurin osa poikkeuksellisista predikatiivin sijamuodoista oli kieliopillisissa sijoissa.

Selvästi vaikeimmiksi predikatiivin sijanmääräytymisen kannalta hahmottuivat abstraktia subjektia kuvaavat predikatiivit. Näistä vaikeimpia olivat adjektiivipredikatiivit, joiden olisi subjektin abstraktiuden vuoksi kuulunut olla partitiivimuotoisia. Substantiivipredikatiivit eivät sen sijaan olleet yhtä hankalia abstraktien subjektien kanssa. Tämä johtuu luultavasti siitä, että substantiivipredikatiivit ovat useimmissa tapauksissa nominatiivimuotoisia, myös abstraktisubjektien kanssa. Lisäksi aineistossa oli jonkin verran sellaisia odotuksenvastaisia predikatiivilauseita, joissa abstraktiksi tulkittavan subjektin kanssa olisi kuulunut käyttää nominatiivimuotoista predikatiivia. Tällaisia nominatiivimuotoisen predikatiivin saavia abstrakteja subjekteja olivat esimerkiksi *arvo*, *asema* ja *vaihe*. Melkein kaikki poikkeukselliset partitiivimuotoiset predikatiivit viittasivat tällaisiin subjekteihin.

Tenttiaineiston perusteella näyttääkin siltä, että erityisesti abstraktisanat ovat S2-opiskelijoille vaikeita predikatiivilauseen subjekteina. Haastetta sijanvalintaan tuo lisäksi se, että kaikki abstraktisanat eivät käyttäydy samalla tavalla. Osa hahmotetaan sääntöjen mukaan jaollisiksi, jolloin ne saavat partitiivipredikatiivin, mutta osa käyttäytyy jaottomien subjektien tavalla, jolloin ne saavatkin nominatiivimuotoisen predikatiivi-

vin. S2-oppikirjoissa tätä ei ole huomioitu, sillä niissä abstraktisanat hahmotetaan yleensä yhtenäisenä joukkona niin, että kaikki saavat partitiivipredikatiivin.

Konkreettisia subjekteja kuvaavien predikatiivien joukossa eniten poikkeuksellisia sijamuotoja oli monikollisten subjektien yhteydessä. Tämä tuntuu yllättävältä, sillä monikollisen subjektin kanssa predikatiivi on lähes aina partitiivissa. Se, että predikatiivi on partitiivissa jaollisen subjektin kanssa, kuuluu predikatiivin sijnääräytymisen perussääntöihin. Voi olla, että poikkeukset tästä säännöstä kuitenkin hankaloittavat sijnvalintaa, sillä predikatiivi voi olla nominatiivissa, jos monikollinen subjekti käsitetään yhdeksi kokonaisuudeksi, ”setiksi”. Raja yhdeksi kokonaisuudeksi eli jaottomaksi käsitettävän ja jaollisen subjektin välillä on niin liukuva, että eron havaitseminen voi olla vaikeaa pitkään suomea opiskelleillekin.

Lause- ja infinitiivisubjektien kanssa esiintyi vain yksi poikkeuksellinen predikatiivi. Aineiston predikatiivilauseiden kaikkia subjekteja ei ole jaoteltu, joten on vaikea sanoa, kuinka paljon aineistossa oli lause- ja infinitiivisubjektillisiä predikatiivilauseita tämän yhden poikkeuksellisen lisäksi. Predikatiivin sijnvalinta on kuitenkin pääsääntöisesti helppoa lause- ja infinitiivisubjektien yhteydessä, sillä niihin viittaava predikatiivi voi melko vapaasti olla sekä nominatiivissa että partitiivissa merkityksen muuttumatta. Predikatiivin sijamuoto siis kuulostaa näissä tapauksissa useimmiten odotuksenmukaiselta, oli se sitten partitiivi tai nominatiivi. Kuitenkin, kuten edellä luvussa 2.3 todettiin, partitiivia suositellaan nykyään näissä tapauksissa predikatiivin sijaksi. Lause- ja infinitiivisubjektia luonnehtivat predikatiivit ovat vapaan vaihtelunsa vuoksi kiinnostava osa predikatiivin sijnvaihtelua, joten seuraavassa luvussa käsiteltävässä predikatiivikokeessa on muutama myös niiden hallintaa testaava lause.

Aineistossa ei ollut lauseen kielteisyydestä johtuvia poikkeuksellisia predikatiivin sijamuotoja. Usein ajatellaan, että S2-opiskelijan välikielelle tyypillinen piirre on predikatiivien muuttuminen partitiivimuotoisiksi kielteisissä lauseissa objektin ja e-subjektin mallin mukaan. Se, että kielto ei vaikuta predikatiivin sijamuotoon, näyttäisi siis ainakin tenttiaineiston perusteella olevan jo osa opiskelijoiden kielitajua.

Tenttiaineistossa predikatiivien sijamuodot olivat 91,6-prosenttisesti oikein. Predikatiivi on siis tämän aineiston perusteella opiskelijoilla kohtalaisen hyvin hallussa. Tenttiaineiston odotuksenvastaisten predikatiivien analyysi kuitenkin osoitti, että etenkin abstraktien subjektien kanssa predikatiivin sijnvalinnassa on vielä horjuvuutta. Seuraavassa luvussa tarkastelen osittain tenttiaineistoon pohjautuvan, erillisen predikatiivikokeen tuloksia.

5 Predikatiivikokeen analyysi

Predikatiivikoe on laadittu osittain edellisen luvun tenttiaineiston analyysin pohjalta: testattavaksi on valittu sellaisia predikatiiveja, jotka vaikuttivat tenttiaineiston perusteella hankalimmilta. Lisäksi mukana on muutamia tenttiaineiston perusteella helppoja predikatiiveja sekä predikatiivin sijanvaihtelun kannalta yleisesti kiinnostavia predikatiiveja, vaikka ne eivät olisi nousseet esille tenttiaineistosta. Koe koostuu 20 numeroidusta kohdasta, joissa on yhteensä 23 täydennettävää sanaa (liite 1). Kokeen tehtävänannossa opiskelijoita pyydettiin täyttämään nominatiivimuodossa annettu sana lauseeseen oikeassa muodossa. Kokeessa on predikatiivilauseiden lisäksi yksi lause, jossa haetaan predikatiivin sijasta essiivimuotoista predikatiiviadverbiaalia. Kokeen tarkoitus on antaa tukea tenttiaineiston pohjalta tehdyille analyysille, mutta toisaalta sen tarkoitus on myös tuoda esille uutta tietoa. Tenttitilanne ja valmiiden lauseiden täydentäminen ovat hyvin erilaisia kielentuottamistilanteita, joten suoraan näitä kahta aineistoa ei voi verrata toisiinsa. Tenttitilanteessa kielentuottaminen on spontaania, eikä huomio kiinnity kieleen. Vapaasti kirjoittaessaan opiskelijan on myös mahdollista välttää vaikeiksi kokemiaan rakenteita, mutta aukkotehtävää täytettäessä se ei ole mahdollista. Toisaalta aukkotehtävää täytettäessä opiskelija kiinnittää huomiota kieleen eri tavalla kuin vapaasti kirjoittaessaan, sillä hän on tietoinen, että tehtävässä haetaan jotain tiettyä muotoa.

Predikatiivikokeessa on jokaisen kohdan jälkeen muutama rivi tyhjää tilaa, jotta opiskelijat saavat kommentoida valintojaan. Vastaajia pyydetään kokeen tehtävänannossa perustelemaan vastauksiaan vähintään neljässä kohdassa. Näiden vapaiden kommenttien avulla tarkoitus on selvittää hieman opiskelijoiden omia käsityksiä siitä, mikä vaikuttaa predikatiivin sijanmääräytymiseen. Lisäksi tarkoituksena on kartoittaa hieman sitä, mitkä predikatiivit opiskelijat itse kokevat vaikeiksi tai helpoiksi. Koska kokeen vastaajat opiskelevat yliopistossa pääaineenaan suomen kieltä, on oletettavaa, että he osaavat jossain määrin eritellä syitä predikatiivin sijanvalinnalle. Tuloksia käsiteltäessä on kuitenkin muistettava, että vaikka opiskelija osaisi käyttää jotain tiettyä muotoa ongelmitta, ei hän välttämättä kykene perustelemaan sen kieliopillisia syitä. Kieltä opiskellessaan opiskelija kohtaa monenlaisia kielen käyttöön liittyviä sääntöjä, joista osa muuttuu oppimisen tuloksena automaattiseksi osaamiseksi (Martin 2006: 47). Toisen kielen tuottaminen ei siis luonnollisestikaan edellytä, että opiskelija muistaa aktiivisesti kaikki opiskelemansa säännöt.

Kokeen vastaajat ovat samantasoisia opiskelijoita kuin tenttiaineiston kirjoittajat. He ovat myös Helsingin yliopiston suomen kielen ja kulttuurin opiskelijoita, mutta aineistot ovat eri vuosilta, joten opiskelijat eivät ole samoja. Vastaajia predikatiivikokeessa oli 10, joten tarkasteltavia predikatiiveja kertyi yhteensä 220 (ja tämän lisäksi 10 predikatiiviadverbiaalia).

5.1 Tulokset

Predikatiivikokeessa oli yhteensä 20 numeroitua kohtaa ja 23 täydennettävää sanaa. 22 kohdassa haettiin predikatiivia ja yhdessä kohdassa predikatiiviadverbiaalia. Kokeen predikatiiveista 33 % oli odotuksenvastaisessa sijamuodossa. Predikatiivit olivat siis 67-prosenttisesti oikein. Jaottelen kokeessa esiintyvät muodot tarkastelua varten helppoihin tai melko helppoihin (yli 70-prosenttisesti oikein), melko vaikeisiin (50–70-prosenttisesti oikein) ja vaikeisiin (alle 50-prosenttisesti oikein). Seuraavasta taulukosta näkyy predikatiivien jakautuminen vaikeusasteen mukaan:

Taulukko 8. Predikatiivikokeen predikatiivien jakautuminen vaikeusasteen mukaan.

Vaikeusaste	Kpl	%
Helpot tai melko helpot	8	36 %
Melko vaikeat	11	50 %
Vaikeat	3	14 %
Yhteensä	22	100 %

Edellä olevissa laskelmissa ja taulukossa ei ole huomioitu kokeen predikatiiviadverbiaalia, joka oli oikein 90-prosenttisesti, ja kuuluu siis helppoihin tai melko helppoihin muotoihin. Predikatiiviadverbiaalia käsitellään tarkemmin seuraavassa alaluvussa helppojen ja melko helppojen muotojen yhteydessä. Koska predikatiivikokeessa on 20 numeroitua kohtaa ja 23 täydennettävää sanaa, joissakin predikatiivikokeen kohdissa on kaksi predikatiivia saman numeron kohdalla. Näihin olen lisännyt jälkikäteen kirjaimet a) ja b) helpottamaan tulosten käsittelyä, ja lisäksi olen kursivoinut kulloinkin käsiteltävinä olevat predikatiivit lauseista.

5.1.1 Helpot tai melko helpot muodot

Helppoihin tai melko helppoihin (yli 70-prosenttisesti oikein) predikatiiveihin kuuluu 36 % kokeen predikatiiveista. Näistä kohdat 3 a), 13 ja 17 olivat 100-prosenttisesti oikein. Kohdissa 3 a) ja 13 on molemmissa konkreettinen subjekti ja predikatiivina adjektiivi, joten ne ovat predikatiivin sijanmääräytymisen kannalta aivan säännönmukaisia:

3) Siskoni Liisa on a) *runoilija*, mutta hän toimii myös b) opettajana.

13) Kasvattajat voivat olla *ylpeitä* koiristaan

Kohdassa 3 vastaajat perustelivat valintaansa esimerkiksi seuraavasti:

”Ei ole yhtään syytä käyttää partitiivia”

”Liisa on konkreettinen”

Yksi vastaaja hahmottaa siis nominatiivin predikatiivin sijaksi sen vuoksi, että lauseessa ei ole mitään partitiivia vaativaa tekijää. Toinen vastaaja taas kiinnittää huomiota subjektin konkreettisuuteen, sillä yleensä konkreettinen subjekti saa nominatiivimuotoisen predikatiivin.

Kohdassa 13 yksi vastaaja luonnehti kohtaa aika helpoksi. Yksi vastaaja on epävarma vastauksestaan, vaikka hän oli valinnut oikean predikatiivin sijamuodon:

”Aika helppo, subjekti ja verbi ovat monikossa, siis käytän monikkopartitiivi”

”En ole varma...”

”Subjekti on monikossa”

”Monista”

”Monikko”

Kohdassa 13 siis yhteensä neljä vastaajaa mainitsee partitiivipredikatiivin valinnan syyksi subjektin monikollisuuden.

Kohdassa 17 molemmat predikatiivin sijamuodot (*mukava/mukavaa*) ovat odotuksenmukaisia, sillä subjektina on lause:

17) On *mukava/mukavaa*, että vieraat ihmiset rupattelevat toisilleen.

Adjektiivi *mukava* kuuluu niihin adjektiiveihin, jotka voivat olla lausesubjektin kanssa vapaasti nominatiivi- tai partitiivimuotoisia. Predikatiivikokeen vastauksista kolme oli nominatiivimuotoisia ja seitsemän partitiivimuotoisia. Yksi vastaajista myös kommentoi, että lauseessa voisi käyttää sekä nominatiivia että partitiivia. Kolme vastaajaa perusteli vastaustaan lausetyypillä tai -rakenteella ja yksi kommentoi lauseen merkitystä:

”On hauskaa -lausetyyppi”

”On ’adjektiivi’ -muotoinen lause”

”partitiivi, koska se on ’yleinen’ lause”

”Ei konkreettinen asia”

Kaksi ensimmäistä kommenttia näyttäisivät liittyvän Whiten *Suomen kielioppia ulkomaalaisille* -oppikirjassa esiteltyyn ”on hauskaa” -rakenteeseen (ks. luku 3.5). Whiten oppikirjassa mainitaan samassa yhteydessä, että *mukava* kuuluu sellaisiin adjektiiveihin, jotka voivat olla tässä rakenteessa sekä nominatiivissa että partitiivissa (White 2001: 260). Kolmannessa kommentissa perustellaan partitiivin valintaa lauseen merkityksen kautta. Lauseessa kuvataan tekemistä yleensä, jolloin subjektina on teonnimi. Neljännessä kommentissa nähdään partitiivi oikeaksi sijavalinnaksi subjektin ominaisuuksien perusteella, sillä predikatiivi ei kuvaile konkreettista asiaa.

Lähes kaikki vastaukset (90 %) olivat oikein kohdissa 3 b), 7, 18 ja 20 a). Kokeen kohdassa 3 b) haettiin predikatiivin sijaan essiivisijaista predikatiiviadverbiaalia:

3) Siskoni Liisa on a) runoilija, mutta hän toimii myös b) *opettajana*.

Yksi vastaaja oli valinnut sijamuodoksi odotuksenvastaisen translatiivin, mutta muuten kaikki vastaajat valitsivat sijamuodoksi essiivin. Translatiivin valinnut opiskelija ei pe-

rustellut sijavalintaansa, essiivin valintaa oli perusteltu kahdessa vastauksessa. Vastaajat perustelivat sijavalintaansa verbin vaikutuksella ja lauseen merkityksellä:

”Toimia on essiiviverbi”

”Se ei ole hänen päätyö”

Essiivisijaisen adverbiaalinn tunnistaminen tästä lausekontekstista ei siis tuottanut opiskelijoille vaikeuksia. Essiivi ei sekoittunut myöskään predikatiivikokeen muissa kohdissa predikatiivin sijojen kanssa, vaikka tenttiaineistossa essiiviä käytettiin jopa enemmän poikkeuksellisten predikatiivien sijamuotona kuin partitiivia. Erot näiden kahden aineiston kohdalla saattavat selittyä sillä, että predikatiivikokeen lauseet olivat irrallaan kontekstista, jolloin predikatiivin ja predikatiiviadverbiaalinn keskeisin ero, aikaulottuvuus, ei ollut niin selvästi mukana lauseissa.

Predikatiivikokeen kohta 7 oli helppo, sillä se on säännönmukainen. Subjekti on monikossa ja predikatiivi monikon partitiivissa:

7) Elokuvassa oli paljon hahmoja, jotka olivat *erilaisia* kuin kirjassa.

Tässä kohdassa predikatiivin sijaivalintaa tuntui olevan myös helppo perustella, sillä vastaustaan perusteli peräti seitsemän vastaajaa. Melkein kaikki perustelivat vastaustaan sillä, että subjekti on monikossa. Kuitenkin yksi vastaaja oli alleviivannut sanan *kuin* ja piirtänyt siitä nuolen predikatiivin partitiivin tunnukseseen. *Kuin*-sanalla predikatiivin edellä ei kuitenkaan ole vaikutusta predikatiivin sijaan, predikatiivi ei esimerkiksi ole aina *kuin*-sanann edellä partitiivissa. Yksi vastaaja perusteli lisäksi partitiivin valintaa seuraavasti: ”*Subjekti + predikatiivi + adjektiivi -muotoinen eksistentiaalilause – partitiivi.*” Kohdassa 7 ensimmäinen lause on kyllä eksistentiaalilause, mutta jälkimmäinen ei. Opiskelija on myös ilmeisesti sekoittanut termit *predikaatti* ja *predikatiivi*.

Kohta 18 oli myös säännönmukainen ja helppo. Subjektina on teonnimi *hiekoittaminen*, jolloin substantiivipredikatiivi on nominatiivissa:

18) Teiden hiekoittaminen talvisin on *järkevä teko*.

Tässä kohdassa kukaan vastaajista ei perustellut sijavalintaansa, mutta sen sijaan kaksi opiskelijaa ilmaisi epävarmuutensa valitsemastaan sijamuodosta. Toinen opiskelija kiinnitti huomiota predikatiivin sanaluokkaan: ”*En ole varma, koska predikatiivi on substantiivi*”. Sama vastaaja olikin ainoa, joka oli valinnut sijamuodoksi odotuksenvastaisen partitiivin *järkevää tekoa*. Kommentista käy kuitenkin ilmi, että vastaaja on tietoinen predikatiivin sanaluokan mahdollisesta vaikutuksesta sijavalintaan.

Kohdan 20 b) predikatiivi, *puuta*, oli myös odotuksenvastaisessa sijamuodossa vain yhdellä vastaajista.

20) Naapuriin rakennettu uusi talo ei sovi maisemaan. Sen seinät ovat a) *puuta* ja väritään ne ovat b) vaaleanpunaiset.

Kolme opiskelijaa perusteli partitiivin valintaa sillä, että puu on materiaali, ja yksi sillä, että puu on aine. Tämän kohdan perusteella näyttäisi siis siltä, että materiaalia kuvaava partitiivipredikatiivi on opiskelijoilla hyvin hallussa. Kohdan 20 jälkimmäinen predikatiivi, *vaaleanpunaiset* sen sijaan osoittautui yhdeksi kokeen vaikeimmista (predikatiivit vain 30-prosenttisesti odotuksenmukaisessa sijamuodossa). Siitä kuitenkin lisää luvussa 5.1.3.

80-prosenttisesti olivat oikein kohdat 5 ja 19. Kohta 5 muistuttaa edellä käsiteltyä kohtaa 17, sillä molemmissa on predikatiivi lausesubjektin yhteydessä:

5) Ei ole *tärkeää* mitä teet työkseksi.

Kohdassa 17 sekä nominatiivi että partitiivi olivat mahdollisia, mutta kohdassa 5 partitiivi on selvästi odotuksenmukaisempi. Nominatiivi ei olisi predikatiivin sijana tässä tapauksessa yhtä luonteva, vaikkakin ehkä mahdollinen. Opiskelijat olivatkin valinneet sijamuodoksi 80-prosenttisesti partitiivin, mutta yllättäen he perustelivat partitiivin valintaa sillä, että kyseessä on negatiivinen lause. Jopa neljässä vastauksessa lauseen negatiivisuus oli mainittu partitiivin valinnan syyksi. Yksi syy tähän voi olla se, että lausesubjektin takia kohdan 5 täydennettävä sana *tärkeää* ei hahmotu niin selkeästi predikatiiviksi, jolloin vastaajat ovat objekti- ja eksistentiaalilauseen mallin mukaan ajatelleet partitiivin johtuvan kiellon vaikutuksesta. Jos kohdassa 5 olisi ollut adjektiivin *tär-*

keä sijasta jokin lausesubjektin kanssa nominatiivipredikatiivin saava adjektiivi, kuten *hyvä*, olisi tulos voinut olla erilainen.

Kohdassa 19 on subjektina teonnimi *osallistuminen*:

19) Osallistuminen kurssille on *mahdollista* vain, jos on maksanut jäsenmaksun

Kohta 19 on samanlainen kuin edellä käsitelty kohta 18, jossa on myös subjektina teonnimi. Tässä tosin predikatiivina on adjektiivi, kun kohdassa 18 predikatiivina on substantiivi. Nämä olivat molemmat helppoja, ja kohtaa 19 onkin kommentoitu helpoksi.

5.1.2 Melko vaikeat muodot

Melko vaikeisiin (50–70-prosenttisesti oikein) kuuluu 50 % kokeen predikatiiveista. 70-prosenttisesti oikein olivat kohdat 12, 14, 15 ja 16. Kohta 12 on säännönmukainen: subjekti on yksikössä ja jaoton, joten predikatiivi tulee nominatiivin:

12) Jokin tietty rooli saattaa olla meidän persoonallemme *ominaisempi* kuin jokin toinen.

Tämän kohdan mallina oli tenttiaineistossa esiintynyt odotuksenvastainen predikatiivi lauseessa *Runous oli omaisempi tulenkantajille kuin proosa* (luku 4.2.1). Subjekti *runous* tosin hahmottuu selvästi jaolliseksi, tässä predikatiivikokeen lauseessa subjekti *rooli* sen sijaan on hiukan konkreettisempi ja hahmottuu jaottomaksi. Tämän vuoksi kohta 12 ei ehkä ollut kovin vaikea, jaoton subjektihan saa pääsääntöisesti nominatiivimuotoisen predikatiivin.

Kohta 14 on samantyyppinen kuin kohta 12, sillä siinäkin on jaottomaksi hahmottuva subjekti *kuva*:

14) Ulkomaisten tiedotusvälineiden välittämä kuva suomalaisista on *yksipuolinen*.

Tenttiaineistossa esiintyi yksi poikkeuksellinen predikatiivi subjektin *kuva* yhteydessä: *Suomenruotsalaisten kirjoittamissa teoksissa kansan kuva on aina surullista*. Predikatiivikokeessakin subjektin *kuva* kanssa esiintyi pientä horjuvuutta, mikä saattaa johtua siitä, että se ei ehkä hahmotu täysin selvästi jaottomaksi. *Kuva* ei ole aina konkreettinen

asia, vaan voi viitata sellaiseenkin kuvaan, joka ei ole aistein havaittavissa. *Kuva* ei kuitenkaan ole siinä määrin abstrakti subjekti, että se saisi partitiivimuotoisen predikatiivin. Kohdan 12 subjekti *rooli* on hiukan samanlainen, sillä sen voisi myös ymmärtää abstraktiksi, mutta se saa kuitenkin nominatiivimuotoisen predikatiivin.

Eräs predikatiivikokeen vastaajista on perustellut kohdassa 14 nominatiivipredikatiivin valintaa sanalla ”countable”. Subjektin tarkoitteen laskettavuudesta voikin joissakin tapauksissa olla apua, kun mietitään predikatiivin sijamuotoa. Aiemmin luvussa 4 todettiin, että mietittäessä predikatiivin sijavalintaa määritteet *abstrakti* ja *konkreettinen* eivät ole aina tarpeeksi havainnollisia, sillä monet suomen kielen sanoista on helppo hahmottaa abstrakteiksi, mutta silti ne ovat jaottomia ja saavat nominatiivipredikatiivin. Tällainen on esimerkiksi sana *tunne*: *Pelon tunne on hyvin voimakas*. Tämän vuoksi sääntö, jonka mukaan abstrakti subjekti saa partitiivimuotoisen predikatiivin, tuntuu joissakin tapauksissa riittämättömältä. Samoin voi olla, että jokin subjektin tarkoite ei hahmotu abstraktiksi mutta saa kuitenkin partitiivimuotoisen predikatiivin.

S2-oppikirjoissa puhutaan kuitenkin laskettavuuden sijaan yleensä abstrakteista ja konkreettisista subjekteista sekä ainesanoista. Tässä työssä tarkastelluista S2-oppikirjoista yhdessäkään ei puhuta laskettavuudesta. Laskettavuus ei ole ongelmaton kriteeri predikatiivin sijan valinnalle, sillä ei voida täysin yksiselitteisesti määritellä, mikä on laskettavissa ja mikä ei. Esimerkiksi *elämä* on tyypillinen esimerkki abstraktista substantiivista, mutta se voi olla joissain tapauksissa laskettavissa. On kuitenkin huomattava, että *elämä* voi subjektina saada nominatiivimuotoisen predikatiivin juuri niissä tapauksissa, jolloin sen tarkoite on käsitettävissä laskettavissa olevaksi: *Jokaisen elämä on arvokas*. Jos taas subjektin tarkoite ei ole laskettavissa, saa se partitiivimuotoisen predikatiivin: *Elämä on ihanaa*. On siis osittain kiinni kontekstista, onko jokin subjekti ymmärrettävissä laskettavaksi vai ei-laskettavaksi, minkä vuoksi laskettavuuden kriteeriä voi olla hankala soveltaa. Laskettavuus ei myöskään ota huomioon predikatiivin käyttäytymistä esimerkiksi monien ainesanojen kanssa. *Makkara* on laskettava käsite, mutta toisaalta voidaan sanoa, että *makkara on hyvää*. Jälleen predikatiivin sija riippuu lausekontekstista eli siitä, käsitelläänkö subjektia jaollisena vai jaottomana. Ainesanojen täytyy olla rajattuja tai yksilöityjä, jotta niitä voidaan käsitellä jaottomina ja siten laskettavina (ISK: 550). Laskettavuuden käsitteestä voikin olla hyötyä esimerkiksi jaollisuuden ja jaottomuuden eron havainnollistamisessa, sillä yleensä jaottomat tarkoitteet ovat laskettavissa, jaolliset taas eivät.

Kohdassa 15 on abstrakti subjekti, *taide*, joka saa partitiivimuotoisen predikaatiivin:

15) Onko uskonnollinen taide aina *pyhää*?

Kolme vastaaja oli kommentoinut juuri subjektin abstraktiutta: yksi vastaaja oli kirjoittanut partitiivipredikaatiivin perusteluksi sen, että taide on abstrakti käsite, mutta kaksi muuta vastaajaa eivät olleet niin varmoja:

”Taide on abstraktinen käsite”

”vaikea, mutta luulen, että taide on abstraktia”

”En ole varmaa, taide voi olla abstraktinen sana”.

Toinen vastauksestaan epävarmoista vastaajista oli valinnut sijamuodoksi partitiivin ja toinen nominatiivin. Tässäkin yhteydessä käy ilmi, että opiskelijoille ei ole aina selvää, mitkä käsitteet ovat abstrakteja ja mitkä eivät.

Kohta 16 on säännönmukainen, sillä siinä on monikollinen subjekti, joka saa partitiivimuotoisen predikaatiivin:

16) Luonnonsuojelulain mukaan kaikki luonnonvaraiset linnut ovat *rauhoitettuja*.

Kolme vastaajaa perustelikin jälleen vastaustaan sillä, että kyseessä on monikko. Yksi vastaaja kirjoitti vain *”monikko”*, kaksi muuta mainitsivat subjektin olevan monikossa. Pientä horjuntaa predikaatiivin sijaanvalinnassa tässä kohdassa saattoi aiheuttaa se, että predikaatiivi *rauhoitettu* ei välttämättä ollut kovin tuttu sana kaikille vastaajille. Lisäksi predikaatiivilause saattoi sekoittaa passiivilauseeseen *Luonnonsuojelulain mukaan kaikki luonnonvaraiset linnut on rauhoitettu*. Predikaatiivikokeessa predikaatiivin kohdalla on tyhjä paikka, joten vastaaja voi päätellä ainoastaan verbin muodosta (*ovat/on*) onko kyseessä predikaatiivi- vai passiivilause. Tämä oli todennäköisesti harhauttanut ainakin yhtä vastaajaa, joka oli antanut predikaatiivin *rauhoitettuja* sijaan muodon *rauhoitettu*.

60-prosenttisesti olivat oikein kohdat 6 b) ja 8. Kohdassa 6 myös ensimmäinen predikatiivi *vihreät* oli vaikea, sillä se oli vastaajilla vain 50-prosenttisesti oikeassa sijamuodossa:

6) Eiväthän lastenhuoneen verhot ole a) *vihreät*, ne ovat b) *siniset*.

Molemmat predikatiivit, a) ja b) olivat oikein vain 40 % vastaajista. Osalla vastaajista predikatiivit olivat siis eri sijamuodoissa, vaikka ne kuvaavat samaa subjektiä ja ovat molemmat väriä kuvaavia adjektiiveja. Molemmat lauseen predikatiivit olisivat odotuksenmukaisempia nominatiivissa, sillä subjekti *lastenhuoneen verhot* on yksi kokonaisuus, setti. Yksi molemmat muodot oikein saaneista vastaajista perustelikin vastaustaan ”*Huoneen kaikki verhot ovat siniset*”. Odotuksenvastaisia muotoja perusteltiin näin:

”1. Kielto muoto, 2. verhot on monikkosana”

”1. Kielteinen lause, partitiivi 2. kun ’ne ovat’, sitten monikon partitiivi”

”Subjekti ja verbi ovat monikossa, siis käytän monikkopartitiivi”

Kahdessa ensimmäisessä kommentissa tulee jälleen esiin virheellinen oletus, jonka mukaan kieltö aiheuttaisi partitiivin myös predikatiivilauseessa. Toisessa ja kolmannessa kommentissa predikatiivin sijaanvalinta näyttäisi lisäksi ainakin osittain perustuvan oletukseen, että monikollisen subjektin kanssa tulee aina partitiivimuotoinen predikatiivi.

Kohta 8 on predikatiivin sijaan määrätymisen kannalta poikkeus. Siinä on subjektina abstrakti subjekti *ihmisen arvo*, mutta predikatiivi tulee nominatiiviin:

8) Ihmisen arvon pitäisi olla *samanlainen* joka paikassa.

Subjekti *arvo* saa aina nominatiivimuotoisen subjektin: *Elämän arvo on suuri; rahan arvo on vaihteleva*. Lisäksi kohdassa 8 on erikoistyyppinen predikatiivilause, sillä sen subjekti on genetiivissä. Kyseessä on nesessiivirakenne, jossa yhdistyy nesessiiviverbin *pitää* konditionaali ja a-infinitiivin perusmuoto verbistä *olla*. Ei ollut siis yllättävää,

että kohta 8 oli oikein ainoastaan 60 % vastaajista. Neljä vastaajaa oli perustellut sija-
valintaansa:

”Ihmisen arvo on abstraktia, siis käytän partitiivi”

”Subjekti on abstrakti sana”

”Pitää on modaaliverbi, nominatiivi (akkusatiivi)”

”Yksikkö”

Kahden ensimmäisen kommentin kirjoittajat olivat valinneet sijaksi odotuksenvastaisen partitiivin. Kahden jälkimmäisen kommentin kirjoittajat sen sijaan olivat valinneet odotuksenmukaisen sijan, nominatiivin. Toinen perustelee nominatiivin valintaa sillä, että kyseessä on yksikkö. Toisella vastaajalla sekoittuu hieman lausetyypit, sillä hän perustelee nominatiivin valintaa verbin vaikutuksella. Hän huomaa ihan oikein, että *pitää* on modaaliverbi, mutta se ei kuitenkaan vaikuta predikatiivin sijanmääräytymiseen. Transitiivilauseessa verbi vaikuttaa objektin sijanmääräytymiseen, mutta vaikka predikatiivilauseessa olisi jokin muu verbi *olla*-verbin lisäksi, se ei vaikuta predikatiivin sijanmääräytymiseen.

50-prosenttisesti oikein olivat kohdat 1, 6, 9, 10 ja 11. Kohta 1 on poikkeuksellinen, sillä siinä on subjektina teonnimi tapaaminen, mutta predikatiivi tulee nominatiiviin:

1) Presidenttien tapaaminen oli *kiireetön*.

Aiemmin luvussa 4.2.3 oli esillä tämäntyyppiset abstraktit subjektit, jotka voivat olla vaikeita S2-opiskelijoille poikkeuksellisuutensa vuoksi. Teonnimisubjektin kohdalla adjektiivipredikatiivi tulee yleensä lähes aina partitiiviin. Kaksi vastaajaa perustelikin valitsemaansa odotuksenvastaista partitiivipredikatiivia juuri sillä, että teonnimien kanssa tulee aina partitiivipredikatiivi. Odotuksenmukaisen sijamuodon valinneet perustelivat sijavalintaansa seuraavasti:

”Koko tapaaminen, eli ei partitiivi”

”Tapaaminen on countable”

Perustelut osoittavat hyvin sen, miksi *tapaaminen* saa poikkeuksellisesti nominatiivi-predikatiivin. *Tapaaminen* ei ole aina merkitykseltään yhtä vahvasti toimintaa kuvaava kuin monet muut teonnimet, esimerkiksi *juokseminen* tai *laulaminen*. Sanalla *tapaaminen* on kaksi merkitystä: sillä voidaan tarkoittaa tapahtumaa, jolla on alku ja loppu, kuten nyt predikatiivikokeen kohdassa 1, mutta sitä voidaan käyttää myös enemmän teonnimille tyypillisellä tavalla, esimerkiksi lauseessa *Ystävien tapaaminen on aina hauskaa*, jolloin se kuvaa enemmän tekemistä yleensä. *Tapaaminen* on myös siinä mielessä poikkeuksellinen teonnimi, että se on laskettavissa: *Hänellä oli kaksi tapaamista samaan aikaan*.

Kohdassa 9 nominatiivi on odotuksenmukaisempi predikatiivin sijana, vaikka subjektina on abstrakti käsite *elämä*:

9) Teoksen päähenkilön elämä oli *kiinnostava*.

Subjektia tarkastellaan kokonaisuutena, siis jaottomana. Joissakin tilanteissa voisi ehkä käyttää myös partitiivia, mutta se tuntuisi jossain määrin odotuksenvastaiselta. Toisaalta voisiko tässä tapauksessa ajatella partitiivipredikatiivin tuovan mukaan Huumon määrittelemää nominaalista aspektia (luku 2.2.3)? Nominaalinen aspekti ilmenee Huumon mukaan predikatiivilauseessa, jos subjektin tarkoitetta tarkastellaan seriaaliseksi, osa osalta. Partitiivi voisi mahdollisesti nostaa esiin tulkinnan, että päähenkilön elämää tarkastellaan vaiheittain, vaikkapa kirjan lukuprosessin aikana: *Teoksen päähenkilön elämä oli kiinnostavaa*. Verrattuna nominatiiviin näyttäisi ainakin siltä, että partitiivi voisi tuoda esiin lauseen esittämän tilanteen keston. Lopulta merkitysero on kuitenkin melko tulkinnanvarainen. Tässä kohdassa neljä vastaajaa perusteli tai kommentoi predikatiivin sijavalintaa:

”Elämä on konkreettinen”

”Elämä on epämääräinen”

”Countable”

”Vaikea”

Abstraktin ja konkreettisen käsitteen ero ei ole välttämättä selvä edes subjektin *elämä* tapauksessa, sillä yhden vastaajan mielestä *elämä* on konkreettinen käsite, toisen mielestä taas epämääräinen. Vaikka *elämä* luokitellaan abstraktiksi käsitteeksi, se voi saada joissakin konteksteissa myös nominatiivipredikatiivin (ks. luku 4.2.3). Tällöin *elämä* on rajattu ja tulkittavissa jaottomaksi. Se on tällöin myös laskettava, kuten yksi vastaaja kommentoi.

Kohdassa 10 on jälleen teonnimi subjektina, jolloin predikatiivi tulee partitiiviin:

10) Tähän aikaan vuodesta sienestäminen on *mieluisaa puuhaa*.

Partitiivin valitsi 50 % ja nominatiivin 40 % vastaajista, yksi vastaaja jätti kohdan tyhjäksi. Nominatiivimuotoinen predikatiivi ei olisi aivan mahdoton tässä tapauksessa, mutta partitiivi tuntuu kuitenkin odotuksenmukaisemmalta. Yleensä substantiivipredikatiivit ovat teonnimisubjektien kanssa nominatiivissa: *Sienestäminen on hyvä harrastus / taitolaji*. Jostain syystä predikatiivi *puuha* on kuitenkin tässä tapauksessa jonkin verran odotuksenmukaisempi partitiivimuotoisena. Partitiivimuotoa tosin auttaa predikatiivin adjektiivimäärite *mieluisa*, sillä ilman adjektiivimääritettä *puuha* ei voisi olla yhtä luontevasti partitiivimuotoinen.

Kohdassa 11 partitiivipredikatiivi *fiktiota* kuvailee subjektia *tarina* distributiivisesti, mutta myös ilmaisee joukon tai luokan, johon subjekti kuuluu:

11) Vaikka Lisbethin tarina on *fiktiota*, siitä löytyy lukuisia tosielämästä tuttuja elementtejä.

Tässä merkityksessä predikatiivi *fiktiota* on siinä mielessä vaihtelematon, että se ei muutu monikolliseksi, vaikka subjekti olisi monikollinen. Predikatiiviin muotoon ei myöskään vaikuta subjektin jaollisuus tai jaottomuus. Vastaajista kolme on kommentoinut tai perustellut vastaustaan kohdassa 11:

”Ei ole mitään syytä käyttää partitiivia”

”Subjekti on laskettava”

”Epämääräinen”

Kahden ensimmäisen perustelun kirjoittajat valitsivat predikatiivin sijaksi odotuksenvastaisen nominatiivin. Normaalistihan subjekti *tarina* saisikin nominatiivimuotoisen predikatiivin (*Tarina on pitkäveteinen*). Tässä tapauksessa predikatiivi kuitenkin ilmaisee subjektin kuulumista johonkin luokkaan, joten sen sijamuoto on aina partitiivi. Hiukan samantapaisia ovat materiaalia ilmaisevat predikatiivit (*Tuolinpäällinen on nahkaa; Nuo jakkarat ovat puuta*). Tämä kohta oli jostain syystä jossain määrin hankala, vaikka kohdassa 20 a) esiintynyt subjektin materiaalia kuvaava partitiivi *puuta* oli vastaajilla 90-prosenttisesti oikein. Ilmeisesti partitiivin käyttö juuri subjektin materiaalia ilmaisevassa onkin jo hyvin hallussa opiskelijoilla. Myös S2-oppikirjoissa on usein esillä materiaalin partitiivi, joten se tulee helposti tutuksi S2-opiskelijoille. Yksi vastaaja, joka oli valinnut predikatiivin sijaksi odotuksenmukaisen partitiivin, kommentoi sijavalintaansa sanalla ”epämääräinen”. Hän ilmeisesti tarkoittaa tällä hieman samaa kuin abstrakti. Tässä yhteydessä subjektin epämääräisyys tai abstraktius ei kuitenkaan oikein käy perusteluksi predikatiivin sijaanvalinnalle.

5.1.3 Vaikeat muodot

Vaikeiksi luokiteltuja, eli vähemmän kuin 50-prosenttisesti oikeita vastauksia tuottaneita muotoja, oli kokeen predikatiiveista 14 %. Seuraava kohta oli vastaajilla 40-prosenttisesti oikein:

2) Aktivistien esittämä kritiikki oli *terävää*.

Subjekti *kritiikki* on abstrakti sana, jolloin siihen viittaavan predikatiivin tulisi olla partitiivimuotoinen. Yksi partitiivin valinneista vastaajista olikin perustellut vastaustaan sillä, että kritiikki on abstrakti käsite. Suurin osa vastaajista oli kuitenkin valinnut predikatiivin sijaksi nominatiivin. Vaikuttaa siltä, että nominatiivin valinneet eivät hahmottaneet *kritiikkiä* jaolliseksi, abstraktiksi käsitteeksi. Kohtaa myös kommentoitiin vaikeaksi. Yksi vastaaja, joka oli valinnut nominatiivin predikatiivin sijamuodoksi, perusteli valintaansa sillä, että subjekti *kritiikki* on ”countable”. Aivan kuten luvussa 4.2.1 mai-

nittiin, *kritiikki* voi tarkoittaa myös konkreettista, esimerkiksi lehdessä ilmestynyttä kritiikkiä, jolloin se saa nominatiivipredikatiivin. Predikatiivikokeen kohdassa 2 *kritiikki* ei kuitenkaan hahmotu konkreettiseksi, laskettavissa olevaksi käsitteeksi. On kuitenkin huomattava, että koska predikatiivikokeen lauseella ei ole tukenaan kontekstia, vastaajien on voinut olla vaikea hahmottaa, mikä sanan *kritiikki* merkitys tässä tapauksessa on. Tämä voi selittää odotuksenvastaisten nominatiivipredikatiivien suuren osuuden. Kuitenkin myös tenttiaineiston perusteella *kritiikki* vaikuttaisi olevan hankala subjekti predikatiivin sijaan määrätymisen kannalta (luku 4.2.1).

Kohdat 4 ja 20 b) osoittautuivat predikatiivikokeen vaikeimmiksi, sillä ne olivat vain 30 prosentilla vastaajista odotuksenmukaisessa sijamuodossa. Kohdassa 4 subjektina on abstrakti käsite *nykyrunous*, joka vaatii partitiivipredikatiivin:

4) *Nykyrunous on tasokasta.*

Tuntuu jossain määrin yllättävältä, että tämä kohta osoittautui toiseksi predikatiivikokeen vaikeimmista. Predikatiivikokeen vastaajien kommentteista löytyy kuitenkin ainakin osittain selitys tälle:

”Aika helppo, partitiivi koska runous on abstrakti”

”Runous on konkreettinen sana”

”Countable”

”Yksikkö”

Kommenteista käy ilmi, että *nykyrunous* ei aina hahmotu selvästi abstraktiksi käsitteeksi. Vaikka yksi vastaaja huomaakin käsitteen abstraktiksi, toinen kuvaa sitä konkreettiseksi ja kolmas laskettavaksi. Lisäksi yksi vastaaja perustelee vastaustaan sillä, että kyseessä on yksikkö.

Kohdassa 20 oli kaksi predikatiivista, *puuta* ja *vaaleanpunaiset*, jotka molemmat viittasivat saman talon seiniin:

20) Naapuriin rakennettu uusi talo ei sovi maisemaan. Sen seinät ovat a) *puuta* ja väritään ne ovat b) *vaaleanpunaiset*.

Kohtaa 20 a) käsiteltiin jo edellä helppojen ja melko helppojen muotojen yhteydessä luvussa 5.1.1., sillä se oli vastaajilla oikein 90-prosenttisesti. Miksi toinen, seinien väriä kuvaava predikatiivi *vaaleanpunaiset* oli huomattavasti vaikeampi kuin materiaalia kuvaava predikatiivi *puuta*? Edellä luvussa 5.1.1. jo todettiin, että materiaalia ilmaiseva partitiivi tuntuisi olevan opiskelijoilla hyvin hallussa, eikä sen käytössä ei esiintynyt odotuksenvastaisia muotoja tenttiaineistossakaan. Lisäksi predikatiivikokeen vastaajat osasivat nimetä partitiivin valinnan syyksi sen, että se ilmaisee materiaalia. Subjektin materiaalia kuvailevan predikatiivi voi olla helpompi myös sen vuoksi, että sen sijamuoto ei riipu subjektina olevasta sanasta, vaan se on aina partitiivissa.

Seinien väriä ilmaiseva predikatiivi *vaaleanpunaiset* oli ehkä vaikea sen vuoksi, että yleensä monikollisen subjektin kanssa käytetään partitiivipredikatiivia. Poikkeus on kuitenkin sellaiset monikolliset subjektit, jotka hahmottuvat yhdeksi kokonaisuudeksi, setiksi (luku 4.2.2), kuten tässä talon seinät. Nominatiivi- ja partitiivipredikatiivi ovat yleensä molemmat mahdollisia, mutta ne aiheuttavat eri tulkinnan. Tässä tapauksessa nominatiivipredikatiivi on odotuksenmukaisempi, sillä se tulkitaan niin, että kyse on kaikista talon seinistä. Yksi predikatiivikokeen vastaajista myös perusteli nominatiivin valintaa sillä, että talon kaikki seinät ovat vaaleanpunaiset. Odotuksenvastaista partitiivia perusteltiin subjektin monikollisuudella. Partitiivipredikatiivi kuitenkin tulkittaisiin tässä tapauksessa niin, että vain osa seinistä on vaaleanpunaisia, mikä olisi tässä kontekstissa outo tulkinta.

5.2 Opiskelijoiden omat käsitykset predikatiivin sijnääräytymisestä

Tarkastelen tässä luvussa predikatiivikokeen vastaajien vapaita kommentteja. Kommentteja oli esillä jo edellisessä luvussa, mutta tässä luvussa tarkoitukseni on pohtia tarkemmin, mitä ne kertovat opiskelijoiden käsityksistä predikatiivin sijnääräytymisestä. Kommentteja oli predikatiivikokeessa yhteensä 76 kappaletta, eli noin joka kolmannessa kokeen kohdassa. Kommenttien pituus vaihtelee, osa on yksisanaisia ja osa hiukan pidempiä.

Predikatiivikokeen tehtävänannossa pyydettiin vastaajia perustelemaan vastaustaan tai kertomaan, jos jokin kohta on helppo tai vaikea. Kuitenkin vain 15 kommentissa otettiin kantaa jonkin kokeen kohdan vaikeustasoon. Näistä viidessä kommentissa

luokiteltiin jokin kohta helpoksi, viidessä vaikeaksi ja viidessä kommentissa vastaaja ilmaisi epävarmuutensa vastauksestaan. Mikään predikatiivikokeen kohta ei kuitenkaan erottunut kommenttien perusteella selvästi useamman vastaajan mielestä vaikeaksi tai helpoksi. Ainoastaan kohdassa 3, joka oli vastaajilla 100-prosenttisesti oikein, kaksi vastaajaa oli kirjoittanut, että kohta on helppo. Muissa kohdissa kommentit olivat yksittäisiä. Pääosin vastaajat olivat luokitelleet helpoiksi ja vaikeiksi samat kohdat, jotka osoittautuivat myös edellisen luvun perusteella helpoiksi ja vaikeiksi. Muutama poikkeus tosin oli mukana, esimerkiksi yhden vastaajan mielestä kohta 1 oli helppo, vaikka se oli vastaajilla keskimäärin oikein vain 50-prosenttisesti. Epävarmuutta omasta vastauksesta ilmaistiin kuitenkin sekä keskimäärin vaikeissa että helpoissa kohdissa.

Useimmin predikatiivikokeen vastaajat perustelivat predikatiivin sijan valintaa yksikön ja monikon vaihtelulla. Sijan valinnan syyksi kerrottiin 13 tapauksessa monikko ja kolmessa tapauksessa yksikkö – oletettavasti vastaajat tarkoittivat subjektin lukua, vaikka he eivät yleensä eritelleet sitä tarkemmin. Yleensä predikatiivi noudattaa subjektin lukua: poikkeuksia tästä ovat lähinnä jotkin nominatiivimuotoiset substantiivipredikatiivit, joilla halutaan kategorisoida subjekti poikkeuksellisesti jaottomaksi, ja esimerkiksi materiaalia ilmaiseva partitiivipredikatiivi, joka on myös monikollisen subjektin kanssa yksiköllinen (ISK: 908). Predikatiivikokeen kohdassa 7 (*Elokuvassa oli paljon hahmoja, jotka olivat erilaisia kuin kirjassa*) viisi vastaajaa perusteli partitiivin valintaa sillä, että kyseessä on monikko. Pääsääntöisesti predikatiivi on monikon partitiivissa, jos subjekti on monikollinen, ja näin oli myös tässä kohdassa. Monikkoa käytettiin perusteluna myös kohdassa 6 b) (*Eiväthän lastenhuoneen verhot ole a) vihreät, ne ovat b) siniset*), jossa predikatiivi on nominatiivissa, vaikka subjekti on monikollinen, sillä subjekti on käsitettävissä yhdeksi jaottomaksi kokonaisuudeksi. Subjektin lukua ei kuitenkaan voinut tässä tapauksessa käyttää predikatiivin sijavalinnan perusteena, joten monikkoa sijavalinnan perusteena käyttäneet olivat valinneet predikatiivin sijamuodoksi odotuksenvastaisen partitiivin.

Vastaajat perustelivat vastauksiaan jonkin verran myös subjektin tarkoitteen abstraktiudella tai konkreettisuudella. Esimerkiksi kohdassa 15 (*Onko uskonnollinen taide aina pyhää?*) kolme vastaajaa perusteli partitiivin valintaa subjektin abstraktiudella. Kaksi näistä kolmesta vastaajasta kuitenkin ilmaisi epävarmuutensa siitä, onko taide abstrakti käsite. Muutenkin vapaista kommentteista käy ilmi, että vastaajille ei aina ole selvää, milloin on kyse abstraktista subjektin tarkoitteesta ja milloin ei. Esimerkiksi

kohdassa 9 (*Teoksen päähenkilön elämä oli kiinnostava*) subjektia kommentoidaan kolmella erilaisella tavalla:

”Elämä on epämääräinen”

”Elämä on konkreettinen”

”Countable”

Vaikka *elämää* käsitellään normaalisti jaollisena käsitteenä, on se predikatiivikokeen lauseen kontekstissa jaoton. Päähenkilön *elämää* käsitellään kokonaisuutena, joten sitä voi pitää tässä tapauksessa myös laskettavana käsitteenä. Konkreettisena käsitteenä *elämää* on kuitenkin hankala pitää, vaikka sitä käsiteltäisiinkin jaottomana. Yksi vastaaja kommentoi *elämää* ”epämääräiseksi”, jolla hän luultavasti tarkoittaa suunnilleen samaa kuin jaollisella tai abstraktilla. Myös muissa predikatiivikokeen kohdissa oli havaittavissa, että abstraktit ja konkreettiset subjektit sekoittuvat vastaajilla.

Subjektin laskettavuus predikatiivin sijanvalinnan perusteena nousi myös esiin opiskelijoiden vastauksissa. Vastaajien joukossa oli erityisesti yksi opiskelija, joka käytti usein sijanvalinnan perusteena laskettavuutta, muut vastaajat käyttivät tätä perustelua vähemmän. Kuten aiemmin luvussa 5.1.2 todettiin, subjektin laskettavuuden käsitettä ei juurikaan käytetä S2-oppikirjoissa. Laskettavuuden käsitteestä voi kuitenkin olla hyötyä jaollisuuden ja jaottomuuden eroa selvittäessä, sillä pelkkä jako konkreettisiin ja abstrakteihin subjekteihin voi olla riittämätön.

Sijan valintaa perusteltiin melko usein muihinkin subjektin ominaisuuksiin nojaten. Esimerkiksi kohdassa 1 muutama vastaaja valitsi predikatiivin sijamuodoksi partitiivin sillä perusteella, että subjektina oli teonnimi:

”-minen-sanan adjektiivipredikatiivi on partitiivissa”

”helppo, koska siinä on verbaalisubstantiivi”

Nämä vastaajat eivät kuitenkaan huomanneet, että teonnimi *tapaaminen* ei ole tässä yhteydessä säännönmukainen, vaan se saa nominatiivipredikatiivin. Subjektin ja sitä kautta koko lauseen merkitys nousi myös joissakin kohdissa sijavalinnan perusteluksi.

Esimerkiksi kohdassa 10 perusteltiin partitiivipredikatiivin valintaa sillä, että sienestäminen on prosessi.

Predikatiivin sijamuotojen, nominatiivin ja partitiivin, merkitykset nousivat joissakin kommenteissa esiin. Erityisesti nominatiivin valintaa perusteltiin sillä, että kyseessä ei ole osa, vaan kokonaisuus:

”Koko tapaaminen, eli ei partitiivi”

”Kaikki seinät ovat vaaleanpunaiset”

Kommentit liittyvät kohtiin 1 ja 20 b). Predikatiivin sanaluokkaan opiskelijat eivät kiinnittäneet juurikaan huomiota, tosin poikkeuksia oli muutama, kohdissa 10 ja 18. Molemmissa kohdissa yksi vastaaja ilmoittaa olevansa epävarma vastauksestaan, sillä predikatiivi on substantiivi (*mieluisaa puuhaa, järkevä teko*). Lisäksi yksi vastaaja mainitsee kohdassa 1 teonnimien olevan aina partitiivissa adjektiivipredikatiivien kanssa. Predikatiivin sanaluokkaa kommentoitiin siis vain kohdissa, joissa subjektina on teonnimi. Näyttää siltä, että adjektiivipredikatiivit ovat opiskelijoille tutumpia teonnimisubjektien yhteydessä, sillä substantiivipredikatiivi aiheuttivat teonnimisubjektien yhteydessä epävarmuutta.

Lauseen kielteisyys nousi predikatiivin sijavalinnan syyksi yllättävän useassa tapauksessa, sillä yhteensä kuudessa kommentissa mainittiin se syyksi partitiivipredikatiivin valinnalle. Predikatiivikokeessa oli kaksi predikatiivilauseetta, jotka olivat kielteisiä, toinen kohdassa 5 ja toinen kohdassa 6 a). Lauseen kielteisyys mainittiin partitiivin valinnan syyksi neljässä kommentissa kohdassa 5 (*Ei ole tärkeää, mitä teet työksesi*) ja kahdessa kommentissa kohdassa 6 a) (*Eiväthän lastenhuoneen verhot ole a) vihreät, ne ovat b) siniset*). Yksi vastaaja oli maininnut lauseen kielteisyyden sijavalinnan syyksi molemmissa kohdissa, muut vain jommassakummassa, joten predikatiivikokeen vastaajista viisi (50 %) oletti, että lauseen kielteisyys voi olla syy partitiivipredikatiivin valinnalle. Tenttiaineiston analyysin pohjalta tulos tuntuu yllättävältä, sillä tenttiaineistossa ei ollut yhtään poikkeavaa predikatiivia kielteisissä lauseissa. Toisaalta voi olla, että tenttiaineisto ei sisältänyt niin paljon kielteisiä lauseita, että ilmiö olisi noussut esiin.

Kiellon ja partitiivin yhteydestä puhutaan paljon S2-opetuksessa, sillä monessa lausetyypissä kielto aiheuttaa partitiivin. Transitivilauseessa kielto muuttaa objektin partitiiviin (*Haluan uuden kellon; En halua uutta kelloa*), samoin eksistentiaalilauseessa

subjekti reagoi kieltoon (*Pöydällä on kello; Pöydällä ei ole kelloa*). Tässä valossa ei ole ihmeteltävää, että jopa edistyneet S2-opiskelijat yleistävät kiellon vaikutuksen koskemaan myös predikatiivin sijamuotoa. Usein voi olla myös, että S2-oppikirjoista puuttuu tieto siitä, että kielto ei vaikuta predikatiivin sijaan (Hämäläinen 1996: 32). Tässä tutkimuksessa tarkastelluista oppikirjoistakin vain kahdessa (*Suomen kielioppia ulkomalaisille ja Tilanteesta toiseen*) on mainittu, että kielto ei vaikuta predikatiivin sijaan.

Myös lausetyyppien sekoittuminen voi olla syynä siihen, että opiskelijat yleistävät kiellon vaikutuksen koskemaan myös predikatiivin sijamuotoa. Esimerkiksi predikatiivikokeen kohdassa 5 esiintynyt predikatiivilause *Ei ole tärkeää, mitä teet työksesi* ei ole prototyyppinen predikatiivilause, sillä subjektina on lause. Kaikki vastaajat eivät ehkä hahmottaneet tätä lausetta predikatiivilauseeksi, ja se saattoi sekoittua esimerkiksi samantyyppiseen eksistentiaalilauseeseen tai ilmiölauseeseen, joka on eksistentiaalilauseen alatyyppejä. Ilmiölauseessa subjekti seuraa verbiä ja teemapaiikka on tyhjä, eli lause on verbialkuinen: *On toinenkin vaihtoehto; Muodostui kolme ryhmää* (ISK: 855). Aivan kuten eksistentiaalilauseessa, myös ilmiölauseessa kielto muuttaa subjektin partitiivimuotoiseksi: *Ei ole toista vaihtoehtoa; Ei muodostunut kolmea ryhmää*. Predikatiivilauseissa subjekti on yleensä lauseen alussa, joten kohdan 5 tyyppiset verbialkuiset predikatiivilauseet ovat harvinaisempia.

Lausetyypeistä ja -rakenteista oli muutama maininta vastaajien vapaissa kommentteissa. Whiten *Suomen kielioppia ulkomalaisille* -oppikirjassa esiteltyn ”on hauskaa” -rakenteeseen viitattiin kaksi kertaa kohdan 17 yhteydessä. Yksi vastaaja oli sekoittanut lausetyypit, sillä hän kommentoi kohtiin 7, 16 ja 20 b) ”*Subjekti + predikatiivi + adjektiivi -muotoinen eksistentiaalilause – partitiivi*.” Sama vastaaja kutsuu lisäksi kohdan 10 predikatiivilauseetta eksistentiaaliseksi ja sen predikatiivia objektiksi. Yksi vastaaja on perustellut kohdassa 15 (*Onko uskonnollinen taide aina pyhää?*) predikatiivin sijaanvalintaa sanalla ”kysymys”, vaikka predikatiivilauseessa predikatiivin sijamuotoon ei vaikuta, onko lause kysymyslause vai ei. Kuitenkin joissakin kysymyslauseissa objekti tai subjekti saattaa olla partitiivimuotoinen kysymyksen mahdollisen kieltohaikuisuuden vuoksi (*Onko sulla kännykkää?*), mutta tämä ilmiö ei näy predikatiivilauseissa.

5.3 Yhteenvetoa Predikatiivikokeesta

Predikatiivikokeessa helpoiksi osoittautuivat etenkin konkreettista subjektia kuvailevat säännönmukaiset predikatiivit. Helppoja olivat myös subjektin materiaalia kuvaileva partitiivipredikatiivi ja osa teonnimiä kuvailevista predikatiiveista. Opiskelijat myös tunnistivat helposti predikatiivien joukosta predikatiiviadverbiaalin, osittain ehkä siksi, että verbinä oli *toimia* eikä esimerkiksi *olla*.

Predikatiivikokeen melko vaikeiksi luokitellut kohdat sisälsivät abstrakteja subjekteja kuvailevia predikatiiveja. Opiskelijoiden vapaista kommentteista käy ilmi, että kaikki eivät hahmota, mitkä ovat konkreettisia ja mitkä abstrakteja subjekteja. Melko vaikeaksi osoittautui myös muutama konkreettista subjektia kuvaileva predikatiivi, kuten esimerkiksi kohdan 6 verhojen väriä kuvailevat adjektiivipredikatiivit *siniset* ja *vihreät*. Tässä kohdassa ongelmia aiheutti kommenttien perusteella kaksi asiaa: Ensimmäinen oli se, että opiskelijat eivät hahmottaneet verhoja yhdeksi jaottomaksi kokonaisuudeksi, jota tulisi kuvata nominatiivipredikatiivilla. Toinen oli oletus siitä, että kielto aiheuttaa partitiivin myös predikatiivilauseessa. Tämä oletus oli yllättävän yleinen vastaajien keskuudessa, sillä se mainittiin useammassa kohdassa partitiivipredikatiivin perusteluna. Melko vaikeita olivat myös muutamat predikatiivin sijanmääräytymisen kannalta poikkeukselliset kohdat, kuten 1 ja 8, joissa abstrakti subjekti saa nominatiivimuotoisen predikatiivin.

Predikatiivikokeessa alle 50-prosenttisesti oli oikein kolme kohtaa. Näistä kaksi sisälsi abstraktin ja yksi konkreettisen subjektin. Abstraktit subjektit saivat aivan säännönmukaisesti partitiivipredikatiivin, mutta ongelmaksi muodostui jälleen abstraktin subjektin tunnistaminen. Predikatiivikokeen vaikein kohta sisälsi konkreettisen, monikollisen subjektin, joka kuitenkin hahmottuu jaottomaksi kokonaisuudeksi kontekstin perusteella (*talon seinät*). Tätä kuvaava subjekti oli odotuksenmukaisessa sijamuodossa vain 30 % vastaajista, mikä tuntuu jossain määrin yllättävältä. Myös predikatiivikokeen kohdassa 6 (*Eiväthän lastenhuoneen verhot ole vihreät, ne ovat siniset*), jossa subjekti on konkreettinen, monikollinen ja yhdeksi kokonaisuudeksi käsitettävä, oli havaittavissa sama ilmiö: vain 40 % opiskelijoista sai molemmat predikatiivit oikein.

Opiskelijoiden vapaiden kommenttien perusteella on mahdollista hahmottaa hieman sitä, mikä opiskelijoiden omasta mielestä vaikuttaa predikatiivin sijanmääräytymiseen. Eniten opiskelijat perustelivat predikatiivin sijanvalintaa subjektin luvulla. Varsinkin partitiivin valintaa perusteltiin usein subjektin monikkomuodolla. Toiseksi

käytetyin perustelu oli subjektin konkreettisuus vs. abstraktisuus. Kommenteista kuitenkin kävi ilmi, että eri opiskelijat eivät mieltäneet samoja subjekteja abstrakteiksi tai konkreettisiksi, mikä osoittaa, että abstraktin ja konkreettisen käsitteen ero ei ole täysin selvä. Muita käytettyjä perusteluita predikatiivin sijavalinnalle olivat lausetyyppi tai -rakenne, lauseen kielteisyys partitiivipredikatiivin aiheuttajana ja subjektin tarkoituksen laskettavuus. Kommenttien perusteella oli havaittavissa, että lausetyypit ja lauseen jäsenet sekoittuvat opiskelijoilla jonkin verran. Nämä olivat kuitenkin lähinnä yksittäistapauksia, suurin osa vastaajista käytti lausetyypeistä ja lauseenjäsenistä oikeita nimiä. Poikkeus oli kuitenkin kielteisen lauseen partitiivi, sillä predikatiivikokeen vastaajista 50 % oletti, että lauseen kielteisyys voisi olla syynä partitiivipredikatiivin valinnalle.

6 Päätelmiä

Tässä tutkimuksessa on kartoitettu edistyneiden S2-opiskelijoiden predikatiivin sijamuotojen hallintaa kahden erilaisen aineiston avulla. Aineistojen perusteella predikatiivin sijamuodot näyttäisivät olevan opiskelijoilla kohtalaisen hyvin hallussa. Tarkempi odotuksenvastaisten predikatiivin sijamuotojen tarkastelu kuitenkin osoittaa, että tietyn tyyppiset predikatiivit ovat opiskelijoille selvästi vaikeampia sijaan määrätymisen kannalta. Tenttiaineiston ja predikatiivikokeen perusteella vaikeiksi hahmottuivat osittain samantyyppiset predikatiivit, mutta aineistojen välillä oli myös eroja.

Tenttiaineiston predikatiiveista 8,4 % oli odotuksenvastaisessa sijamuodossa. Suurin osa poikkeuksellisista predikatiiveista oli nominatiivimuotoisia (70 %), partitiivia käytettiin vain harvoin odotuksenvastaisesti (12 %). Tenttiaineiston perusteella vaikeimmiksi hahmottuivat abstraktia subjektia kuvaavat adjektiivipredikatiivit, joiden olisi kuulunut olla partitiivimuotoisia (*Rakkaus on tärkein elämässä; Runous on loistava*). Seuraavaksi eniten poikkeuksellisia predikatiiveja tuotettiin monikollisten subjektien yhteydessä (*Muumit ovat eläimet*). Jonkin verran horjuntaa oli myös sellaisten partitiivimuotoisten substantiivipredikatiivien kanssa, jotka ilmaisevat jaottoman subjektin olevan osa jotain tai kuuluvan johonkin luokkaan (*Kirja on fiktio*). Predikatiivikokeessa tätä predikatiivityyppiä testattiin tarkemmin, ja tuloksena oli, että vain 50 % vastaajista sai oikein predikatiivin sijamuodon.

Tenttiaineiston poikkeuksellisista predikatiiveista 18 % oli muissa sijamuodoissa kuin nominatiivissa tai partitiivissa. Suurin osa näistä oli essiivissä, ainoastaan muutama oli translatiivi- tai genetiivimuotoinen. Essiivejä oli hieman yllättäen poikkeuksellisissa predikatiiveissa enemmän kuin partitiiveja. Tämä voi kuitenkin johtua essiivisijaisen predikatiiviadverbiaalin ja predikatiivin toisinaan samankaltaisesta asemasta ja tehtävästä lauseessa (*Snellman oli suomalaisen kansan herättäjänä/herättäjä*).

Predikatiivikokeen predikatiiveista odotuksenvastaisessa sijamuodossa oli 33 %. Abstraktia subjektia kuvailevat predikatiivit osoittautuivat vaikeiksi myös predikatiivikokeen perusteella. Sen sijaan predikatiivikokeessa vaikeiksi hahmottuivat hieman erilaiset monikkosubjektin sisältävät predikatiivilauseet kuin tenttiaineistossa. Tenttiaineistossa poikkeuksellisia predikatiiveja oli säännöllisten, partitiivipredikatiivin vaativien monikkosubjektien yhteydessä (*Koskelat ovat torpparit*), mutta predikatiivikokeessa poikkeuksellisia predikatiiveja tuotettiin enemmän nominatiivipredikatiivin vaativien monikkosubjektien yhteydessä. Tällaisia ovat etenkin yhdeksi, jaottomaksi kokonaisuudeksi käsitettävät subjektit, kuten *talon seinät* tai *huoneen verhot*. On kuitenkin huomattava, että predikatiivikokeeseen oli valittu tietoisesti tällaisia jaottomaksi kokonaisuudeksi käsitettäviä monikkosubjekteja, mikä varmasti selittää suurimmaksi osaksi erot tenttiaineiston ja predikatiivikokeen välillä.

Abstraktit subjektit osoittautuivat siis vaikeiksi predikatiivin sijanvalinnan kannalta molempien aineistojen perusteella. Syitä tähän voi olla monia, mutta yksi on varmasti se, että predikatiivin sijanmääräytymisen pääsäännön mukaan yksiköllisen subjektin kanssa predikatiivi on nominatiivissa, kun taas aine- tai abstraktisubjektiin viitattaessa predikatiivi on partitiivissa, vaikka subjekti olisi yksiköllinen: *Juokseminen tällä säällä on uuvuttavaa*. Substantiivipredikatiivi voi sen sijaan olla nominatiivimuotoinen yksiköllisen abstraktisubjektin kanssa, jos se on jaoton: *Juokseminen on halpa kuntoilumuoto*. Ehkä juuri tästä syystä substantiivipredikatiivit eivät aineiston perusteella olleet hankalia abstraktisubjektien kanssa, vaan selvästi enemmän ongelmia aiheuttivat adjektiivipredikatiivit, joilla on enemmän sijanvaihtelua. Abstraktisubjektien yhteydessä on muistettava myös, että kaikki suomen kielen abstrakteiksi tulkittavat sanat eivät saa partitiivipredikatiivia. Tällaisia sanoja ovat esimerkiksi *arvo*, *asema*, *vaihe*, *tunne* ja *ajatus*.

Ongelma voi kuitenkin olla jo abstraktin ja konkreettisen subjektin erottaminen toisistaan, minkä predikatiivikokeen vapaat kommentit paljastivat. Osa opiskelijoista piti esimerkiksi subjekteja *nykyrunous* ja *elämä* konkreettisina käsitteinä. Toisaalta ei

voida myöskään olettaa, että kaikki opiskelijat tuntevat säännön, jonka mukaan predikaatiivi tulee partitiiviin abstraktin subjektin kanssa. Predikaatiivikokeessa 50 % vastaajista mainitsi jossain kohdassa sijavalintansa perusteluksi subjektin abstraktisuuden tai konkreettisuuden, mutta tämän perusteella ei kuitenkaan voi tehdä johtopäätöksiä siitä, kuinka monelle opiskelijalle sääntö on tuttu. Opiskelijoiden kirjoittamat perustelut predikaatiivin sijavalinnalle kertovat ainoastaan siitä, mitä predikaatiivisääntöjä opiskelijat koetta tehdessään tietoisesti muistavat, vaikka sijanvalintaa, ja kaikkea kielen käyttöä yleensä, määräävät paljon moniulotteisemmat asiat. Kielitaito koostuu sekä tietoisesti hankitusta, eksplisiittisistä tiedoista että tiedostamatta omaksutuista, implisiittisistä taidoista. On todettu, että kielen tuottaminen ja ymmärtäminen on osin tietoisesta toiminnan tulosta, osin automaattista (esim. Martin 2006: 47). Kieltä opiskellessa osa tietoisesti hankitusta taidoista muuttuu tiedon prosessoinnin tuloksena tiedostamattomaksi osaamiseksi. Predikaatiivikokeen vastaajien kommentit kertovat siis vain hyvin pienen osan siitä, mikä todellisuudessa vaikuttaa opiskelijoiden predikaatiivin sijanvalintaan.

7 Lopuksi

Tämä tutkimus on vasta pintaraapaisu edistyneiden suomen kielen opiskelijoiden predikaatiivin hallintaan. Kattavamman kuvan saaminen vaatisi ehdottomasti lisää tutkimusta. Predikaatiivin oppimisesta olisi mielenkiintoista tehdä esimerkiksi pitkittäistutkimus, jonka avulla voisi olla jossain määrin mahdollista kartoittaa predikaatiivin sijavalinnan oppimisprosessia. Predikaatiivi voisi olla mielenkiintoinen tutkimusaihe myös S2-alan ulkopuolella, sillä luvussa 2.3 käsitelty partitiivin käyttöalan mahdollinen laajentuminen predikaatiivin sijana kaipaisi lisäselvitystä. Minkälaisissa tapauksissa partitiivin käyttö on laajentumassa, ja selittääkö se predikaatiivin sijojen vapaata vaihtelua? Luvussa 2.3. tuli esille myös pieni kyselytutkimus, jonka avulla Martin (1987) selvitti äidinkieleltään suomenkielisten yliopisto-opiskelijoiden käsityksiä yksiköllisen adjektiivipredikaatiivin sijan valinnasta. Koe paljasti, että predikaatiivin sija vaihtelee tietyissä tapauksissa myös äidinkielisten puhujien keskuudessa. Tätä ilmiötä ja sen yhteyttä partitiivipredikaatiivin käyttöalan mahdolliseen laajentumiseen olisi mielenkiintoista tutkia systemaattisemmin.

Partitiivi, ja sitä myötä myös predikaatiivi, on etenkin suomea pitkään opiskelleille usein mielenkiintoinen järkeilyn kohde, sillä opiskelija haluaisi päästä sen ytimeen, oppia ymmärtämään sen logiikkaa (Hämäläinen 1996: 29). Olisiko S2-opiskelijan

urakkaa predikatiivin kanssa sitten mahdollista helpottaa jollakin tavalla? Pelkästään tämän tutkimuksen puitteissa tähän kysymykseen ei ole mahdollista antaa kovin perusteellista vastausta, mutta aineiston perusteella esiin nousi muutama seikka, joihin opetuksessa kannattaisi mahdollisesti kiinnittää huomiota.

Vaikuttaa siltä, että abstraktien ja konkreettisten subjektien määrittelyyn voisi olla hyvä käyttää kunnolla aikaa S2-opetuksessa, sillä pelkät termit *abstrakti* ja *konkreettinen* eivät usein kerro tarpeeksi. Se, että predikatiivi tulee partitiivin abstraktin subjektin kanssa, on hyvä yleissääntö, mutta samalla käsitteet tulisi määritellä tarkasti. Vaikka opiskelija muistaa, että predikatiivi tulee partitiivi abstraktin subjektin kanssa, ei hän voi soveltaa sääntöä, jos hän ei tiedä, mitkä subjektit ovat tulkittavissa abstrakteiksi. Abstraktisanoista puhuttaessa on myös aina muistettava, että abstraktisanat eivät ole selvärajainen joukko. Kaikki abstrakteiksi tulkittavat sanat eivät saa partitiivimuotoista predikatiivia, eivätkä samatkaan abstraktisanat saa eri konteksteissa samanlaista predikatiivia.

Predikatiivikokeen vapaat kommentit paljastivat yllättäen, että 50 % vastaajista uskoi predikatiivilauseen kielteisyyden vaikuttavan predikatiivin sijanvalintaan. Tenttiaineistossa ei esiintynyt poikkeuksellisia predikatiivin sijamuotoja kielteisissä lauseissa, mutta voi olla, että tenttivastaus ei tekstilajina muutenkaan sisällä kovin runsaasti kielteisiä lauseita. Tässä yhteydessä esille nousee jälleen lausetyyppien tuntemisen merkitys, sillä predikatiivin sijanmääräytymisellä on yhteyksiä eksistentiaalilauseen subjektin sijanmääräytymiseen, ja myös objektin ja predikatiivin sijanmääräytymisellä on osittain samat periaatteet takanaan. Objektin, subjektin ja predikatiivin sijanmääräytymistä kannattaisi siis ainakin jossain määrin opettaa myös yhdessä. Myös partitiivin merkitystä predikatiivin sijana on syytä tarkastella yhdessä partitiiviobjektin ja -subjektin kanssa, jotta opiskelijalle selviää partitiivin käytön erot ja yhtäläisyydet kunkin lauseenjäsenen kohdalla.

Lausetyyppien hallinnan tärkeys nousee esille myös esimerkiksi Hämäläisen (1996) artikkelissa ja Huikurin (2010) pro gradussa. Lausetyyppien ja eri lauseenjäsenien sijanmääräytymisen käsittely yhdessä voisi olla hyvä lähtökohta kieliopillisten sijojen perusopposition omaksumiselle. Hämäläisen mukaan eri lausetyyppejä tulisi harjoitella jo aivan kielen opiskelun alkuvaiheessa, jotta eri lauseenjäsenien paikka ja ominaisuuden tulisivat esille, vaikka opiskelija ei vielä edes tuntisi lauseenjäseniä nimeltä (1996: 30–31).

Predikatiivin opetuksessa on tärkeää, että opiskelijalle muodostuu kokonaiskuva siitä, mitä nominatiivin ja partitiivin vaihtelu predikatiivin sijana ilmaisee. Tämän vuoksi myös partitiivin semantiikkaan on hyvä kiinnittää huomiota. Opiskelijan on tärkeää ymmärtää, että partitiivipredikatiivi ilmaisee subjektin tarkoitteen jaollisuutta ja aiheuttaa distributiivisen tulkinnan, kun taas nominatiivipredikatiivi ilmaisee subjektin tarkoitteen jaottomuutta ja tulkitaan holistisesti. Tämä on tärkeää etenkin sen vuoksi, että suomen kielen predikatiivin laajalle sijanvaihtelulle ei löydy täysin samanlaista vastinetta muista kielistä.

Lähteet

- AALTO, EIJA 1994: Oppijan säännöt ja sanat – kommunikaation kulmakivi. Teoksessa Minna Suni – Eija Aalto (toim.) *Suuntaa suomenopetukseen – Tuntumaa tutkimukseen* s. 23–36. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, Korkeakoulujen kielikeskus.
- AALTO, EIJA – SIRKKU LATOMAA – MINNA SUNI 1997: Suomi toisena ja vieraina kielenä – tutkittua ja keskusteltua. – *Virittäjä* 101 s. 530–561.
- BESSONOFF, SALLI-MARJA – EILA HÄMÄLÄINEN 2008: *Tilanteesta toiseen*. Helsinki: Helsingin yliopiston suomen kielen ja kotimaisen kirjallisuuden laitos.
- CORDER, STEPHEN PIT 1974: Error analysis. Teoksessa John P. B. Allen – Stephen Pit Corder (toim.) *The Edinburgh Course in Applied Linguistics, osa 3*, s. 122–154. Oxford: Oxford University Press.
- 1981: *Error analysis and interlanguage*. Oxford: Oxford University Press.
- ELLIS, ROD – GARY BARKHUIZEN 2005: *Analysing Learner Language*. Oxford: Oxford University Press.
- ELLIS, ROD 2008: *Learner errors and error analysis. The Study of Second Language Acquisition*. Oxford: Oxford University Press.
- Eurooppalaisen viitekehyksen taitotasoasteikko: www.oph.fi/ops/perusopetus/taitotaso-asteikko.doc (16.10.2012).
- FORSMAN SVENSSON, PIRKKO 2001: Partitiivipredikatiivi varhaisnykysuomen kynnyksellä. Teoksessa Helena Sulkala – Leena Nissilä (toim.) *XXVII Kielitieteen päivät Oulussa 19.–20.5.2000*. Acta Universitatis Ouluensis, B Humaniora 41 s. 46–54. Oulu: Oulun yliopisto.
- HAKULINEN, AULI – FRED KARLSSON – MARIA VILKUNA 1980: *Suomen tekstilauseiden piirteitä: kvantitatiivinen tutkimus*. Helsingin yliopiston yleisen kielitieteen laitoksen julkaisuja 6. Helsinki: Helsingin yliopisto.
- HEIKKILÄ, SATU – PIRKKO MAJAKANGAS 2002: *Hyvin menee!* Suomea aikuisille. Helsinki: Otava.
- HELASVUO, MARJA-LIISA – TUOMAS HUUMO 2010: Mikä subjekti on? – *Virittäjä* 114 s. 165–195.
- HUIKURI, MARIA 2010: ”Miks nyt on partitiivi?” Kieliopillisen partitiivin ongelmia saksankielisten suomenopiskelijoiden näkökulmasta. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopiston suomen kielen laitos.
- HUUMO, TUOMAS 2007: Kvantiteetti ja aika II: Nominaalinen aspekti ja suomen predikatiivi sijanvaihtelu. – *Virittäjä* 111 s. 3–23.
- HÄMÄLÄINEN, EILA 1994: Partitiivia pitkin ja poikin – suomenoppijan partitiiviongelmiä. Teoksessa Minna Suni – Eija Aalto (toim.) *Suuntaa suomenopetukseen – Tuntumaa tutkimukseen* s. 23–36. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, Korkeakoulujen kielikeskus.

- 1996: ”Sitä oli mielenkiintoinen asiaa” Subjektin, objektin ja predikatiivin opettamisesta. Teoksessa Vehkanen, Marjut (toim.) *Suomi toisena/vieraana kielenä – ajatuksia kielestä kulttuurista, metodeista* s. 28–35. Helsinki: Edita.
- 2002a: *Aletaan!* Suomen kielen oppikirja vasta-alkajille. Helsinki: Helsingin yliopiston suomen kielen laitos.
- 2002b: *Jatketaan!* Suomen kielen oppikirja alkeet osaaville. Helsinki: Helsingin yliopiston suomen kielen laitos.
- ISK = HAKULINEN, AULI – MARIA VILKUNA – RIITTA KORHONEN – VESA KOIVISTO – TARJA-RIITTA HEINONEN – IRJA ALHO 2004: *Iso suomen kielioppi*. Helsinki: SKS.
- ITKONEN, TERHO 1975: *Erään sijamuodon ongelmia*. Helsinki: Helsingin yliopiston suomen kielen laitos.
- ITKONEN, TERHO – SARI MAAMIEN 2011: *Uusi kieliopas*. Helsinki: Tammi.
- IVASKA, ILMARI 2009: Eksistentiaalilauseen ilmiösuhteiden edistyneiden suomenoppijoiden kirjoituksessa. Pro gradu -tutkielma. Turun yliopiston suomalaisen ja yleisen kielitieteen laitos.
- JOHANSSON, HANNA 2009: Ruotsinkielisen koulun oppilaiden objektivirheet – kvalitatiivinen ja kvantitatiivinen katsaus kahden vuoden aikana tapahtuvaan kehitykseen. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopiston suomen kielen laitos.
- KELOMÄKI, TAPANI 1997: *Ekvatiivilause*. Helsinki: SKS.
- KUPARINEN, KRISTIINA – TERHI TAPANINEN 2008: *Hyvin menee! 2*. Suomea aikuisille. Helsinki: Otava.
- LARJAVAARA, MATTI 1993: Ekvatiivilause ja identiteettipredikatiivi. – *Virittäjä* 93 s. 625–653.
- LATOMAA, SIRKKU 1993: Mitä hyötyä on oppijoiden kielitaustan tuntemisesta? Teoksessa Minna Suni – Eija Aalto (toim.) *Kohdekielenä suomi – näkökulmia opetukseen* s. 9–31. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, Korkeakoulujen kielikeskus.
- MARTIN, MAISA 1987: Adjektiivipredikatiivin sijasta. – *Virittäjä* 91 s. 274–278.
- 2006: Suomi ja viro oppijan mielessä: näkökulmia taivutusprosessointiin. Teoksessa Annekatrin Kaivapalu – Külvi Pruuli (toim.) *Lähivertailuja* 17 s. 43–60. Jyväskylä *Studies in Humanities* 53. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- NUUTINEN, OLLI 2005 [1977]: *Suomea suomeksi*. Helsinki: SKS.
- OJAJÄRVI, AULIS 1950: Partitiivista ja sen käyttöalan laajentumisesta. – *Virittäjä* 54 s. 236–242.
- SIPILÄ, RAIJA 1999: Kuuntelen luontoa ja sen hiljaisuus – Ulkomaalaisopiskelijat suomen objektiviidakossa. Syventävien opintojen tutkielma. Helsingin yliopiston suomen kielen laitos.

- SPOELMAN MARIANNE 2011: The use of partitive predicatives by Estonian learners of Finnish at different levels of L2 proficiency. Teoksessa Johanna Laakso – Pirkko Muikku-Werner – Maria-Maren Sepper (toim.), *Lähivõrdlusi – Lähivertailuja 21* s. 280–304. Tallinna: Eesti Rakenduslingvistika Ühing.
- WHITE, LEILA 2003: Sanat eivät riitä kertomaan, tarvitaan lauseita. Teoksessa Marjo Mela – Pirjo Mikkonen (toim.), *Suomi Kakkonen. Opas opettajille*. Helsinki: SKS.
- 2001: *Suomen kielioppia ulkomaalaisille*. Helsinki: Oy Finnlectura Ab.
- YLI-VAKKURI, VALMA 1969: Miks pojat ovat joskus iloiset? Adjektiivisen nominatiivipredikatiivin esiintymisedellytyksistä. Teoksessa *Juhlakirja Paavo Siron täyttäessä 60 vuotta* s. 257–268. Tampere: Acta Universitatis Tamperensis.

Liite 1. Predikatiivitestit

Täytä aukot kirjoittamalla annettu sana oikeassa muodossa. Joissakin kohdissa voi olla useampi oikea vastaus, kirjoita mielestäsi paras.

Perustele lisäksi vastaustasi vähintään neljässä kohdassa. Voit myös kertoa, jos joku kohta on mielestäsi vaikea tai helppo. Kaikki kommentit ovat hyödyllisiä!

1. Presidenttien tapaaminen oli _____ . (kiireetön)

2. Aktivistien esittämä kritiikki oli _____ . (terävä)

3. Siskoni Liisa on _____ , mutta hän toimii myös _____ .
(runoilija, opettaja)

4. Nykyrunous on _____ . (tasokas)

5. Ei ole _____ mitä teet työkseksi. (tärkeä)

6. Eiväthän lastenhuoneen verhot ole _____, ne ovat _____
_____. (vihreät, siniset)

7. Elokuvassa oli paljon hahmoja, jotka olivat _____ kuin kirjassa. (erilainen)

8. Ihmisen arvon pitäisi olla _____ joka paikassa. (samanlainen)

9. Teoksen päähenkilön elämä oli _____. (kiinnostava)

10. Tähän aikaan vuodesta sienestäminen on _____. (mieluisa puuha)

11. Vaikka Lisbethin tarina on _____, siitä löytyy lukuisia tosielämästä
tuttuja elementtejä. (fiktio)

12. Jokin tietty rooli saattaa olla meidän persoonallemme _____ kuin jokin toinen. (ominaisempi)

13. Kasvattajat voivat olla _____ koiristaan. (ylpeä)

14. Ulkomaisten tiedotusvälineiden välittämä kuva suomalaisista on _____. (yksipuolinen)

15. Onko uskonnollinen taide aina _____? (pyhä)

16. Luonnonsuojelulain mukaan kaikki luonnonvaraiset linnut ovat _____. (rauhoitettu)

17. On _____, että vieraat ihmiset rupattelevat toisilleen. (mukava)

18. Teiden hiekoittaminen talvisin on _____ . (järkevä teko)

19. Osallistuminen kurssille on _____ vain, jos on maksanut jäsenmaksun.
(mahdollinen)

20. Naapuriin rakennettu uusi talo ei sovi maisemaan. Sen seinät ovat _____ ja väriltään
ne ovat _____. (puu, vaaleanpunainen)

Kiitos avustasi!